

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

ТОШКЕНТ АРХИТЕКТУРА-ҚУРИЛИШ ИНСТИТУТИ

**Э.Р.ҚОДИРОВА
М. К. РАШИДОВА**

**АХЛОҚШУНОСЛИК, ЭСТЕТИКА, МАНТИҚ.
фанидан**

ЎҚУВ-УСЛУБИЙ МАЖМУА

I БЎЛИМ

Тошкент - 2011

**Э.Р.Қодирова, М.Рашидова “Ахлоқшунослик, Эстетика,Мантиқ.”
фанларидан Ўқув-услубий мажмуа. – Тошкент: – 2011.**

Мазкур мажмуада “Этика.Эстетика.Мантиқ.” фанидан ишчи ўқув дастури, таълим технологияси, амалий машғулотлар учун кейс-стади ва лойиха, назорат турлари учун тайёрланган топшириқлар вариантлари, тест саволлари, фандан умумий назорат саволлари ва изохли луғат жамланган.

Ушбу ўқув-услубий мажмуа олий ўқув юртлари педагог ўқитувчилари учун тавсия этилади. Шу билан бирга ўқув-услубий мажмуадан илмий ходимлар, аспирант ва тадқиқотчилар ҳамда “Ахлоқшунослик.Эстетика. Мантиқ..” фанига қизиқувчилар фойдаланишлари мумкин.

Тузувчилар:

Ф.ф.н.,доцент Э.Р.Қодирова
кат. ўқитувчи М.Рашидова

Тақризчилар: ф.ф.д., профессор Э.У.Умаров
фалсафа фанлари номзоди Б.Э.Хусанов

Ўқув-услубий мажмуа Тошкент архитектура–қурилиш институти Илмий Кенгашининг 2011 йил “ ” -сонли қарорига мувофиқ ўқув жараёнига татбиқ этиш учун тавсия этилган.

МУНДАРИЖА

1.	Ўқув дастури.....	4
2.	Ишчи ўқув дастури.....	43
3.	Баҳолаш мезони	67
4.	Календар режа	76
5.	Ахлоқшунослик фанидан маъруза ва амалий машғулотларнинг технологик модел ва хариталари	78
6.	Эстетика фанидан маъруза ва амалий машғулотларнинг технологик модел ва хариталари	104
7.	Мантиқ фанидан маъруза ва амалий машғулотларнинг технологик модел ва хариталари.....	146

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА
МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС, КАСБ-ҲУНАР ТАЪЛИМИНИ
РИВОЖЛАНТИРИШ МАРКАЗИ**

**«ТАСДИҚЛАНДИ»
ЎзР.ОЎМТВ
Ваз.ўр. _____ Ш.Аюпов
2004 йил «17» август**

«Ахлоқшунослик» фанидан намунавий

Д А С Т У Р

(бакалавр йўналиши учун)

ТОШКЕНТ - 2004

Ушбу дастур «Ахлоқшунослик» фанидан бакалаврият талабаларининг зарурий тайёргарлик даражаси ва билимлари мазмунига қўйиладиган талаблар асосида тайёрланган. Малакавий талаблар бакалавр талабаларининг фан бўйича қандай тасаввурга эга бўлиши, нималарни бўлиши кераклиги, қандай кўникмалар ҳосил қилиши лозимлигини ўз ичига олади.

Ушбу намунавий дастур шу фанга оид ишчи ўқув дастури, Йиллик тақвимли режалари, мавзули дастурлари, дарслик ва ўқув-методик қўлланмаларни тайёрлашда фойдаланиш учун тавсия этилади. Намунавий дастурни келажакда тўлдирилган ва бойитилган ҳолда чоп этиш заруратини ҳисобга олиб, фикр-мулоҳазаларингизни қуйидаги манзилга юборишингизни сўраймиз:

Тошкент шаҳар, 700070. Ш.Руставели кўчаси, 25, ОЎМКХТРМ «Маънавият ва маърифат» бўлими, тел.: 136-39-20.

Мазкур дастур намунавий дастур сифатида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ижтимоий комплексининг махсус методологик комиссияси баённомаси ва Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, олий ўқув юртларининг илмий-услубий бирлашмалари фаолиятини Мувофиқлаштирувчи Кенгаш Президиумининг 2003 йил 29 мартдаги мажлиси қарори билан тавсия этилган.

Нашрга тайёрловчи масъуллар:

проф. Нишоналиев У., Хамдамова МЛ.

Тузувчи: ЎзМУ доценти, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси Абдулла Шер

Тақризчилар: фалсафа фанлари доктори, проф. Э.Умаров,
фалсафа фанлари номзоди, доц. Т.Норбоев

«Ахлоқшунослик» курсининг мазкур ўқув дастури олий таълимнинг нофалсафий бакалаврият мутахассисларига мўлжалланган бўлиб, талабаларга ахлоқшунослик тарихи ва назариясидан замонавий билим беришга ҳамда уларни юксак ахлоқ эгаси қилиб тарбиялашга йўналтирилган.

Мазкур дастурда умумий дарс соатлари ҳажми ўзгаргани баробарида семинар машғулотларига катта ўрин ажратилган. Ўқув турлари — маърузалар, семинар машғулотлари, мустақил таълим ҳажми ҳар бир ишчи дастурда муайян олий ўқув юртининг ўзига хос хусусиятлари ва ички имкониятларидан келиб чиққан ҳолда белгиланиши мақсадга мувофиқ. Шу боис маърузалар ва семинар машғулотлари мавзулари ўқитувчига танлаш имконини қолдирадиган тарзда, кўрсатилган ҳажмга нисбатан кенгроқ қилиб берилмоқда. Бу, шубҳасиз, талабаларнинг ҳам, муайян ўқитувчининг ҳам ўз устида фаол ишлашини, доимо ижодий изланишда бўлишини таъминлайди. Шунингдек, дастур мазмунан «Ахлоқшунослик» курсининг бошқа фалсафий ва ижтимоий-гуманитар фанлар билан мувофиқлашувини таъминлашга қаратилган. Унда талабаларда энг янги адабиётлардан, асл манбалар ва муҳим хорижий нашрлардан фойдаланиш кўникмасининг такомиллашувига алоҳида эътибор берилган.

1. СЎЗ БОШИ

1.1. Фан мазмунига қўйиладиган малакавий талаблар

Бакалавр «Ахлоқшунослик» фани бўйича:

Ахлоқшунослик фанининг ахлоқ фалсафаси сифатидаги моҳияти, унинг илмий - амалий аҳамияти;

- ахлоқнинг таркиби ва вазифалари тўғрисида ***тасаввурга эга бўлиши лозим.***

Ахлоқшуносликнинг асосий тушунча ва тамойилларини;

- ахлоқнинг иқтисодиёт, сиёсат ва ҳуқуқ билан ўзаро муносабатини;
- «Ахлоқ - маънавиятнинг ўзаги» эканини, замонавий комил инсонни тарбиялашда ахлоқшунослик эришган ютуқларни ***билиши зарур.***

Шахс хулқ-атвори маданиятини шакллантириш;

- шахсий, оилавий ва ижтимоий ҳаётда ўз-ўзини ҳамда ўзгаларни ахлоқий жиҳатдан тарбиялаш ***қўникмасига эга бўлиши лозим.***

Ахлоқшунослик фанини ўқитиш ҳамда ўрганишнинг ***мақсади*** ахлоқ ва ахлоқий тафаккурнинг пайдо бўлиши ҳамда тараққиётини, ахлоқнинг давлат, фуқаролик жамияти, шунингдек, шахс ҳаётида тутган ўрнини талабаларга илмий нуқтаи назардан тушунтиришга қаратилган.

Ахлоқшунослик фанининг ***вазифалари:***

- олий қадрият бўлмиш ахлоқнинг миллийлик ва умумбашарийлик хусусиятларини таҳлил этиш, унинг ҳаётдаги юксак мавқеини талабалар онгига сингдиришдан;

- ҳалол, пок, ростгўй мутахассислар бўлиб етишишда ахлоқ ва одобнинг аҳамиятини талабаларга теран аңлатишдан;

- ***ахлоқшунослик фанини ўқитиш ва ўрганишда ижодийлик, чуқур илмийлик, тарихийлик ҳамда олимона ҳолислик тамойилларига амал қилишдан;***

- маъруза ва семинар машғулотида, мустақил таълим жараёнларида талабаларнинг имкон борича кўпроқ манбаларга мурожаат қилишларига эришишдан иборат.

Ахлоқшунослик фанининг ***аҳамияти*** унинг талабаларда эзгуликка эътиқод, Ватанга, миллатга, инсониятга муҳаббат хиссини шакллантириши ва юксак даражага кўтариши ҳамда ёшларнинг комил инсон бўлиб етишувларига кўмаклашиши билан белгиланади.

Ахлоқшунослик курсининг умумий ўқув ҳажми 20 соат, шундан 10 соат маъруза ва 10 соат семинар учун мўлжалланган; мустақил таълимга эса умумий ҳажмнинг 20 фоизи миқдоригача соат ажратиш мақсадга мувофиқ.

1.2. «Ахлоқшунослик» курсининг соатлар тақсимоти

№	Мавзулар	Маъ- руза	Семи- нар
1.	Ахлоқшуносликнинг предмети, тадқиқот доираси ва вазифалари	2	2
2.	Ахлоқий тафаккур тараққиётининг асосий босқичлари (Қадимги дунё, Ўрта асрлар, янги давр)	3	2
3.	Туркистон маърифатчи-жадидларининг ахлоқий қарашлари		1
4.	Ахлоқнинг келиб чиқиши, ихтиёр эркинлиги ва ахлоқ тузилмаси	1	1
5.	Ахлоқшуносликнинг асосий тушунчалари	1	1
6.	Ахлоқий тамойиллар ва меъёрлар	1	1
7.	Оила, фуқаролик жамияти ва давлатнинг ахлоқий асослари	1	1
8.	Ахлоқий маданият ва касбий одоб	1	
9.	Шахс ахлоқий тарбияси		1
	Жами:	10	10

МАТЕРИАЛЛАРИНИНГ МАЗМУНИ

II.1. Фаннинг мазмуни

1-мавзу. Ахлоқшуносликнинг предмети, тадқиқот доираси ва вазифалари

Ахлоқшунослик - ахлоқнинг келиб чиқиши, моҳияти, тараққиёти ҳамда инсоннинг оила ва жамиятдаги ахлоқий муносабатларини ўрганадиган қадимий фалсафий фан экани. Унинг уч ахлоқий ҳодиса - одоб, ҳуқ ва ахлоқни узвий маънавий босқичлар сифатида ўрганиши. Ахлоқшуносликнинг фан сифатида тажрибавий-баёний, фалсафий-назарий, мезоний-меъерий хусусиятларга эгалиги.

Ахлоқшуносликнинг замонавий фанлар билан алоқаси: ахлоқшунослик ва фалсафа; ахлоқшунослик ва эстетика; ахлоқшунослик ва диншунослик; ахлоқшунослик ва ҳуқуқшунослик; ахлоқшунослик ва миллий истиқлол ғояси; ахлоқшунослик ва рухшунослик; ахлоқшунослик ва педагогика; ахлоқшунослик ва сиёсатшунослик; ахлоқшунослик ва экология.

Миллий мустақилликни мустаҳкамлаш жараёнида ахлоқшуносликнинг жамият ижтимоий-маънавий ҳаётидаги ўрни. Ватанпарвар, миллатпарвар, инсонпарвар, ҳалол шахсни - замонавий баркамол инсонни вояга етказиш ва XXI асрда умумжаҳон миқёсида этосферани (ахлоқий муҳитни) яратишга хизмат қилиш ахлоқшунослик фанининг энг долзарб вазифаларидан экани.

2-мавзу. Ахлоқий тафаккур таракқиётининг асосий босқичлари

Қадимги Шарқ ахлоқий тафаккурнинг бешиги сифатида; Сомир (Шумер), Бобил ва қадимги Мисрдаги ахлоқий қарашлар; «Авесто» - Турон ва Эрон халқлари ахлоқий қонун-қоидаларининг қадимий мажмуи сифатида; монавийлик ёдгорлиги «Хуастуанифт»нинг эътиқодий-ахлоқий хусусиятлари.

Қадимги Ҳинди-Хитой минтақасидаги ахлоқий қарашлар; буддавийлик ва даочи-донишмандларнинг ахлоқийлик тўғрисидаги фикрлари; Конфуций ахлоқий таълимотининг ўзига хос жиҳатлари.

Қадимги дунёнинг мумтоз ахлоқшунослиги: Сукрот ва Афлотуннинг ахлоқий қарашлари; Арасту - ахлоқ фалсафасининг назарий асосчиси сифатида; Эпикурнинг ахлоқий таълимоти.

Қадимги Румо ахлоқшунослиги (Тит Лукреций Кар, Сенека, Эпиктет).

Қадимги дунё мумтоз ахлоқшунослигининг аҳамияти.

Ўрта асрлар мусулмон Шарқи ахлоқшунослигида асосий йўналишларнинг вужудга келиши: диний-ҳадисий йўналиш ахлоқшунослиги (Ал-Бухорий, Ат-Термизий); машшоййун файласуфларнинг ахлоқий таълимотлари (Форобий, Ар-Розий, Ибн Сино, Ибн Рушд); тасаввуфнинг ахлоқ фалсафаси сифатидаги моҳияти (Ғаззолий, Румий); Азизиддин Насафийнинг комил инсон концепцияси.

Темур ва темурийлар даври ахлоқшунослик ва унда тасаввуфий йўналишларнинг устуворлиги; Навоий ва Жомийнинг ахлоқий қарашлари; Кошифий ва Давонийнинг ахлоқий талқинлари.

Машҳур пандномалар ва уларнинг ахлоқшунослик тарихида тутган ўрни; уларнинг тажрибавийлик хусусияти, юксак бадиияти ва улкан тарбиявий аҳамияти.

Ўрта асрлар Оврупа ахлоқшунослиги ва уйғониш даври ахлоқий таълимотлари (Балла, Монтен, Макиавелли).

Янги давр ахлоқшунослигининг тадрижийлик хусусияти; ундаги рационал ва сенсуал йўналишлар (Спиноза, Локк, Шэфтсбери); олмон мумтоз ахлоқшунослиги (Кант, Шеллинг, Гегель, Фейербах) ва нораціонал йўналишларнинг кенг ёйилиши (Кант, Киркегаард, Шопенхауэр, Нитцше). XIX аср охири ва XX аср бошларида рус мумтоз ахлоқшунослигининг вужудга келиши (В.Соловьёв, Н.Лосский, Н.Бердяев, И.Ильин).

Энг янги давр ахлоқшунослигидаги асосий йўналишлар. Рухий таҳлил, экзистенциячилик, ғайри зўравонлик, ҳаётга эҳтиром, тасаввуф ахлоқшунослиги (З.Фройд, Э.Фромм, К.Ясперс, Ж.-П.Сартр, М.Ганди, М.Кинг, А.Швайцер, Кутку, Жушан).

3-мавзу. Туркистон маърифатчи-жадидларининг ахлоқий қарашлари

Туркистонда жадидлик ҳаракатининг вужудга келиши ва унинг миллий озодлик мафқурасига асосланганлиги. Аҳмад Дониш, Абай ва Анбар Огин ахлоқий тамойилларининг ўзига хос, янгича жиҳатлари; уларда жадидлик ғояларининг яққол кўзга ташланиши.

Абдулла Авлонийга мансуб «Туркий гулистон ёхуд ахлоқ», Фитратга мансуб «Оила» асарларининг ахлоқий моҳияти; улар ахлоқий қарашларининг миллий ғоя ва мустақиллик мафқураси билан уйғунлашиб кетганлиги.

Жадид-маърифатчиларнинг Ватан ва миллат фидойилари сифатидаги аҳамияти; жадид матбуотининг миллий ахлоқий тарбия борасидаги хизматлари.

4-мавзу. Ахлоқнинг келиб чиқиши, ихтиёр эркинлиги ва ахлоқ тузилмаси

Ахлоқнинг фақат инсонгагина ато этилган маънавий неъмат сифатидаги аҳамияти. Унинг келиб чиқиши борасида динийлик ва даҳрийлик билан боғлиқ икки хил қарашнинг мавжудлиги. Ихтиёр эркинлиги ва ахлоқий танлов тушунчалари. Инсоният тарихидаги дастлабки ахлоқий қонун-қоидаларнинг вужудга келиши ва такомиллашиб бориши. Ахлоқий равнақ муаммоси ва унинг бахсли жиҳатлари.

Ахлоқ тузилмаси тушунчаси: ахлоқий англаш ёхуд ахлоқий онг ва унда урф-одатлар ҳамда анъаналарнинг ўрни; ахлоқий хиссиётнинг ўзига хос рухий кечинма экани; ахлоқий муносабатлар ва уларнинг ахлоқий фаолиятга таъсири.

«Ахлоқ-маънавиятнинг ўзаги» экани. Ахлоқнинг бошқа маънавий тузилмалар билан ўзаро алоқалари: ахлоқ ва дин; ахлоқ ва ҳуқуқ; ахлоқ ва санъат; ахлоқ ва сиёсат; ахлоқ ва фан; ахлоқ ва Мафкура; ахлоқнинг маънавият тизимидаги бирлаштирувчилик хусусияти.

5-мавзу. Ахлоқшуносликнинг асосий тушунчалари

Ахлоқшуносликдаги фазилат ва иллат атамаларининг кутб тушунчалар сифатидаги моҳияти;

Ахлоқшунослик тушунчалари ибтидосининг ахлоқий хиссиётга бориб тақалиши. Муҳаббат - ахлоқшуносликнинг энг қамровли мезоний тушунчаси (категорияси) сифатида. Муҳаббатнинг турлари: Аллоҳга, Ватанга, миллатга, ота-онага, фарзандга, инсониятга, гўзаликка муҳаббат. Муҳаббат ва нафрат.

Эзгулик мезоний тушунчаси; эзгулик ва ҳақиқат, эзгулик ва гўзаллик, эзгулик ва ёвузлик. Яхшилик тушунчаси ва унинг эзгуликдан фарқи; яхшилик ва ёмонлик. Адолат, бурч, виждон, номус, идеал, ҳаётнинг маъноси, бахт тушунчалари.

6-мавзу. Ахлоқий тамойиллар ва меъёрлар

Ахлоқий тамойиллар ва уларнинг амалиётда намоён бўлиши; уларнинг бир-бири билан ўзаро узвий боғлиқлиги: ватанпарварлик, инсонпарварлик, эрқпарварлик, фидойилик, зиёлилик, меҳнатсеварлик, тинчликпарварлик, жўмардлик, ўзбекчилик, меҳмондўстлик.

Ахлоқий меъёрлар ва уларнинг ахлоқий талаб шакллари сифатидаги моҳияти: ҳалоллик ва нопоклик, тўғрилиқ ва эгрилик, ростгўйлик ва ёлғончилик, инсофлилик ва инсофсизлик, хушфеъллилик ва бадфеъллилик, ширинсуханлик ва қўполлик, камтаринлик ва мақтанчоқлик в.х.

Ахлоқий тамойиллар ва меъёрларнинг шахс ва жамият тараққиётидаги аҳамияти.

7-мавзу. Оила, фуқаролик жамияти ва давлатнинг ахлоқий асослари

Никоҳ ва унинг моҳиятан ахлоқий муносабат экани; никоҳ ва муҳаббат, никоҳ ва ҳуқуқ, никоҳ ва дин. Оила маънавий-ижтимоий муҳит сифатида; оилада эркак ва аёлнинг ўрни; оиланинг илк тарбия маскани экани; ота-оналик ва фарзандлик бурчлари; оила бузилиши ва унинг оқибатлари.

Фуқаролик жамиятининг оила билан давлат ўртасидаги ўзига хос босқич экани; ундаги ўз-ўзини бошқариш тизимининг аҳамияти; фуқаролик жамиятининг табақаланиши ва унда меҳнатнинг ўрни.

Давлатнинг ўз ичида оила ва фуқаролик жамиятини тақозо этувчи, ахлоқийликни юксалтирадиган институт сифатидаги аҳамияти; унинг ижтимоий бирдамликни мустаҳкамловчи омил тарзида халқ умумий руҳини акс эттириши; давлат мустақиллиги тушунчасининг ахлоқий талқини.

8-мавзу. Ахлоқий маданият ва касбий одоб

Ахлоқий маданият - ахлоқий тафаккур маданиятининг қатор унсурларини ўз ичига олган тузилма сифатида; муомала одоби ва унинг ахлоқий меъёрларда ўзини намоён қилиши; этикет ва унинг қатъий қонун-қоидалар мажмуи тарзидаги хусусияти.

Касбий одоб ва унинг ахлоқий маданият тузилмасидаги ўрни; унда касбий эркинлик ва касбий бурч муносабатларининг инъикос этиши; олим одоби, журналист одоби, ҳуқуқшунос одоби, шифокор одоби, педагог одоби, инженер одоби, тадбиркорлик ва савдо ходими одоби ва ҳ.к.

9-мавзу. Шахс ахлоқий тарбияси

Ахлоқий тарбия ва унинг инсонни шахс сифатида камолотга етказувчи узлуксиз жараён экани; унинг ақлий ва жисмоний тарбия билан уйғунлиги; экологик тарбиянинг ахлоқий асослари.

Замонавий ахлоқий тарбиянинг асосий воситалари ва йўллари; унда анъанавий ва янгича усулларнинг қўлланилиши; шахс тарбиясида санъат ва матбуотнинг роли; унда жамият, жамоа ва оиладаги намунавийлик тамойилининг ўрни.

II.2. СЕМИНАР МАШҒУЛОТЛАРИ ВА РЕФЕРАТЛАР МАВЗУЛАРИ

II.2.1. Семинар машғулотлар мавзулари

1. Ахлоқшуносликнинг предмети, тадқиқот доираси ва вазифалари.
2. Қадимги Шарқдаги дастлабки ахлоқий ғоялар.
3. Ўрта асрлар мусулмон Шарқи минтақасидаги ахлоқий таълимотлар.
4. Янги давр ахлоқшунослиги.
5. Ахлоқнинг келиб чиқиши, ихтиёр эркинлиги ва ахлоқ тузилмаси.
6. Ахлоқшуносликнинг асосий тушунчалари.
7. Ахлоқий тамойиллар ва меъёрлар.
8. Оила, фуқаролик жамияти ва давлатнинг ахлоқий асослари.
9. Ахлоқий маданият ва шахс ахлоқий тарбияси.

II.2.3. Туркум рефератлар мавзулари

1. Ахлоқий тафаккур тараққиётининг асосий босқичлари (даврлар ва мутафаккирлар ахлоқий таълимотлари бўйича).
2. Касбий одоб муаммолари (олим одоби, журналист одоби, инженер одоби, шифокор одоби в.х).
3. Миллий урф-одатларнинг ахлоқий тамойиллар ва меъёрлар билан мутаносиблиги (туй, оилавий байрамлар ва бошқа маросимларнинг ахлоқийлик мезони).
4. Замонавий комил инсон шахси муаммоси (талабаларнинг индивидуал ёндашуви).

III. ИНФОРМАЦИОН-УСЛУБИЙ ТАЪМИНОТ

III.1. Асосий адабиёт

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. Т., 2001.
2. Каримов И.А. Ўзбекистон сиёсий-иқтимоий ва иқтисодий истиқболининг асосий тамойиллари Т., 1995.
3. Каримов И.А. Ҳалоллик ва фидойилик фаолиятимизнинг асосий меъзони бўлсин. Т., 1994.
4. Каримов И.А. Донишманд халқимизнинг мустаҳкам иродасига ишонаман. «Фидокор» газетаси, 2000 йил, 8-июнь.
5. А.Авлоний Туркий гулистон ёхуд ахлоқ. Т., 1992.
6. Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар. Т., 2000.
7. Шер А. Ахлоқшунослик. Т., 2000.
8. Аристотель. Никомахова этика; большая этика // Аристотель. Сочинения в 4-х томах, т-4. М., 1983.
9. Словарь по этике. М., 1989.

III.2. Қўшимча адабиёт

1. «Авесто». Аша Алқови. «Соғлом авлод учун журнали», 1996 йил, 5-6 сонлар.
2. Жомий. Баҳористон. Т., 1997.
3. Й.Жумабоев Ўзбекистонда фалсафа ва ахлоқий фикрлар тараққиёти тарихидан. Т., 1998.
4. Исмоил ал-Бухорий. Ал-адаб ал-Муфрад. (Адаб дурдоналари). Т., 1990.
5. Кайковус. Қобуснома. Т., 1994.
6. Н.Комилов. Комил инсон-миллат келажаги. Т., 2001.
7. Навоий. Маҳбуб ул-қулуб // Алишер Навоий. Мукаммал асарлар тўплами. 20 томлик, 14-том, Т., 1998.
8. Одоб бўстони ва ахлоқ гулистони. Т., 1994.
9. Саъдий Гулистон. Т., 1968.
10. Фитрат. Оила. Т., 1999.
11. Форобий. Фозил шаҳар одамлари. Т., 1993.
12. Шер А. Ибрат Кўзи «Соғлом авлод учун» журнали, 1996 йил 7-8,9-10-сонлар.
13. Шер А. Тасаввуф, Ғаззолий ва ғўзаллик фалсафаси. «Соғлом авлод учун» журнали, 2002 йил, 2-сон.
14. Файбуллоҳ ас-Салом, Сайди Умир. Толибнома. Т., 1996.
15. Ар-Рази Абу Бакр. Духовная медицина. Душанбе, 1990.
16. Газали Абу Хамид. Воскрешение наук о вере. М., 1980.
17. Гегель Г. Философия права. М., 1990.
18. Кант И. Из лекции по этике // Этическая мысль 1988, 1990. М., 1988, 1990.

19. Ницше Ф. По ту сторону добра и зла; К генеалогии морали // Ф. Ницше. Сочинения 2-х томах, т-2. М., 1990.
20. Фромм Э. Душа человека. М., 1992.
21. Шопенгуаэр А. Идеи этики; Афоризмы житейской мудрости. // А.Шопенгуаэр. Избранные произведения М., 1992.
22. Bayrakdar M. Tasavvuf ve modern bilim. Istanbul, 1989.
23. Gosan E. basari yolinda sevginin gucu. Istanbul, 1987.
24. Schiller. Die Schaubuhne al seine moralische Anstalt betrachtet. // Schillers Werke. In funf banden. Erster band. Berlin und Wiemer, 1969.
25. Schweitzer A. Aus meinem leben und Denken. Leipziq, 1960.
26. Watt. Montgomery W. The influence of islam on medieval Euroupe. Edinburg, 1972.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА
МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС, КАСБ-ҲУНАР ТАЪЛИМИНИ
РИВОЖЛАНТИРИШ МАРКАЗИ

«ТАСДИҚЛАНДИ»
ЎзР.ОЎМТВ

Ваз.ўр._____Ш.Аюпов
2004 йил « 17 » август

«Эстетика» фанидан намунавий

Д А С Т У Р

(бакалавр йўналиши учун)

ТОШКЕНТ – 2004

Ушбу дастур «Эстетика» фанидан бакалавриат талабаларининг зарурий тайёргарлик даражаси ва билимлари мазмунига қўйиладиган талаблар асосида тайёрланган. Малакавий талабларнинг бакалавр талабалари фан бўйича қандай тасаввурга эга бўлиши, нималарни билиши кераклиги, қандай кўникмалар ҳосил қилиши лозимлигини ўз ичига олади.

Ушбу намунавий дастур шу фанга оид ишчи ўқув дастури, йиллик таквимли режалар, мавзули дастурлар, дарслик ва ўқув-методик қўлланмаларни тайёрлашда фойдаланиш учун тавсия этилади. Намунавий дастурни келажакда тўлдирилган ва бойитилган ҳолда чоп этиш заруратини ҳисобга олиб, фикр-мулоҳазаларингизни қуйидаги манзилга юборишингизни сураймиз:

**Тошкент шаҳар, 700070, Шота Руставели кўчаси 25, ОЎМКХТРМ
Маънавият ва маърифат бўлими, тел.: 136-39-20.**

Мазкур дастур намунавий дастур сифатида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ижтимоий комплексининг махсус методологик комиссияси баённомаси ва Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, олий ўқув юртинининг илмий-услубий бирлашмалари фаолиятини Мувофиқлаштирувчи Кенгаш Президиумининг 2003 йил 29 мартдаги мажлиси қарори билан тавсия этилган.

Нашрга тайёрловчи масъуллар:
проф. Нишоналиев У., Ҳамдамова М.З.

Тузувчи: ЎЗМУ доценти, Ўзбекистон
Ўзувчилар уюшмаси аъзоси Абдулла Шер

Такризчилар: фалсафа фанлари доктори, проф. Э.Умаров,
фалсафа фанлари номзоди, доц. Т.Норбоев.

«Эстетика» курсининг мазкур ўқув дастури олий таълимнинг нофалсафий бакалавриат ихтисосликларига мўлжалланган бўлиб, талабаларга эстетика тарихи ва назариясидан замонавий билим беришга ҳамда уларнинг эстетик дидини юксалтиришга йўналтирилган.

Мазкур дастурда, умумий дарс соатлари ҳажми ўзгаргани баробарида семинар машғулотларига катта ўрин ажратилган. Ўқув турлари - маърузалар, семинар машғулотлари, мустақил таълим ҳажми ҳар бир ишчи дастурда муайян олий ўқув юртининг хусусиятлари ва ички имкониятларидан келиб чиққан ҳолда белгиланиши мақсадга мувофиқ. Шу боис маърузалар ва семинар машғулотлари мавзулари ўқитувчига танлаш имконини қолдирадиган тарзда, кўрсатилган ҳажмга нисбатан кенгрок қилиб берилмоқда. Бу, шубҳасиз, талабаларнинг ҳам, муайян ўқитувчининг ҳам ўз устида фаол ишлашини, доимо ижодий изланишда бўлишини таъминлайди. Шунингдек, дастур мазмунан «Эстетика» курсининг бошқа фалсафий ва ижтимоий-гуманитар фанлар билан мувофиқлашувини таъминлашга қаратилган. Унда талабаларда энг янги адабиётлардан, асл манбалар ва муҳим хорижий нашрлардан фойдаланиш кўникмасининг такомиллашувига алоҳида эътибор берилган.

1. СЎЗ БОШИ

1.1. Фан мазмунига қўйиладиган малакавий талаблар

Бакалавр «Эстетика» фани бўйича:

Эстетиканинг гўзаллик, санъат ва тарбия фалсафаси сифатидаги моҳияти, унинг илмий-амалий аҳамияти ҳақида ***тасаввурга эга бўлишлари керак.***

Эстетик тафаккур тараққиёти, эстетик онгнинг моҳияти ва таркиби, эстетик фаолият, эстетиканинг асосий тушунчаларини;

– санъатнинг моҳияти, вазифалари ва эстетик-бадний тарбия вазифалари ва турлари тўғрисида назарий билимга эга бўлиши;

– ҳар жихатдан баркамол фуқаролик жамияти аъзоси, замонавий шахсни тарбиялашда эстетика эришган ютуқларнинг катта ўрин эгаллашини ***билиши лозим.***

Атроф-муҳитни, инсон хулқини гўзаллаштириш ҳамда ўзи ва ўз замондошларини эстетик жихатдан тарбиялай олиш ***тажрибасига эга бўлишлари лозим.***

Эстетика фанини ўқитиш ҳамда ўрганишнинг ***мақсади*** эстетик тафаккурнинг вужудга келиши ва тараққиётини, санъатдаги, турмушдаги, саноатдаги, табиатдаги нафосатнинг, гўзалликнинг инсон ҳаётида тутган ўрнини талабаларга илмий нуқтаи назардан тушунтиришга қаратилган;

Эстетика фанининг вазифалари:

- эстетик қадриятларнинг миллий ва умумбашарий жихатларини таҳлил этиш ҳамда уларнинг мамлакатимиз ижтимоий-маънавий ҳаётидаги аҳамиятини кўрсатиб беришдан;

- талабаларда гўзалликка, улуғворликка нисбатан муҳаббат ҳиссини шакллантиришдан;

- талабаларга ҳақиқий санъат асарларининг миллат ва жамият ҳаётидаги улкан маънавий ҳодиса эканини ўқитишдан, уларда санъатни чуқур тушуниш малакасини ҳосил қилишдан;

- техника эстетикаси ва унинг амалий кўриниши бўлмиш дизайннинг саноатни гўзаллаштиришдаги, эркин, демократик жамият тараққиётидаги бекиёс аҳамиятини талабаларга англатишдан;

- эстетика фанини ўқитиш ва ўрганишда ижодийлик, илмийлик, тарихийлик ҳамда олимона ҳолислик тамойилларига амал қилишдан;

- маъруза ва семинар машғулотларида, мустақил таълим жараёнларида ёшларни имкон борича кўпроқ манбаларга мурожаат қилишларига эришишдан иборат.

Эстетика фанининг ***аҳамияти*** талабаларнинг шахс сифатида ҳам, фуқаролик жамияти аъзоси сифатида ҳам - ҳар жихатдан гўзалликка ошно, юксак эстетик дид эгаси қилиб тарбиялашга улкан ҳисса қўшиши билан белгиланади.

Эстетика курсининг умумий ўқув ҳажми 20 соат, шундан 10 соат маъруза ва 10 соат семинар учун мўлжалланган; мустақил таълимга эса умумий ҳажмининг 20 фоизи миқдорида соат ажратиш мақсадга мувофиқ.

1.2. «Эстетика» курсининг соатлар тақсимоти

№	Мавзулар номи	Маъруза	Семинар
1.	Эстетиканинг предмети, тадқиқот доираси ва вазифалари	2	2
2.	Эстетик тафаккур тараққиётининг асосий босқичлари (қадимги дунё, ўрта асрлар, янги давр)	3	2
3.	Туркистон маърифатчи-жадидларининг эстетик қарашлари		1
4.	Эстетик онг ва эстетик фаолият	1	1
5.	Эстетиканинг асосий тушунчалари	1	1
6.	Санъатнинг келиб чиқиши ва тараққиёти	1	1
7.	Санъат турлари ва уларнинг ўзаро алоқадорлиги	1	1
8.	Бадий ижод жараёни	1	
9.	Бадий ижод жараёни, бадий асарни эстетик идрок этиш ва эстетик тарбия		1
	Жами	10	10

II. ЎҚУВ МАТЕРИАЛЛАРИНИНГ МАЗМУНИ

II. 1. ФАНИНГ МАЗМУНИ

1-мавзу. Эстетиканинг предмети, тадқиқот доираси ва вазифалари

Эстетика - нафосатнинг моҳиятини ўрганувчи қадимий фан. Эстетика фани тадқиқот доирасининг миқёсийлиги ва кўпёқламаллиги. Эстетиканинг фалсафий моҳияти. Эстетика ва санъат; ўз тадқиқот объектига фалсафий ёндашув - эстетикани санъатшунослик фанларидан фарқлантириш турувчи ўзига хос хусусият. Эстетика - санъат ва бадий ижод соҳасидаги умумий қонуниятлар ҳамда эстетик мезоний тушунчалар (категориялар) тизими сифатида.

Эстетиканинг бошқа замонавий фанлар билан алоқаси; эстетика ва фалсафа; эстетика ва ахлоқшунослик; эстетика ва психология; эстетика ва социология; эстетика ва диншунослик; эстетика ва педагогика; эстетика ва экология ва ҳаказо.

2-мавзу. Эстетик тафаккур тараққиётининг асосий босқичлари

Эстетик тафаккурнинг пайдо бўлиши, шаклланиши ва тараққиёт босқичларини ўрганиш - эстетика тарихининг асосий мақсади. Сомир (Шумер), Бобил ва Мисрда дастлабки эстетик ғояларнинг шаклланиши; «Авесто»нинг фалсафий-эстетик моҳияти; Ҳинди-Хитойдаги эстетик қарашлар ва санъат тараққиётининг ўзига хос жиҳатлари.

Юнонистон файласуфлари Сукрот ва Афлотуннинг эстетик қарашлари; Арастунинг эстетик таълимоти; «Мимесис» (тақлид) ва «катарсис» (фориғланиш) тушунчаларининг аҳамияти; Қадимги Румо эстетикаси (Ҳораций Флакк, Тит Лукреций Кар, Боэций).

Умумжаҳоний динлар ва уларнинг санъат билан ўзаро ҳамкорлиги. Санъат турларининг шаклланиши ва тараққий этишида диннинг аҳамияти.

Ўрта асрлар мусулмон Шарқи эстетикасида машшойийунлик йўналиш-ларининг қарор топиши (Форобий, Ибн Сино, Беруний, Умар Хайём) ва тасаввуф эстетикасининг вужудга келиши; (Ғаззолий, Румий)

Амир Темур ва темурийлар даври - ўрта асрлар мусулмон Шарқи санъати тараққиётининг олтин даври сифатида; Навоий, Жомий, Бобур, Хусайн Бойқаронинг эстетик қарашлари; мусиқа ва шеър санъати эстетикаси тараққиётининг юксак босқичга кўтарилиши.

Ўрта асрлар буддавийлик Шарқи эстетикасининг алоҳида хусусиятлари; даочилик ва конфуцийчилик эстетик таълимотларининг Хитой санъатидаги ўрни; Чан-буддхачилик эстетикаси (Сэ Хэ, Ван Вэй, Су Ши). ўрта асрлар Хитой эстетикасининг минтақавий аҳамияти Япон эстетикаси ва унинг асосий тушунчалари. Хэйян даври эстетикаси (IX-XII асрлар). Ноо театри ва Дзеами Мотокиёнинг театр эстетикаси; чой таомили эстетикаси; тош боғлар эстетикаси; гулчилик санъати (икэбана).

Оврўпа маърифатпарварлари эстетикаси (Бёрк, Щюм, Дидро). XVIII аср охири ва XIX аср бошларидаги Олмон мумтоз эстетикаси (Кант, Шиллер, Шеллинг, Хегел);

Норационал эстетик йўналишнинг қарор топиши (Кикегард, Шопэнхауэр, Нитцше); XIX аср охири ва XX аср бошларидаги рус мумтоз эстетикаси (Л.Толстой, Ф. Достоевский, В. Соловьёв, Н. Бердяев).

Энг янги давр эстетикасининг ўзига хос хусусиятлари; рухий таҳлид, экзистенциячилик, ҳаёт фалсафаси, янги кантчилик ва бошқа йўналишлар эстетикаси (К.Юнг, Э.Фромм, К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, И.Хуйзинга, Хосе Ортега-и-Гассет, О.Шпенглер).

3-мавзу. Туркистон маърифатчи-жадидларининг эстетик қарашлари

Туркистонда жадидлик маърифий-ижтимоий ҳаракатининг вужудга келиши; зиёлилар орасида маърифатчилик ва эстетик ғояларнинг оммалашуви. Жадидчиликнинг моҳиятан ахлоқий-эстетик оқим экани.

Фурқат ва Анбар отининг эстетик қарашлари; Беҳбудий, Ҳамза ва Айнийнинг замонавий санъат турлари ва жанрларга му-рожаат қилиши.

Жадид театрининг вужудга келиши; сўз санъати ва театр эстетикаси. Фитрат ва Чўлпоннинг эстетик қарашлари -жадидчилик эстетикасининг юксак поғонаси сифатида.

4-мавзу. Эстетик онг ва эстетик фаолият

Эстетиканинг қадриятшунослик табиати. Эстетик онг ва унинг индивидуаллик хусусияти; эстетик онгнинг асосий унсурлари: эстетик эҳтиёж ва эстетик муносабат; эстетик туйғу ва эстетик дид; эстетик баҳо ва эстетик идеал; эстетик қарашлар ва эстетик назариялар.

Эстетик фаолият меҳнатнинг ўзига хос тури сифатида; меҳнат ва санъатнинг ўзаро алоқалари; хунарнинг эстетик вазифалари. Дизайн ва унинг эстетик моҳияти; Атроф-муҳитни гўзаллаштиришнинг замонавий муаммолари.

Табиатнинг гўзаллик ва улугворлик манбаи экани, унинг эстетик фаолият объекти сифатида намоён бўлиши; эстетика ва экологиянинг ҳамкорлиги ва бу ҳамкорликнинг долзарб муаммоларининг муштараклиги.

5-мавзу. Эстетиканинг асосий тушунчалари

Эстетик мезоний тушунчалар (категориялар) - эстетик билишнинг муҳим омили сифатида. Нафосат - Эстетиканинг энг камровли муштарак мезоний тушунчаси.

Гўзаллик тушунчаси; гўзаллик ҳақидаги тасаввурнинг ўзгарувчанлиги; гўзалликка сифатнинг таъсири; гўзаллик ва манфаат; гўзалликнинг санъатда намоён бўлиши; гўзаллик ва хунуклик.

Улугворлик тушунчаси; улугворликнинг фавқулодда салбий ҳиссиётларга асосланиши; улугворликка сон ва миқёснинг таъсири; табиатдаги улугворлик; улугворликнинг санъатда намоён бўлиши; улугворлик ва тубанлик.

Фожиавийлик тушунчаси. Фожиавий тукнашув ва унинг асослари; фожиавийлик ва эстетик идеал; фожмавийликнинг санъатда намоён бўлиши; фожиа (трагедия) - санъат жанри сифатида; фожиавий зиддият ва фожиавий қаҳрамон. Фориғланиш.

Кулгилилиқ мезоний тушунчаси; кулгили ҳолат; кулги ва унинг инсон ҳаётидаги ўрни; ҳазил ҳисси; кулгилилиқнинг санъатда намоён бўлиши ва унинг ифода шакллари (ҳажв, мутоиба, киноя, кесатик, истехзо); кулги (комедия) - санъат жанри сифатида; кулгининг фориғлантириш хусусияти. Эстетик мезоний тушунчаларнинг ўзаро алоқалари.

6-мавзу. Санъатнинг келиб чиқиши ва таракқиёти

Санъатнинг вужудга келиши ва унинг эстетик моҳияти; санъатнинг фандан фарқи ва уларнинг умумий жиҳатлари; санъатнинг ҳаётни инъикос

эттириш ва баҳолаш хусусияти; санъатда ўйин назариясининг аҳамияти; ўйин ва бадиий ижод; эстетик кўриниш ва ўйин.

Санъатда ҳаётий ҳақиқат ва шартлилик; унда миллий руҳ ва умуминсоний қадриятларнинг ўрни. Санъат ва ахлоқ; санъат ва дин; санъат ва меҳнат; санъат ва сиёсат; санъат ва фалсафа; санъат ва техника; санъат ва мафкура. Санъат психологияси. Санъат социологияси.

Санъат асарида бадиий образ; унда умумийлик, хусусийлик ва алоҳидаликнинг яхлит намоён бўлиши; Санъатда типиклаштириш ва идеаллаштириш. Санъат асарида шакл ва мазмун. Санъатда мавзу ва ғоя, сюжет ва композиция, усул ва услубий шакллар.

7-мавзу. Санъат турлари ва уларнинг ўзаро алоқадорлиги

Санъатнинг турларга бўлиниши; турдош санъатлар ва жанрлар. Эстетика тарихида санъат турларини туркумлаш муаммоси.

Санъат турлари: бадиий адабиёт, халқ амалий санъати, меъморлик, рассомлик, хайкалтарошлик, театр, мусиқа, бадиий сураткашлик, хаттотлик, эстрада ва цирк, кино, аския, кушиқчилик ва рақс, нотиклик, кироат санъати (бадиий ўқиш).

Санъат турларининг ўзаро алоқадорлиги ва нисбий мустақиллиги; ҳар хил санъат турлари мафкуравий таъсирининг умумий ва ўзига хос жиҳатлари.

8-мавзу. Бадиий ижод жараёни

Бадиий ижод жараёнининг ўзига хос хусусиятлари; Ғоявий ният ва унинг рўёбга чиқиши; ижод жараёнида билим ва эҳтирос, онгланган ва онгланмаган ҳолатларнинг уйғунлашиб кетиш хусусиятлари; унда бадиий тасаввур, ҳаёлот, интуиция (фаҳм) ва илҳомнинг аҳамияти.

Бадиий қобилият, истеъдод ва даҳо. Истеъдод ва меҳнат. Санъаткор шахсининг фавқулоддалик хусусияти; санъаткорнинг жамиятдаги ўрни; санъаткор ва замон; санъаткор ва тарих; санъаткор ва миллий ғоя; санъаткор ва мафкура; санъаткорнинг майлпарастлик ва мафкурачилик хусусияти.

9-мавзу. Бадиий асарни эстетик идрок этиш ва эстетик тарбия

Бадиий асарни эстетик идрок этишнинг ўзига хос эстетик фаолият экани; унинг ҳиссий ва ақлий асослари; эстетик мушоҳада; эстетик ҳукм; эстетик қобилият.

Санъат асарини эстетик идрок этишнинг ижодийлик табиати; идрок этувчининг "ҳаммуаллифлик", "иштирокчилик" роли; эстетик идрок этишда эстетик масофа омилининг аҳамияти.

Эстетик тарбия ва унинг замонавий йўналишлари ва воситалари; санъат - эстетик тарбиянинг асосий воситаси сифатида; эстетик тарбия билан ижтимоий муносабатлар уйғунлиги муаммоси.

Эстетик равнақ, ва унда бадиий ҳаваскорлик ҳамда санъат тарғиботининг мавқеи. Халқ эстетик эҳтиёжи ва бадиий дидини юксалтиришнинг долзарблиги; Оммавий маданият ҳодисаси ва унинг ёшлар эстетик тарбиясига салбий таъсири.

II. 2. СЕМИНАР МАШҒУЛОТЛАРИ ВА РЕФЕРАТЛАР ЁКИ АКАДЕМИК ЛИЦЕЙЛАРНИНГ ТАВСИЯ ЭТИЛАЁТГАН МАВЗУЛАРИ

II. 2.1. Семинар машғулотлар мавзулари

1. Эстетиканинг предмети, тадқиқот доираси ва вазифалари.
2. Қадимги Шарқдаги дастлабки эстетик ғоялар.
3. Ўрта асрлар мусулмон Шарқи эстетик тафаккури.
4. Оврупа эстетикасидаги рационал ва нораціонал йўналишлар.
5. Туркистон маърифатчи-жадидларининг эстетик қарашлари.
6. Эстетик онг ва эстетик фаолият.
7. Эстетиканинг асосий тушунчалари.
8. Санъат турлари ва уларнинг узаро алоқадорлиги.
9. Бадиий ижод жараёни бадиий асарни эстетик идрок этиш ва эстетик тарбия.

II. 2.2. Туркум рефератлар ёки академик лицейлар учун умумий мавзулар

1. Эстетик тафаккур тараккиётининг асосий боскичлари (даврлар ва мутафаккирлар эстетик таълимотлари бўйича).
2. Санъатнинг моҳияти ва санъат турлари; бадиий ижод жараёни (ижтимоий-ҳуманитар соҳалар талабалари учун).
3. Дизайннинг моҳияти; ишлаб чиқариш ва гузаллик; техника эстетикасининг ХХІ асрдаги урни (техникавий соҳалар талабалари учун).
4. Табиат гўзаллик манбаи; атроф-муҳитни гўзаллаштириш; экологик муаммоларнинг эстетик жиҳатлари (табиат билан боғлиқ соҳалар талабалари учун).

III. ИНФОРМАЦИОН-УСЛУБИЙ ТАЪМИНОТ

III.1. Асосий адабиёт

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. Т., 2001.
2. Каримов И.А. Истиклол ва маънавият. Т., 1994.
3. Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиклол, иқтисод, сиёсат, мафкура. Т., 1996.

4. Каримов И.А. Донишманд халқимизнинг мустаҳкам иродасига ишонаман. "Фидокор" газ., 2000 йил, 8 июнь.
5. Умаров Э. Эстетика. Т., 1995.
6. Гулыга А. Принципы эстетики. М., 1987.
7. Эстетика. Словарь. М., 1989.

III.2. Қўшимча адабиёт

1. Аристотель. Поэтика. Т., 1980.
2. Ибн Сино. Саломон ва Ибсол. Т., 1980.
3. Навоий. Мажолис ун-нафоис. // Алишер Навоий. Мукамал асарлар тўплами. 20 томлик, 13-том. Т., 1998.
4. Фитрат. Адабиёт қоидалари. Т., 1995.
5. Форобий. Фозил шаҳар одамлари. Т., 1990.
6. Хайём. Наврузнома. Т., 1990.
7. Шер А. Диний-бадий асарнинг эстетик моҳияти. "Гулистон" журнали, 2001 йил, 5-сон.
8. Шер А. Ибрат кўзи. "Соглом авлод учун" журнали, 1996 йил, 7-8, 9-10-сонлар.
9. Шер А. Тасаввуф, Раззолий ва гўзаллик фалсафаси. "Соглом авлод учун" журнали, 2002 йил, 2-сон.
10. Чўлпон. Адабиёт надир. Т., 1994.
11. Безмоздин Л. В мире дизайна. Т., 1990.
12. Газали Абу Хамид. Воскрешение наук о вере. М., 1980.
13. Гегель Г. Эстетика в 4-томах. М., 1968-1973.
14. Кант И. Критика способности суждения. М., 1992.
15. Кант И. Наблюдения над чувством прекрасного и возвышенного. // Кант Сочинения в 6-томах, т-2. М., 1964.
16. Ницше Ф. Искусство и художник. // Ницше Ф. Сочинения в 2-х томах, т-1, М., 1990.
17. Ортега-и-Гассет Х. Дегуманизация искусства. М., 1991.
18. Шестаков В. Эстетические категории. М., 1983.
19. Шиллер Ф. Письма об эстетическом воспитании чело века. // Ф.Шиллер. Сочинение в 7-томах, т-6. М., 1957.
20. Шопенгауэр. А. Основные идеи эстетики. // Шопенгауэр А. Избранные произведения. М., 1992.
21. Фрейд З. Остроумие и его отношение к бессознательному. М., 1997.
22. Юнг К. Об отношении аналитической психологии к поэзии. //Юнг К. Сознание и бессознательное. С-Пб. -М., 1997.
23. Hassan I. The Postmodern Turn. Esseys in Postmodern Theori and Culture. Ohio State University Press, 1987.
24. Gadamer H. Lob der Theorie. Frankfurt am Main, 1984.
25. Schiller. Philosophische Schriften // Schiller. Samtliche werke in zehn banden. - 8. Berliner ausgabe, 1984.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА
МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС, КАСБ-ҲУНАР ТАЪЛИМИНИ
РИВОЖЛАНТИРИШ МАРКАЗИ

«ТАСДИҚЛАНДИ»

ЎзР.ОЎМТВ

Ваз.ўр._____Ш.Аюпов

2004 йил «17» август

«Мантиқ» фанидан намунавий

ДАСТУР

(бакалавр йўналиши учун)

ТОШКЕНТ – 2004

Ушбу дастур «Мантиқ» фанидан бакалаврият талабаларининг зарурий тайёргарлик даражаси ва билимлари мазмунига қўйиладиган талаблар асосида тайёрланган. Малакавий талаблар бакалавр талабаларининг фан бўйича қандай тасаввурга эга бўлиши, нималарни бўлиши кераклиги, қандай кўникмалар ҳосил қилиши лозимлигини ўз ичига олади.

Ушбу намунавий дастур шу фанга оид ишчи ўқув дастури, Йиллик таквимли режалари, мавзули дастурлари, дарслик ва ўқув-методик қўлланмаларни тайёрлашда фойдаланиш учун тавсия этилади. Намунавий дастурни келажакда тўлдирилган ва бойитилган ҳолда чоп этиш заруратини ҳисобга олиб, фикр-мулоҳазаларингизни қуйидаги манзилга юборишингизни сўраймиз:

Тошкент шаҳар, 700070. Ш.Руставели кўчаси, 25, ОЎМКХТРМ «Маънавият ва маърифат» бўлими, тел.: 136-39-20.

Мазкур дастур намунавий дастур сифатида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ижтимоий комплексининг махсус методологик комиссияси баённомаси ва Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, олий ўқув юртларининг илмий-услубий бирлашмалари фаолиятини Мувофиқлаштирувчи Кенгаш Президиумининг 2003 йил 15февралдаги мажлисининг қарори билан тавсия этилган.

Нашрга тайёрловчи масъуллар:

проф. Нишоналиев У., Хамдамова М.З.

Тузувчи: доцент Шарипов М.

Такризчилар: Академик Хайруллаев М.М., профессор Мамашокиров С.

Мазкур дастурни тузишда мантиқ фанини ўқитиш борасида кейинги йилларда Ўзбекистон Республикаси ва чет эл олий ўқув юртларида орттирилган тажрибалар ҳисобга олинган. Унда замонавий илмий билиш ва тафаккур тарзи хусусиятлари билан боғлиқ ҳолда мантиқнинг айрим анъанавий масалалари, шу жумладан, баҳс юритиш, савол-жавоб, муаммо, илмий назария масалалари янгича қўйилган. Дастурда баъзи янги масалалар ҳамда мулоҳазалар ва предикатлар мантиқи, меъёр ўз аксини топган.

Мазкур дастурда фаннинг мақсади ва вазифалари тўғрисида тушинтириш берилган, унинг мазмунини ташкил этувчи масалалар таълим турлари бўйича тақсимланган; амалий машғулотлар мавзулари ва масалалари, реферат мавзуларининг тахминий рўйхати берилган. Дастур охирида адабиётлар рўйхати бор. Буларнинг барчаси мутахассис-ўқитувчиларнинг ва талабаларнинг дастурдан фойдалашини осонлаштиради.

Дастур олий ўқув юртларининг нофалсафий ихтисосликлари бўйича мутахассис-бакалаврлар тайёрлайдиган факултетлари, бўлимларида мантиқ фанини ўқитиш учун мўлжалланган.

Олий ўқув юртининг йўналиши, ихтисосликларнинг ўзига хос хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда кафедралар мавзулар мазмуни ҳамда уларни ўрганиш тартибига, соатлар тақсимотига айрим ўзгартиришларни киритиши мумкин.

1.СЎЗ БОШИ

1.1. Фан мазмунига қўйиладиган малакавий талаблар

Бакалавр «Мантик» фани бўйича:

- тафаккурнинг асосий хусусиятлари, мантиқий шакллари ва қонунлари, билиш жараёнида мантиқнинг тутган ўрни тўғрисида;
- формал мантиқнинг хусусияти ҳақида;
- мантик, илмининг назарий ва амалий аҳамияти, хусусан унинг миллий истиқлол мафкурасини яратиш, асослашдаги ўрни ҳақида;
- тилнинг вазифалари, унинг турлари, тушунча, ҳукм, ҳулоса чиқариш ҳақида;
- ҳулосавий билимлар ҳосил қилиш, далиллаш, муаммоларни яратиш ва ҳал этиш, фаразларни илгари суриш ва асослаш илмий назарияларининг мантиқий тизилимиси тўғрисида **тасаввурга эга бўлиши лозим.**
- Фикрни мантиқан тўғри қуриш ва чин фикрлар ҳосил қилиш шарт-шароитларини билиши;
- тўғри фикрлашнинг асосий қонун-қоидаларини билиши; тушунчаларни таърифаш усуллари ва қоидаларини, фаннинг, илмий терминлар ҳосил қилишнинг мантиқий воситаларини **билиши керак.**
- муҳокама юритиш жараёнида йўл қўйилган мантиқий хатоларни топиш ва айниқса, ҳулоса чиқариш ва далиллаш **қоидаларини қўллай олиши лозим.**

1.2. Дарс соатлари тақсимоти

		Соатлар		
		Маъ- руза	Амалий машғул от	Мустак ил таълим
I.	Бириинчи бўлим. Мантиққа кириш			
1.1	1-боб. МАНТИҚНИНГ ТАДҚИҚОТ ОБЪЕКТИ, ПРЕДМЕТИ, ВАЗИФАЛАРИ ВА РИВОЖЛАНИШ БОСҚИЧЛАРИ.			
1.1.1	Мантиқ илмининг предмети ва аҳамияти	1		
1.1.2.	Мантиқ фани ривожланишнинг асосий босқичлари			2
1.2	2-боб. МАНТИҚ ИЛМИ ВА ТИЛ			
1.2.1.	Тилнинг мантиқий таҳлили		1	
II.	Иккинчи бўлим. Мантиқнинг умумназарий масалалари.			
II.1	1-боб. ТЎҒРИ ФИКРЛАШНИНГ ҚОНУН-ҚОИДАЛАРИ			
II.1.1	Формал мантиқнинг асосий қонунлари (тамойилари)	I	1	
11.2.	2-боб. ТАФАККУРНИНГ УНИВЕРСАЛ МАНТИҚИЙ ШАКЛЛАРИ			
11.2.1	Тушунча	2	2	1
11.2.2	Хукм (категория)	2	1	1
II.2.3	Хулоса чнқариш	2	3	2
11.3	3-боб ДАЛИЛЛАШ ВА БИЛИМЛАР ТАРАҚҚИЁТИНИНГ МАНТИҚИЙ ШАКЛЛАРИ			
11.3.1	Далиллашнинг мантиқий асослари	1	2	1
II.3.2	Муаммо. Фараз. Назария	1		3
	Жами:	10	10	10

Жамиятини ислоҳ қилишнинг ҳозирги босқичида олий таълимнинг олдида турган муҳим вазифалардан бири талабаларнинг мантикий фикр юритиш маданиятини ривожлантириш, хусусан, уларнинг мустақил ижодий фикрлаш қобилиятини такомиллаштиришдан иборат. Унинг долзарблиги ўқув жараёнида янги информацион технологияларнинг қўлланиши ва, умуман, кўз ўнгимизда информация цивилизациясининг шаклланаётгани билан янада ортади. Мазкур вазифани ҳал этишнинг самарали воситаларидан бири талабаларни билишнинг умуммантикий методлари, далилли муҳокама юритиш усуллари билан "куроллантириш"дир. Мантикнинг фалсафий фанлар блокига киритилиши, улар ўқув дастурларининг узвийлаштирилиши, мувофиқлаштирилиши бу ишни амалга оширишни анча осонлаштиради.

Мантиқ фалсафани хусусий-илмий билиш ва амалий ҳаётнинг барча соҳалари билан боғлайди. Хусусан, у тўғри фикр юритишнинг муҳим тамойилларини, меъёрларини (меъёрий қоидаларини) ўрганувчи ва яратувчи фан сифатида конкрет билим соҳалари берадиган ахборотларни мунтазамли тарзда мантикий таҳлил қилишга, айниқса уларга концептуал жиҳатдан ёндашгани ҳолда умумлаштиришга ва шу асосида оламнинг яхлит илмий манзарасини ҳосил қилишга, дунёқарашнинг муҳим тамойилларини ишлаб чиқишга ёрдам беради.

Мантикнинг фалсафа ва бошқа фанлар билан бўлган муносабати, унинг мақсад ва вазифалари, аҳамияти ана шу ҳолат билан белгиланади.

1.3. Ўқув фанининг асосий мақсад ва вазифалари, унинг аҳамияти

Мантикнинг мақсади:

- талабаларни тўғри фикрлашнинг мантикий шакллари ва қонун-қоидалари билан таништириш асосида мустақил, эр-кин фикр юрита оладиган баркамол инсонлар этиб тарбиялашга, уларда янги турмуш ва тафаккур тарзини қарор топтиришга ва шу тарифа янги демократик жамият куришнинг фаол иштирокчиларига айлантиришга хизмат қилишдан иборат.

Мантикнинг вазифалари:

- талабаларга тўғри муҳокама юритишнинг мантикий шакллари ва қоидаларини ўзлаштиришнинг мустақил фикрлаш маданиятини ривожлантиришда тутган ўрнини тушунтириш;
- хато фикрларнинг пайдо бўлиш сабаблари билан уларни таништириш, улар оқ-қорани тушуниб етишига, бузғунчи ғоялар билан яратувчи ғоялар, шу жумладан миллий ғояни бир-биридан ажрата оладиган бўлишига эришиш;
- талабаларнинг тарихан шаклланган мантикий ғоялар, концепцияларни, айниқса Марказий Осиё мутафаккирлари-нинг мантикий таълимотларини чуқур эгаллаши ҳамда юксак маънавий қадриятларимиз сифатида

эъзозлаши, улар билан фахрланиш туйғусини ҳосил қилишига кўмаклашиш;

- уларни хулосавий билимлар ҳосил қилиш, муаммоларни яратиш ва ҳал этиш, фаразларни илгари суриш ва асослаш усуллари, қоидалари билан таништириш;
- талабаларга мулоқотда бўлиш ва айниқса, савол-жавоблар қилиш, баҳс юритиш сир-асроларини ўргатиш;
- уларни илмий билимларнинг мантикий тузилишлари, ва айниқса илмий назарияларнинг қурилиши билан таништириш ва бошқалар.

Мантиқни ўрганишнинг аҳамияти;

- у фикрлаш маданиятини ўстиради;
- тўғри муҳокама юритишнинг усуллари, қоидаларини ҳамда мантикий масалалар ва мантикий хатоларни гуруҳларга бўлиб, мунтазамли ўрганишга ёрдам беради;
- ўзининг ва суҳбатдошининг мулоҳазаларидаги хатоларни топишни осонлаштиради;
- илмий тушунчалар, мулоҳазаларнинг аниқ қўлланишига имкон беради ва шу тариқа ўқув, илмий изланиш жараёни самарадорлигини оширади;
- далиллаш ва танқид жараёнини тўғри тушунишга, мунозараларни бошқара билиш малакасини ҳосил қилишга ёрдам беради;
- компьютерлар-фикрловчи машиналардан ва бошқаришнинг автоматлашган тизимларидан фойдаланишни осонлаштиради;
- ақл билан билишнинг янги қоидаларини, меъёр ва идеалларни ишлаб чиқишга, мавжудларини такомиллаштиришга имкон беради.

1.4. Мантиқ фани бўйича талабаларнинг билимига, кўникмаси ва маҳоратига қўйиладиган талаблар:

- мантикий фикрлашнинг қонун-қоидалари ва шакллари тўғрисидаги билимларни эгалаган бўлиши;
- мантиқнинг назарий ва амалий аҳамиятини, хусусан унинг миллий истиқлол мафкурасини яратиш ва асослашдаги ўрнини тушуниши;
- тўғри фикрлашни муҳим қадрият деб тушуниши ҳамда мантиқ илми тарихини билиши, хусусан Марказий Осиё му-тафаккирларининг мантиқ илми ривожига қўшган ҳиссаси ҳақида маълумотга эга бўлиши;
- замонавий мантиқнинг формаллашган тилини эгаллаган бўлиши, ундан турли хил фикрий қурилмаларни ифодалаш ва таҳлил қилишда самарали фойдаланиши;
- мустақил фикрлаш қобилиятини ривожлантириш, ўз фаолияти давомида турли масалалар бўйича зарур қарорларни қабул қила оладиган бўлиши;
- илмий ижоднинг мантикий негизларини яхши билиши, муаммолар ярата олиши, ечиш, фаразларни илгари сура билиши.

1.5. Курс дастуридаги бўлимлар руйхати

1. Мантиққа кириш.
2. Мантиқнинг умумназарий масалалари.

1.6. Амалий машғулотлар буйича бажариладиган ишлар миқдориغا талаблар

Талабалар:

- амалий машғулотларга тайёрланиш жараёнида мавжуд манбалардан унумли фойдалана олиши;
- тавсия этилган адабиётларни қисқача конспектлаштириши;
- амалий машғулотларда фоал иштирок этиши, тегишли машқларни бажара олиши;
- ўз билимини мантиқан изчил, мунтазамли баён эга олиши керак

1.7. Талабалар билимини баҳолаш учун ўтказиладиган назорат тадбирлари миқдори

Ҳар бир талабанинг "Мантиқ" курсини ўрганиш мобайнида 7 марта назоратдан ўтиши мақсадга мувофиқдир. Мазкур назоратлар тури ва миқдори қўйидагича:

1. Жорий назорат - 3 марта.
2. Оралиқ назорат - 2 марта.
3. Реферат - 1 марта.
4. Якуний назорат - 1 марта.

1.8. Мантиқни ўқитишда компьютер , информацион ва бошқа замонавий педагогик технологияларни қўллаш

Мантиқни ўқитишда, айниқса, амалий машғулотларни ўтказишда аудио-, видео- ва кино аппаратлардан, қисқа метражли фильмлардан, электрон дарсликлардан фойдаланиш.

1.9. Умумий ва ўқув ишлари турларининг миқдори ва ҳажми

Мантиқ курсини ўрганиш учун 30 соат ажратилган бўлиб, уларнинг 20 соати аудитория машғулотларини ва 10 соати амалий машғулотларни ташкил этади. Мустақил таълим учун эса 10 соат берилади.

II. БИРИНЧИ БЎЛИМ. ФАНИНГ МАЗМУНИ. МАНТИҚҚА КИРИШ

I-БОБ. МАНТИҚНИНГ ТАДҚИҚОТ ОБЪЕКТИ, ПРЕДМЕТИ, ВАЗИФАЛАРИ ВА РИВОЖЛАНИШ БОСҚИЧЛАРИ

1-мавзу. Мантиқ илмининг предмети ва аҳамияти

Тафаккур — мантиқ илмининг ўрганиш объекти. Тафаккурнинг асосий хусусиятлари. Тафаккурни ўрганишга турли хил ёндашишлар.

Тафаккурнинг мантикий шакллари ва қонунлари ҳақида тушунча. Тафаккур шакли (мантикий шакл) тушунчаси. Фикрнинг аниқ мазмуни ва мантикий шакли, уларнинг нисбий мустақиллиги ва ўзаро алоқаси. Тафаккур қонуни (мантиқ қонуни) тушунчаси. Тафаккур қонуни - фикрлар (фикрлаш унсурлари) ўртасидаги зарурий алоқа. Тафаккур қонунлари тўғри фикр юритишнинг муҳим тамойиллари сифатида. Фикрнинг чинлиги (ҳақиқатлиги) ва унинг шакл жиҳатдан тўғри қурилиши.

Мантиқ фанининг предмети. Мантиқ - тафаккур шакллари ва қонунларини ўрганувчи фан. Мантиқ илмининг асосий муаммолари ва уларни тадқиқ этиш йўналишлари. Формал мантиқнинг предмети ва тузилиши, унинг диалектик мантиқ ва математик мантиқ билан ўзаро муносабати. Мантиқ фани ва илмий билиш методологияси. Формал мантиқнинг ҳозирги пайтдаги вазифалари.

Мантиқ илмининг назарий ва амалий аҳамияти. Мантиқ фанининг фикрлаш маданиятини ўстиришдаги, шу жумладан, мустақил фикр юритиш кўникмаларини ҳосил қилишдаги аҳамияти. Мантиқ фанининг илмий ишонч-этиқоднинг шаклланишидаги тутган ўрни. Мантиқ илмининг фан ва техника тараққиётига таъсири. Мантиқ илмининг миллий ва умуминсоний қадриятларни англаш, миллий мафқурани яратишдаги аҳамияти.

2-мавзу. Мантиқ фани ривожланишининг асосий босқичлари

Қадимги дунёда мантиқ илмининг шаклланиши. Қадимги ҳинд фалсафасида мантиққа оид фикрларнинг пайдо бўлиши ва ривожланиши, унинг Шарқ ва Ғарбда тарқалиши. Юнонистон ва Қадимги Римда мантиққа оид билимларнинг вужудга келиш ва тараққий этиш шарт-шароитлари. Зенон апорияларининг мантикий маъноси. Софистика ва нотиклик санъатида илмий ёндашиш. Сократ ва Платоннинг тафаккур табиати ва шакллари ҳақидаги фикрлари. Аристотель — мантиқ илмининг асосчиси.

Ўрта асрларда мантиқ илми. Яқин ва ўрта Шарқда, Марказий Осиёда мантиққа оид билимларнинг тараққий этиши. Ал-Киндий, Абу Абдуллоҳ ал-Хоразмийларнинг мантикий таълимотлари. Форобийнинг мантиқ фани тараққиётига қўшган хиссаси. Ибн Синонинг мантиқ фани ривожига тутган ўрни. Ибн Рушд яратган мантиқ таълимоти. Журжонийнинг мантиққа оид қарашлари. Европа мамлакатларида

номинализм ва реализм тарафдорлари ўртасидаги умумийлик масаласи бўйича бахсининг мантиқий аҳамияти.

Янги даврда (XVII—XIX асрларда) мантиқ илми тараққиётининг асосий йўналишлари. Ф.Бэконнинг индукцияни билишнинг самарали методи сифатида асослаши. Р.Декартнинг билишда дедукция ва интуициянинг аҳамияти ҳақидаги фикрлари. Лейбницнинг математик мантиқни яратиш ғоясини илгари суриши. И.Кантнинг трансцендентал мантиқни яратиши. Гегел —диалектик мантиқнинг асосчиси. XIX асрда Англияда индукция назариясининг ривожлантирилиши. М.В.Ломоносов, М.М.Карийский ва бошқа рус мутафаккирларининг мантиққа оид қарашлари.

XIX аср ўрталари — XX аср бошларида мантиқнинг ривожланиши. Д.Буль — математик мантиқнинг системали тараққий этишига асос солган мутафаккир. Г.Фрегеннинг математик мантиқ фани тараққиётига қўшган хиссаси. XX асрнинг ўрталари ва охирида мантиқ илмининг ривожланиши. Мантиқнинг ривожланиш истиқболлари.

2-БОБ. МАНТИҚ ИЛМИ ВА ТИЛ

1-мавзу. Тилнинг мантиқий таҳлили

Тил ахборот (информация) белгилари тизими сифатида.

Тилнинг функциялари. Табiiй ва сунъий тиллар. Тилни мантиқий таҳлил қилиш тафаккур шакллари ва қонунларини ўрганиш воситаси сифатида.

Белги тушунчаси. Тил белгиларининг ашёвий ва маъно жиҳатдан тавсифи. Тилнинг семиотик таҳлили йўналишлари: семантика, синтаксис, прагматика.

Тилнинг семантик категориялари. Фикрларни формаллаштириш тушунчаси. Пропозиционал функциялар ҳосил қилиш. Дескриптив атамалар: предметлар номлари, предикаторлар, гаплар, мантиқий атамалар: мантиқий боғловчилар, кванторлар. Мантиқнинг формаллашган тилининг ўзига хос хусусиятлари. Мулоҳазалар мантиғи тили. Предикатлар мантиғи тили.

ИККИНЧИ БУЛИМ.

МАНТИҚНИНГ УМУМНАЗАРИЙ МАСАЛАЛАРИ

1-БОБ. ТЎҒРИ ФИКРЛАШНИНГ ҚОНУН-ҚОИДАЛАРИ

1-мавзу. Формал мантиқнинг асосий қонунлари (тамойиллари)

Тўғри тафаккурнинг асосий белгилари: фикрнинг аниқ маънога эга бўлиши, изчил ва зиддиятсиз қурилиши, асослилиги. Тафаккур қонун (тамойил)ларининг тўғри фикр юритиш учун аҳамияти. Айният қонуни. Нозидлик қонуни. Учинчиси мустасно қонуни. Етарли асос қонуни.

Тафаккур қонунларининг ўзаро алоқаси. Тафаккур қонунларига риоя қилиш — билишда ҳақиқатга эришиш шарти.

2-БОБ. ТАФАККУРНИНГ УНИВЕРСАЛ МАНТИҚИЙ ШАКЛЛАРИ

1-мавзу. Тушунча

Тушунча тафаккур шакли сифатида. Предметнинг хоссалари, муносабатлари предмет белгилари сифатида. Предметларнинг умумий ва индивидиал, муҳим ва номуҳим белгилари. Тушунча - предметларнинг умумий, муҳим белгиларини акс эттирувчи мантиқий шакл.

Предметлар синфи ҳақида тушунча. Синфларнинг турлари: катта ва кичик синфлар. Синф унсурлари. Унсурнинг синфга мансублиги ва бир синфнинг иккинчи синфга кириши. Тушунча предметлар синфини акс эттирувчи мантиқий шакл сифатида.

Тушунчаларни шакллантирувчи мантиқий усуллар: таҳлил, синтез, таққослаш, мавҳумлаш (абстракциялаш), умумлаштириш ва бошқалар. Тушунчаларнинг тилда ифода қилиниши. Тушунчаларнинг билишдаги аҳамияти.

Тушунчанинг мазмуни ва ҳажми. Тушунчанинг мазмуни - предметнинг муҳим белгиларини ифода қилувчи мантиқий восита. Тушунчанинг ҳажми. Тушунчанинг мазмуни ва ҳажми ўртасидаги тесқари нисбат қонуни.

Тушунчаларнинг турлари. Яқка ва умумий тушунчалар. Айирувчи ва тупловчи тушунчалар. Мавҳум ва аниқ, тушунчалар. Нисбатсиз ва нисбатдош тушунчалар. Ижобий ва салбий тушунчалар.

Тушунчалар ўртасидаги муносабатлар. Таққосланадиган ва таққослан-майдиган тушунчалар. Сиришадиган ва сиғишмайдиган тушунчалар. Сиғишадиган тушунчалар ўртасидаги муносабатлар: мослик, қисман мослик ва бўйсунуш. Сиғишмайдиган тушунчалар ўртасидаги муносабатлар: бирга бўйсунуш, қарама-қаршилик, зидлик,

Синфлар (тушунчалар ҳажмлари) устида амаллар: қўшиш, қўпайтириш, тўлдириш. Синфлар мантиқининг асосий қонунлари.

Тушунчаларни чегаралаш ва умумлаштириш. Умумлаштиришнинг моҳияти, унинг тушунчалар, категорияларнинг шаклланишидаги аҳамияти. Чегаралаш амали ва тушунчада ифода этилган билимни конкретлаштириш.

Тушунчаларни таърифлаш (дефиниция)нинг мақсади ва тузилиши. Номинал ва реал таърифлар. Аниқ реал таърифлар: яқин жинси ва тур белгиси орқали таърифлаш, генетик таъриф. Ноаниқ реал таърифлар: контекстуал таъриф, индуктив таъриф, аксиоматик таъриф. Таърифлаш қоидалари ва уларни бузганда келиб чиқадиган мантиқий хатолар.

Таърифлашга ўхшаш усуллар: тасвирлаш, тавсифлаш, мисоллар ёрдамида тушунтириш ва бошқалар.

Таърифлашнинг илмий билиш ва амалий муҳокама юритишдаги аҳамияти. Таърифлашнинг тушунчаларнинг пайдо бўлиши ва тараққий этиши, илмий терминологиянинг яратилиши билан алоқаси.

Тушунчаларни бўлишнинг мақсади ва тузилиши. Бўлишнинг турлари: белгининг ўзгаришига боғлиқ холда бўлиш, дихотомик бўлиш. Бўлиш қоидалари ва бўлишда учрайдиган мантикий хатолар.

Туркумлаш (классификация)нинг моҳияти. Сунъий ва табиий туркумлаш.

Бўлиш, туркумлашнинг фан ва амалиётдаги аҳамияти.

2-мавзу. Ҳукм (мулоҳаза)

Ҳукм тафаккур шакли сифатида. Ҳукмнинг таркиби ва асосий хусусиятлари. Ҳукм ва гап. Оддий ва мураккаб ҳукмлар.

Оддий ҳукм таркиби. Оддий ҳукмларнинг предикат мазмуни, миқдори, сифати бўйича турлари. Айирувчи ва истисно этувчи ҳукмлар. Ҳукмлардаги терминлар хажмини аниқлаш.

Мураккаб ҳукм, унинг турлари. Мураккаб ҳукмларни ҳосил қилувчи мантикий боғламалар. Бириктирувчи (конъюнктив) ҳукмлар. Айирувчи (дизъюнктив) ҳукмлар. Шартли (имплектив) ҳукмлар. Етарли ва зарурий шарт тушунчалари. Эквивалент ҳукмлар. Мураккаб ҳукмларнинг чин бўлиш шартлари.

Модаллик турлари ва модаллик ҳукмлари. Мантикий ва онтологик модалликлар. Алетик модалликнинг асосий категориялари; воқелик, зарурийлик, тасодифийлик. Модаллик ҳукмларининг билишдаги аҳамияти.

Ҳукмлар ўртасидаги муносабатлар. Сиғишадиган ва сиғишмайдиган ҳукмлар. Сиғишадиган ҳукмлар ўртасидаги муносабатлар: муқобиллик, мантикий бўйсуниш, қисман мослик (субконтрарлик). Сиғишмайдиган ҳукмлар ўртасидаги муносабатлар: зидлик (контрадикторлик), қарама-қаршилик (контрарлик). "Мантикий квадрат" тушунчаси ва схемаси.

Савол фикрнинг махсус шакли сифатида. Мантиқан тўғри ва нотўғри қўйилган саволлар. Саволни тўғри қўйиш шартлари. Аниқловчи ва тўлдирувчи саволлар. Содда ва мураккаб саволлар. Саволга бериладиган жавобнинг турлари: чин ва хато жавоблар, бевосита ва билвосита жавоблар, қисқа ва батафсил жавоблар, тўлиқ ва тўлиқсиз жавоблар, аниқ ва ноаниқ жавоблар.

Меъёр хатти-ҳаракат қоидаларини ифода қилувчи фикр сифатида. Меъёр ва ҳукм. Меъёрнинг воқеликка бўлган муносабатининг мантикий ифодаланиши.

3-мавзу. Хулоса чиқариш

Хулоса чиқаришнинг умумий мантикий тавсифи. Хулоса чиқаришнинг тузилиши: асослар, хулоса, асослардан хулосага мантиқан

ўтиш (хулосалаш). Мантиқан келиб чиқиш тушунчаси. Мантиқан зарурий ва эҳтимолий (туррига ўхшаш) хулоса чиқаришлар. Хулоса чиқариш турлари: дедуктив хулоса чиқариш, индуктив хулоса чиқариш, аналогия.

А. Дедуктив хулоса чиқариш.

Дедуктив хулоса чиқариш тушунчаси. Дедуктив хулоса чиқаришда хулосанинг асослардан мантиқан келиб чиқишининг зарурий тавсирга эгаллиги. Хулоса чиқариш қоидалари тушунчаси. Хукмларнинг субъект — тузилиши структурасига ҳамда хукмларнинг ўзаро мантиқий боғланишларига асосланган хулоса чиқаришлар.

Дедуктив хулоса чиқаришнинг турли хил шакллари қатъий хукмлардан хулоса чиқариш. Хукмларни ўзгартириш орқали хулоса чиқариш (*бевосита хулоса чиқариш*): айлантириш, алмаштириш, предикатга карама-қарши қўйиш. "Мантиқий квадрат" бўйича хулоса чиқариш.

Қатъий силлогизм таркиби. Силлогизмнинг аксиомаси ва умумий қоидалари. Силлогизм фигуралари ва модуслари. Фигураларнинг махсус қоидалари. Қисқартирилган силлогизм (энтимема). Энтимемадан тўла силлогизмни тиклаш. Мураккаб силлогизм (полисиллогизм) ва қисқартирилган мураккаб силлогизмлар (сорит ва эпихейрема).

Мураккаб хукмлар ёрдамида силлогистик хулоса чиқариш. Шартли ва айирувчи хулоса чиқаришлар, уларнинг модуслари. Шартли — айирувчи (лемматик) хулоса чиқариш: конструктив за деструктив дилеммалар.

А.1. Мулоҳазалар мантиғи.

Мулоҳазалар мантиғи формулалари: бажарилувчи, айнан чин ва айнан ҳато формулалар. Мулоҳазалар мантиғини жадвал (натурал хулоса чиқариш тизими) шаклида кўриш, унинг қоидалари ва тўлалиги.

А.2. Предикатлар мантиғи.

Оддий предикат тушунчаси. Квантор билан боғлаш амали. Биринчи даражали предикатлар мантиғини кўриш қоидалари.

Б. Индуктив хулоса чиқариш.

Индуктив хулоса чиқариш тушунчаси. Индукциянинг тажриба натижаларини умумлаштириш билан алоқаси. Индуктив хулоса чиқариш турлари: тўлиқ ва тўлиқсиз индукция.

Тўлиқ индукциянинг хусусиятлари. Математик индукция тушунчаси. Тўлиқсиз индукциянинг тузилиши, унинг турлари: оммабоп индукция, илмий индукция. Индуктив йўл билан ҳосил қилинган умумлашмаларнинг муаммолиги. Мантиқий эҳтимоллик тушунчаси. Индуктив умумлашма-ларнинг асосланганлик даражалари.

Оммабоп индукциянинг моҳияти. Оммабоп индукция хулосасининг эҳтимолилик даражасини ошириш шартлари.

Илмий индукция ва сабабий алоқадорлик. Сабабий алоқадорликнинг асосий хусусиятлари. Сабабий алоқадорликни аниқлашнинг индуктив методлари: ўхшашлик методи, тавофут методи, йўлдош ўзгаришлар методи, қолдиқлар методи. Статистик умумлаштириш, унинг индуктив

характери. Билишда индуктив хулоса чиқаришнинг аҳамияти. Билиш жараёнида индукция ва дедукциянинг ўзаро алоқаси.

В. Аналогия.

Анология бўйича хулоса чиқаришнинг моҳияти. Аналогия асосида хулоса чиқариш турлари: хусусиятлар аналогияси ва муносабатлар аналогияси. Қатъий ва қатъий бўлмаган аналогия. Қатъий бўлмаган аналогияда хулоса чин бўлиши эҳтимоллигини ошириш шартлари. Қатъий аналогияда хулосанинг ишончлилиги. Билишда аналогия бўйича хулоса чиқаришнинг аҳамияти. Аналогия — моделлаштиришнинг мантикий асоси.

3-БОБ. ДАЛИЛЛАШ ВА БИЛИМЛАР ТАРАҚҚИЁТИНИНГ МАНТИКИЙ ШАКЛЛАРИ

1-мавзу. Далиллашнинг мантикий асослари

Далиллаш ва ишонч-этиқоднинг шаклланиши жараёни. Ишонтиришнинг мантикий омиллари. Асосли муҳокама юритиш-илмий ишонч-этиқоднинг шаклланишининг мантикий негизи.

Исботлаш тушунчаси. Исботлашнинг таркиби: тезис, асослар (аргументлар), исботлаш усули. Бевосита ва билвосита исботлаш.

Рад этиш тушунчаси. Танқид ва рад этиш. Рад этиш усуллари: тезисни рад этиш, асосларни (аргументларни) танқид қилиш, рад этиш усулининг пучлигини аниқлаш. Илмий танқид қилиш олдида кўйиладиган мантикий талаблар.

Исботлаш ва рад этиш қоидалари. Тезисга ва антитезисга оид қоидалар. Тезисга ва антитезисга хос мантикий хатолар. Асослар (далиллар)га оид қоидалар. Асосларда учрайдиган хатолар: хато асос, асосни олдиндан тахмин қилиш, асосларнинг етарли эмаслиги, исботлашда айлана ва бошқалар.

Исботлаш ва рад этиш усулига оид қоидалар, уларни бузганда учрайдиган хатолар. Фикрни асослашда учрайдиган бошқа мантикий хатолар: паралогизмлар, софизмлар. Мантикий парадокс ва унинг ифодаланиш шакллари.

Баҳс юритишнинг моҳияти ва шакллари. Полемика ва мунозара тушунчалари. Мунозара баҳсталаб масалаларни муҳокама этиш ва ҳал қилиш методи сифатида. Мунозара қилиш қоидалари. Исботлаш ва рад этишнинг илмий билишдаги аҳамияти.

2-мавзу. Муаммо. Фараз. Назария

Муаммо ва унинг билишдаги аҳамияти.

Муаммоли вазият тушунчаси. Савол ва муаммо. Илмий муаммоларнинг вужудга келиши ва мантикий тузилиши, уларнинг турлари ва ҳал қилиниши. Муаммони ҳал қилиб бўлмасликни аниқлаш.

Гипотеза - билимларнинг мавжуд бўлиш ва тараққий этиш шакли. Гипотезаларнинг асосли бўлишининг мантикий — методологик шартлари. Гипотеза турлари: умумий ва хусусий гипотезалар. Ишчи гипотеза тушунчаси. Фанда ўзаро рақобат қилувчи гипотезалар. Гипотезаларни танлаш шартлари.

Гипотезани кўриш ва уни ривожлантириш босқичлари. Гипотезаларни тасдиқлаш усуллари. Экспериментнинг гипотезаларнинг ишончлилигини кўрсатишдаги аҳамияти. Гипотезаларнинг тасдиқлаш даражасини эҳтимолий баҳолаш. Гипотезани исботлаш усуллари.

Назария билимларнинг мантикий тизими сифатида. Илмий назария, унинг мақсади, тузилиши ва функциялари. Қурилиш метод бўйича илмий назарияларнинг турлари. Гипотетик-дедуктив назарияларнинг моҳияти ва тузилиши. Аксиоматик тарзда қурилган назариялар.

Мантиқ фанининг илмий билимларни тараққий эттириш, тизимга солиш ва асослашдаги аҳамияти.

III. АМАЛИЙ МАШҒУЛОТЛАР

1-мавзу. Тўғри муҳокама юритишнинг тил воситалари ва мантикий қонун-қоидалари (2 соат)

Режа:

1. Тил-фикрни ифодалаш воситаси. Тил ифодаларининг ашёвий ва маъно жиҳатдан тавсифи.
2. Тилнинг функционал таҳлили. Пропозиционал функциялар ҳосил қилиш фикрларни формаллаштириш воситаси сифатида.
3. Тил ифодаларининг асосий семантик категориялари: предмет номи, предикатор, мантикий боғловчи, квантор, гап. Тафаккур қонунлари ва тўғри муҳокама юритиш.
4. Тўғри муҳокама юритишнинг мантикий тамойиллари: фикрнинг аниқлиги, изчиллиги ва етарли асосига эга бўлиши.

Адабиётлар:

1. Каримов И.А. Фан раънақсиз буюк давлат қуриб бўлмайдиган. // Бунёдкорлик йўлидан. Т.4. Т.: Ўзбекистон, 1996, 85-91 -бетлар.
2. Каримов И.А. Амир Темур — фахримиз, ғуруримиз. // Янгича фикрлаш ва ишлаш - давр талаби. Т.5. -Т.: Ўзбекистон, 1997, 181-191 -бетлар.
3. Каримов И.А. Миллим истиқлол мафқураси — халқ. эътиқоди ва буюк келажакка ишончдир. // Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт-пировард мақсадимиз. Т.8. — Т.: Ўзбекистон, 2000, 489-508 -бетлар.
4. Каримов И.А. Барқамол авлод - Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. // Хавфсизлик ва барқарор тараққиёт йўлида. Т.6. -Т.: Ўзбекистон, 1998, 324-346 -бетлар.

5. Миллий истиклол мафкуриси: асосий тушунча ва тамойилар.-Т., Ўзбекистон, 2000.
6. Войшвилло Е.К. Символическая логика: классическая и релевантная. - М., Высшая школа, 1989, ч.1, гл.1.
7. Ёкубов Т. Математик логика элементлари. -Т., Ўқитувчи, 1983, 3-5-бетлар.
8. Ивлёв Ю.В. Логика. Учебник для вузов. -М., Логос. 1998, 1-3 боблар.
9. Ивин АА Искусство правильно мыслить. -М.. 1990, 1-3 боблар.
10. Каримов Б.Р. Диалектика объективного и субъективного в методе восхождения от абстрактного к конкретному. -Т.: Фан. 1988.
11. Рахимов И. Логикадан амалий машғулотлар ва методик тавсиялар. -Т.: Ўқитувчи, 1988, 1-боб.
12. Смирнова Е.Д. Основы логической семантики. -М., 1989.
13. Хайруллаев М., Ҳақбердиев М. Мантиқ.. — Т.: Ўқитучи, 1993, 1,2,4 боблар.
14. Шарипов М., Файзихужаева Д. Мантиқ. Маърузалар матни.-Т., 2000, 3—4 мавзулар.

2-мавзу: Тушунча (2 соат)

Режа:

1. Предмет белгиси ва предметлар синфи тушунчалари.
2. Тушунчанинг мазмуни ва ҳажми, уларнинг ўзаро алоқаси.
3. Тушунчалар ўртасидаги муносабатларни аниқлаш.
4. Тушунчани бўлишнинг мақсади, турлари ва қоидалари.
5. Тушунчани таърифлашнинг моияти, турлари ва қоидалари.

Адабиётлар:

1. Каримов И.А Миллий истиклол мафкуриси — халқ, эътиқоди ва буюк келажакка ишончдир. // Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт-пировард мақсадимиз. Т.8. — Т.: Ўзбекистон, 2000, 330-351 -бетлар.
2. Миллий истиклол мафкуриси: асосий тушунча ва тамойилар.
3. Войшвилло Е.К. Понятие как форма мышления.- М.: Высшая школа. 1989, ч.2.
4. Мустақиллик: илмий, изоҳли, оммобоп лўғат. -Т.: Шарқ, 1999.
5. Раҳимов И. Логикадан амалий машғулотлар ва методик тавсиялар. -Т.: 1988, 2-боб.
6. Ҳайруллаев М., Ҳақбердиев М. Мантиқ- — Т.: Ўқитувчи, 1993, 5-боб.
7. Шарипов М., Файзихўжаева Д. Мантиқ. Маърузалар матни. -Т., 2000, 5-мавзу.

3-мавзу. Ҳукм (мулоҳаза)(1 соат)

Режа:

1. Ҳукмлардаги терминлар ҳажмини аниқлаш.
2. Ҳукмлар ўртасидаги муносабатлар.
3. Савол ва жавобнинг мантиқий таҳлили.

Адабиётлар:

1. Каримов И.А. Фан Ватан равнақиға хизмат қилади. //Биздан озод ва обод Ватан қолсин. Т.2. —Т.: Ўзбекистон, 1996, 76-83 -бетлар.
2. Каримов И.А. Ўзбекистоннинг сиёсий-иҷтимоий ва иқтисодий истиқболнинг асосий тамойиллари.// Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. Т.3. -Т.: Ўзбекистон, 1996, 74-85 -бетлар.
3. Каримов И.А. Ўзбекистон ХХІ аср бўсағасида: ҳавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тарақиёт қафолотлари. // Хавфсизлик ва барқарор тарақиёт йўлидан. Т.6-Т.: "Ўзбекистон", 1998, 31-261 -бетлар.
4. Каримов И.А. Миллий истиқлол мафқураси — халқ эътиқоди ва буюк келажакка ишончдир. // Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт-пировард мақсадимиз. Т.8. — Т.: Ўзбекистон, 2000, 489-508 -бетлар.
5. Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар. -Т.: Ўзбекистон, 2000.
6. Белнап Н., Стил Т. Логика вопросов и ответов. -М., 1981.
7. Раҳимов И. Логикадан амалий машғулотлар ва методик тавсиялар. -Т.: Ўқитувчи, 1988, 4-боб.
8. Хайруллаев М., Ҳақбердиев М. Мантиқ — Т.: Ўқитувчи, 1993, 6 боб.
9. Шарипов М., Файзихўжаева Д. Мантиқ. Маърузалар матни. -Т., 2000. 6 мавзу.

4-мавзу. Хулоса чиқариш. (3 соат)

Режа:

1. Дедуктив хулоса чиқариш.
2. Мулоҳазалар мантиқининг хулосалари.
3. Индуктив хулоса чиқариш.
4. Аналогия.

Адабиётлар:

1. Каримов И.А. Юксак малакали мутахассислар-тарақиёт омили. //Бунёдкорлик йўлидан. Т.4. -Т.: Ўзбекистон, 1996, 39-55 -бетлар.
2. Каримов И.А. Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тарақиёт йўли. //Ўзбекистон буюк келажак сари. -Т.: Ўзбекистон, 1998, 3-66 -бетлар.
3. Каримов И.А. Тарихий хотирасиз келажак йўқ // Биз келажакимизни ўз қўлимиз билан яратамиз. Т.7. —Т.: Ўзбекистон, 1999, 132-154 -бетлар.
4. Каримов И.А. Миллий истиқлол мафқураси - халқ, эътиқоди ва буюк келажакка ишончдир. // Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт-пировард мақсадимиз. Т.8. — Т.: Ўзбекистон, 2000, 489-508 -бетлар.
5. Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар. -Т.: Ўзбекистон, 2000.
6. Бочаров В.А. Аристотель и традиционная силлогистика. -М.:Изд-во МГУ, 1984.
7. Ёкубов Т. Математик логика элементлари. -Т.: Ўқитувчи, 1983, 2-боб.
8. Маркин В.И. Силлогистические теории в современной логике. -М.: Изд-во МГУ, 1991.

9. Раҳимов И. Логикадан амалий машғулотлар ва методик тавсиялар. -Т.: Ўқитувчи. 1988, 5-боб.
10. Хайруллаев М., Ҳақбердиев М. Мантиқ. — Т.: Ўқитувчи, 1993, 7-10 боблар.
11. Шарипов М., Файзихўжаева Д. Мантиқ. Маърузалар матни. -Т., 2000, 7 мавзу.

5-мавзу. Аргументлашнинг мантикий асослари. (2 соат)

Режа:

1. Исботлашнинг структураси ва турлари.
2. Раддия ва танқид.
3. Бахс юритиш шартлари.
4. Исботлаш ва рад этишда учрайдиган хатолар.

Адабиётлар:

1. Каримов И.А. Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари. // Хавфсизлик ва барқарор тараққиёт йўлидан. Т.6-Т.: "Ўзбекистон", 1998, 31-261 -бетлар.
2. Каримов И.А. Ўзбекистон XXI асрга интилмоқда. \ Биз келажагимизни ўз қўлимиз билан яратамиз. Т.7. —Т.: Ўзбекистон, 1999, 370-404 -бетлар.
3. Каримов И.А. Миллий истиқлол мафкураси — халқ эътиқоди ва буюк келажакка ишончдир. \ Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт, пировард мақсадимиз. Т.8. —Т.: Ўзбекистон, 2000, 489-508 -бетлар.
4. Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойилар. -Т.: Ўзбекистон, 2000
5. Ивин А.А. Искусство правильно мыслить. -М. , 1990, 4-5 боблар.
6. Курбатов В.И. Логика. Ростов-на-Дону. "Феникс", 1997, раздел 2 - Теория и практика аргументации.
7. Поварнин С. Спор. О теории и практике спора. -М., 1993.
8. Раҳимов И. Логикадан амалий машғулотлар ва методик тавсиялар. -Т., 1988, 6-боб.
9. Хайруллаев М., Ҳақбердиев М. Мантиқ. - Т.: Ўқитувчи, 1993, 11 боб.
10. Шарипов М. , Файзихўжаева Д. Мантиқ Маърузалар матни. -Т., 2000, 8-мавзу.

Реферат мавзуларининг тахминий рўйхати

1. Мантиқ илмининг предмети, структураси ва вазифалари.
2. Аристотел силлогистик назариясининг моҳияти ва аҳамияти.
3. Фторобийнинг мантиқий таълимоти.
4. Ибн Синонинг мантиқ илми тараққиётига қўшган ҳиссаси.
5. Абу Абдуллоҳ Хоразмийнинг мантиқий ғоялари.
6. Журжонийнинг мантиқий қарашлари.
7. Ф.Бэкон - Ж.С. Милл индуктив мантиқ системаси.
8. Р.Декарт тўғри фикр юритиш принциплари тўғрисида.
- 9- Г.В.Лейбницнинг мантиққа оид ғоялари ва математик мантиқ илмининг шаклланиши.
10. И.Кантнинг трансцендентал мантиғи.
11. Г.В.Ф.Гегел - диалектик мантиқ асосчиси.
12. Мантиқий шакл ва тил.
13. Айният қонуни.
14. Нозидлик қонуни.
15. Учинчиси мустасно қонуни.
16. Етарли асос қонуни.
17. Тушунчани таърифлаш (дефиниция) ва унинг илмий билишдаги аҳамияти.
18. Туркумлаш (классификация) тушунчалар ҳажмини аниқлаш ва билимларни системага солиш шакли сифатида.
19. Ҳукмнинг моҳияти ва турлари.
20. Савол ва жавоб мулоҳазаларни ҳосил қилиш воситалари сифатида.
21. Нормаларни (меъёрий қоидаларни) яратишнинг мантиқий асослари.
22. Исботлашнинг назарий билиш ва амалий муҳокама юритишда тутган ўрни.
23. Танқид ва раддия.
24. Баҳс юритишнинг мантиқий асослари.
25. Софизм ва паралогизмнинг моҳияти, келиб чиқиш сабаблари.
26. Муаммони қўйиш ва ҳал этишнинг мантиқий шартлари.
27. Гипотезанининг мантиқий маъноси ва структураси.
28. Илмий назариянинг мантиқий структураси.
29. Гипотетик-дедуктив назарияларнинг мантиқий структураси.
30. Аксиоматик назарияларнинг мантиқий асослари.

IV. БЎЛИМЛАР БЎЙИЧА БИЛИМНИ НАЗОРАТ ҚИЛИШ ТУРЛАРИ

5. Жорий назорат
6. Оралиқ назорат
7. Реферат
8. Якуний назорат

V. АДАБИЁТЛАР

V. 1. Асосий адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси.—Т: Ўзбекистон, 1992.
2. Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура. Т.1 - Т.: Ўзбекистон, 1996.
3. Каримов И.А. Биздан озод ва обод Ватан қолсин. Т.2. — Т.:Ўзбекистон, 1996.
4. Каримов И.А. Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. Т.3. -Т.: Ўзбекистон, 1996.
5. Каримов И.А. Бунёдкорлик йўлидан. Т.4. -Т.: Ўзбекистон, 1996.
6. Каримов И.А. Янгича фикрлаш ва ишлаш — давр талаби. Т.5. -Т.: Ўзбекистон, 1997.
7. Каримов И.А. Ҳавфсизлик ва барқарор тараққиёт йўлидан. Т.6-Т.: "Ўзбекистон", 1998.
8. Каримов И.А. Биз келажагимизни ўз қўлимиз билан яратамиз. Т.7. -Т.: Ўзбекистон, 1999.
9. Каримов. И.А. Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт-пировард мақсадимиз. Т.8. — Т.: Ўзбекистон, 2000.
10. Войшвилло Е.К. Символическая логика: классическая и релевантная. -М.: Изд-во МГУ, 1989.
11. Войшвилло Е.К. Понятие как форма мышления. -М.: Изд-во МГУ, 1989.
12. Ёкубов Т. Математик логика элементлари. - Т.: "Ўқитувчи", 1983.
13. Ивлев Ю.В. Логика. Учебник для вузов. -М.: "Логос", 1998.
14. Кондаков Н.И. Логический словарь-справочник. -М., 1976.
15. Курбатов В.И. Логика. Ростов-на-Дону. "Феникс", 1997.
16. Раҳимов И. Логикадан амалий машғулотлар ва методик тавсиялар. -Т.: "Ўзбекистон", 1988.
17. М.Хайруллаев, М. Ҳақбердиев. Мантиқ. -Т.: "Ўқитувчи", 1993.
18. Шарипов М. , Файзихўжаева Д. Мантиқ. Маърузалар матни. -Т., 2000.

V. 2. Қўшимча адабиётлар:

1. Алексеев А.П. Аргументация. Познания. Общение. -М., 1991.
2. Баркамол авлод орзуси. Т.: Шарқ, 1998.
3. Бочаров В.А. Аристотель и традиционная силлогистика. -М., 1984.
4. Ал-Бухорий. Ҳадис. I-IV томлар. —Т.: Мерос, 1990-1992.
5. Войшвилло Е.К. Понятие как форма мышления. -М., 1989.
6. Ивин А.А. Искусство правильно мыслить. -М., 1990.
7. Каримов Б.Р. Диалектика объективного и субъективного в методе восхождения от абстрактного к конкретному. —Т.: Фан, 1988.
8. Логико-гносологические идеи мыслителей Средней Азии. -Т.: "Фан", 1981.

9. Логика и компьютер. Моделирование рассуждений и проверка правильности программ. -М.: Наука, 1990.
10. Маковельский А.О. История логики. -М., 1967.
11. Маркин В.И. Силлогистические теории в современной логике. -М., 1991.
12. Материалы по истории общественно-философской мысли в Узбекистане. -Т.: "Фан", 1976.
13. Мустақиллик: илмий, изоҳли, оммабоп лўғат. —Т.: Шарқ, 1999.
14. Мўминов И.М. Ўзбекистон ижтимоий-фалсафий тафаккури тарихидан. -Т.: Фан, 1994.
15. Попов ПС. История логики Нового времени. -М., 1967.
16. Рузавин Г.И. Научная теория: логико-методологический анализ. -М., 1978.
17. Ибн Сина. Избранные философские произведения. -М., 1980.
18. Смирнова Е.Д. Основы логической семантики. -М., 1989.
19. Хайрулаев М. Уйғониш даври ва Шарқ мутафаккирлари. -Т.: Ўзбекистон, 1991.
20. Ўзбекистонда ижтимоий-фалсафий фикрлар тарихидан лавҳалар. -Т.: Ўзбекистон, 1995.
21. Аҳмад Яссавий. Ҳикматлар. -Т., 1991-
22. Аль-Фараби. Логические трактаты. Алма-Ата, 1975.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ТОШКЕНТ АРХИТЕКТУРА-ҚУРИЛИШ ИНСТИТУТИ

ТАСДИҚЛАЙМАН
Ўқув ишлари бўйича проректор
_____ доц.Р.О.Қучқоров
2010 йил «_____» _____

«Фалсафий ва ижтимоий-сиёсий фанлар» кафедраси

ОЛИЙ ТАЪЛИМНИНГ

5580100 Архитектура, 5581000 Ландшафт архитектураси, 5210900 Дизайн, 5580200 Бино ва иншоотлар қурилиши, 5140900 Касб таълими, 5580300 Шаҳар қурилиши ва хўжалиги, 5580400 Муҳандислик коммуникациялари қурилиши ва хўжалиги, 5580500 Қурилиш материаллари, буюмлари ва қоснструкцияларини ишлаб чиқариш, 5540100 Геодезия, картография ва кадастр, 5580700 Гидротехника иншоотлари

“АҲЛОҚШУНОСЛИК, ЭСТЕТИКА, МАНТИҚ” фанлари бўйича

ИШЧИ ЎҚУВ ДАСТУРИ

Умумий ўқув соати 26
Шу жумладан:

Маъруза 8

Амалий машғулотлари 6
Лаборатория -

Мустақил таълим соати 12

Тошкент 2010

Фанининг ишчи ўқув дастури Тошкент архитектура – қурилиш институти Илмий – услубий
Кенгашининг 2010 йил «_____» _____ № _____ мажлисида муҳокама этилди ва маъқулланди.
Ахлоқшунослик ўқув дастури ва ўқув режасига мувофиқ ишлаб чиқилди.

Тузувчи: катта ўқит М. К. Рашидова _____

Фаннинг ишчи ўқув дастури “Қурилишни бошқариш” факультети Илмий Кенгашининг 2010
йил «_____» _____ № _____ қарори билан тасдиқланди.

Илмий Кенгаш раиси:
2010 йил «_____» _____ доц.Тошпулатов С.А.

Келишилди:
Кафедра мудири
2010 йил «_____» _____ доц.Қодирова Э.Р.

КИРИШ

Мустақил Ўзбекистонда ҳозирги кунда ахлоқий ва эстетик тарбиянинг аҳамияти янада ортиб бормоқда.

Ҳозирги ижтимоий-иқтисодий, технологик ва маънавий тараққиётнинг тезкор суръатлари ижтимоий фанлар, шу жумладан Ахлоқшунослик ва нафосатшунослик фани олдида: 1) анъанавий ахлоқий ва эстетик категориялар, принципларининг мазмунини таҳлил этиш, уларда ифода қилинган ҳамда тарих синовидан ўтган миллий ва умуминсоний кадриятларни чуқур ўрганиш, мазкур кадриятларни кишиларнинг ахлоқий сифати, хислатлари, бурчи ва маъсулияти ишларига айлантириш; 2) инсоннинг фавқулудда, мўжиза (уникал) ҳодиса эканлигини эътироф этиши, ҳурмат қилиши, қонун устуворлиги, демократик яшаш тарзини тўла ҳис этиш, муомала маданияти ва умуман, инсоният цивилизацияси эришган ютуқларни сақлаб қолиш, ва ривожлантириш учун талабаларда масъулият, собитқадамлик каби ахлоқий ва эстетик сифатларни тарбиялаш вазифаларини қўймоқда. Ушбу дастур мазкур вазифаларни ҳисобга олган ҳолда Ахлоқшунослик ва нафосатшунослик илмининг ахлоқий ва эстетик қарашларининг мавзуси, асосий муаммолари, тараққиёт босқичлари, принциплари ва категориялари, нормаларини ҳозирги кун талаблари даражасида ёритишни ўз олдида мақсад қилиб қўйган.

Фан мазмунига қўйиладиган малакавий талаблар.

Бакалаврият талабалари “Ахлоқшунослик” курси бўйича:

- Ахлоқшунослик фанининг келиб чиқиши ва унинг аҳамиятини;
- Ахлоқшунослик фанининг тарихини;
- Аждодларимизнинг дунё маданиятига қўшган ҳиссасини;
- Ахлоқий тамойиллар, категориялар ва меъёрларни;
- Жамият ва инсон тўғрисидаги қарашларни билиш керак.

Касб соҳасидаги меҳнат фаолияти давомида ўз соҳаси билан боғлиқ ахлоқий дунёқарашга эга бўлиш керак.

Фан бўйича талабаларнинг билими, ўқуви ва кўникмаларига қўйиладиган талаблар

“Ахлоқшунослик” ўқув курси талабаларда фан бўйича қуйидаги билим ва кўникмаларни ўрганиш ва ўзлаштиришни назарда тутди:

- Ахлоқшунослик қандай фан, улар қандай шароитда вужудга келган ва ривожлаган, бу фан ҳозирги кунда қандай аҳамиятга эга;
- Шахс ахлоқий тарбияси;
- Ихтиёр эркинлиги нима ва унинг ижобий ва салбий жиҳатлари қандай натижаларга олиб келади каби саволларга жавоб топиши.

Юқорида қайд қилинган кўникма ва билимларни ўзлаштирган талаба келажаги буюк Давлатни яратишга ҳамда фаровон ҳаёт қуришга ўз ҳиссасини қўша олади.

Янги жамият қуриш ёшларга, уларнинг маънавий дунёси, касб маҳоратига боғлиқ. Ёш авлодда миллий ғояни, юксак маънавий фазилатларни шакллантиришда, миллий онг ва соғлом ғурурни ўйғотишда, ёшларни Ватан, халқ ва истиқлол тақдири учун фаол курашчи, комил инсон қилиб тарбиялашда тарихий тафаккурнинг аҳамияти катта.

Ишчи ўқув дастурини тайёрлашда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ижтимоий комплексининг махсус методологик комиссияси баённомаси ва Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, олий ўқув юртлари илмий-услубий бирлашмаларининг фаолиятини Мувофиқлаштирувчи Кенгаш Президиумининг 2003 йил 1 июль мажлиси қарори билан олий ўқув юртлари учун тавсия этилган “Ахлоқшунослик” фанидан намунавий (бакалавр йўналиши учун) дастуридан фойдаланилди.

Президентимиз таъкидлаганларидек, “Биз фарзандларимизнинг нафақат жисмоний ва маънавий соғлом ўсиши, балки уларнинг энг замонавий интеллектуал билимларга эга бўлган, уйғун ривожланган инсонлар бўлиб, XXI аср талабларига тўлиқ жавоб берадиган баркамол авлод бўлиб вояга етиши учун зарур барча имконият ва шароитларни яратишни ўз олдимизга мақсад қилиб қўйганмиз»¹. Дарҳақиқат талаба-ёшларни мустақил фикрлаши, жамиятда ўз ўрнини топишида фалсафий дунёкарашнинг ўрни каттадир.

¹ Каримов И.А. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. – Тошкент: «Ўзбекистон», 2010. – 74-75 бетлар.

Фанга ажратилган ўқув соатларининг ўқув турлари бўйича тақсимооти

№	Мавзуларнинг номи	Аудитория соатлари			Мустақил иш	Жами
		Жами	Шу жумладан			
			Маъруза	Семинар		
I БЎЛИМ. АХЛОҚШУНОСЛИК						
1.	Ахлоқшуносликнинг предмети, тадқиқот доираси, мақсади ва вазифалари.	4	2	2		4
2.	Ахлоқий тафаккур тараққиётининг асосий босқичлари (Қадимги дунё, ўрта асрлар, янги давр). Туркистон маъри-фатҳи-жадидларининг ахлоқий қараш-лари.				6	6
3.	Ахлоқнинг келиб чиқиши, ихтиёр эркинлиги ва ахлоқ тузилмаси.	4	2	2	2	6
4	Ахлоқнинг маънавият тизимидаги ўрни	2		2		2
5	Ахлоқшуносликнинг асосий тушунча-лари. Ахлоқий тамойиллар ва меъёр-лар.	4	2	2	2	6
	Оила, фуқаролик жамияти ва давлатнинг ахлоқий асослари ҳамда шахс ахлоқий тарбияси.	4	2	2	2	6
	Жами:	18	8	10	12	30
II БЎЛИМ. ЭСТЕТИКА						
5	Эстетика фанининг предмети, тадқиқот доираси ва вазифалари. Эстетик та-факкур тараққиётининг асосий босқич-лари. Туркистон маъриятчи-жадид-ларининг эстетик қарашлари.	4	2	2	6	10
6	Эстетик онг, эстетик фаолият, эстетик категориялар.	4	2	2	2	6
7	. Санъат турлари ва уларнинг ўзаро алоқадорлиги. Бадий ижод жараёни ва эстетик тарбия.	4	2	2	2	8
	Жами:	12	6	6	10	22
III БЎЛИМ. МАНТИҚ						
1	Мантиқ илмининг предмети ва	4	2	2	4	8

	аҳамияти. Формал мантиқнинг асосий қонунлари.					
2	Тафаккурнинг асосий мантиқий шакл-лари: Тушунча, ҳукм, хулоса чиқариш.	4	2	2		4
3	Далиллашнинг мантиқий асослари. Муаммо, фараз, назария.				4	6
	Жами:	8	4	4	8	16

АСОСИЙ ҚИСМ

I БЎЛИМ. АХЛОҚШУНОСЛИК

1. МАЪРУЗА МАШҒУЛОТЛАРИ

1-мавзу. Ахлоқшунослик фани, унинг тадқиқот доираси, мақсади ва вазифалари. (2 соат)

1. Ахлоқшунослик фани, унинг тадқиқот доираси.
2. Ахлоқшуносликнинг ўзига хос фалсафий фан эканлиги.
3. Ахлоқшуносликнинг бошқа ижтимоий фанлар билан алоқаси.
4. Ахлоқшунослик фанининг аҳамияти ва вазифалари.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. Президент Ислом Каримовнинг 2009 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси. Халқ сўзи, 2010 йил 30 январ.

2. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.

3. Ўзбекистон Конституцияси – биз учун демократик тараққиёт йўлида ва фуқаролик жамиятини барпо этишда мустаҳкам пойдевордир. Президент Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 17 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси. «Халқ сўзи», 2009 йил 6 декабрь.

4. Каримов И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқироzi, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари. -Т.: Ўзбекистон, 2009.

5. Каримов И.А. Юксак маънавият - енгилмас куч. -Т.: Маънавият, 2008.

6. Абдулла Авлоний. Туркий гулистон ёҳуд ахлоқ. -Т., 1992. ёки «Ўсон миллат». -Т.: Шарқ, 145 бет. (73-76 бетлар).

7. Абдулла Шер. Ахлоқшунослик. -Т.: Янги аср авлоди, 2003, 245 бет. (7-21 бетлар).

8. Очилдиев А. Миллий ғоя ва миллатлараро муносабатлар. -Т.: Ўзбекистон, 2004, 123-131-бетлар.

2-мавзу. Ахлоқнинг келиб чиқиши, ихтиёр эркинлиги, ахлоқий танлов ва ахлоқ тузилмаси (2 соат).

1. Ахлоқнинг келиб чиқиши.
2. Ихтиёр эркинлиги ва ахлоқий танлов тушунчалари.
3. Дастлабки ахлоқий қонун-қоидалар ва ахлоқий тараққиёт муаммоси.
4. Ахлоқ тузилмаси.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. Президент Ислом Каримовнинг 2009 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси. Халқ сўзи, 2010 йил 30 январ.

2. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.

3. Ўзбекистон Конституцияси – биз учун демократик тараққиёт йўлида ва фуқаролик жамиятини барпо этишда мустаҳкам пойдевордир. Президент Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинга-нининг 17 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси. «Халқ сўзи», 2009 йил 6 декабрь.

4. Каримов И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари. -Т.: Ўзбекистон, 2009.

5. Каримов И.А. Юксак маънавият - енгилмас куч. -Т.: Маънавият, 2008.

6. Абдулла Авлоний. Туркий гулистон ёхуд ахлоқ. -Т., 1992. ёки «Ўсон миллат». -Т.: Шарқ, 145 бет. (73-76 бетлар).

7. Абдулла Шер. Ахлоқшунослик. -Т.: Янги аср авлоди, 2003, 245 бет. (7-21 бетлар).

8. Очилдиев А. Миллий ғоя ва миллатлараро муносабатлар. -Т.: Ўзбекистон, 2004, 123-131-бетлар.

3-мавзу. Ахлоқшуносликнинг асосий категориялари, ахлоқий тамойиллар ва меъёрлар (2 соат)

1. Ахлоқшуносликнинг асосий категориялари.
2. Ахлоқий тамойиллар.
3. Ахлоқий меъёрлар.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. Президент Ислом Каримовнинг 2009 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси. Халқ сўзи, 2010 йил 30 январ.

2. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.

3. Ўзбекистон Конституцияси – биз учун демократик тараққиёт йўлида ва фуқа-ролик жамиятини барпо этишда мустаҳкам пойдевордир. Президент Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 17 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси. «Халқ сўзи», 2009 йил 6 декабрь.

4. Каримов И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқироzi, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари. -Т.: Ўзбекистон, 2009.

5. Каримов И.А. Юксак маънавият - енгилмас куч. -Т.: Маънавият, 2008.

6. Абдулла Авлоний. Туркий гулистон ёхуд ахлоқ. -Т., 1992. ёки «Ўсон миллат». -Т.: Шарқ, 145 бет. (73-76 бетлар).

7. Абдулла Шер. Ахлоқшунослик. -Т.: Янги аср авлоди, 2003, 245 бет. (7-21 бетлар).

8. Очилдиев А. Миллий ғоя ва миллатлараро муносабатлар. -Т.: Ўзбекистон, 2004, 123-131-бетлар.

4-мавзу. Оила, фуқаролик жамияти ва давлатнинг ахлоқий асослари ҳамда шахс ахлоқий тарбияси (2 соат)

1. Оила илк ахлоқий маскан сифатида.

2. Фуқаролик жамияти ва давлатнинг ахлоқий моҳияти.

3. Ахлоқий тарбия ҳамда унинг йўллари ва воситалари.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. Президент Ислом Каримовнинг 2009 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси. Халқ сўзи, 2010 йил 30 январ.

2. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий

Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.

3. Ўзбекистон Конституцияси – биз учун демократик тараққиёт йўлида ва фука-ролик жамиятини барпо этишда мустаҳкам пойдевордир. Президент Ислон Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 17 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси. «Халқ сўзи», 2009 йил 6 декабрь.

4. Каримов И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари. -Т.: Ўзбекистон, 2009.

5. Каримов И.А. Юксак маънавият - енгилмас куч. -Т.: Маънавият, 2008.

6. Абдулла Авлоний. Туркий гулистон ёҳуд ахлоқ. -Т., 1992. ёки «Ўсон миллат». -Т.: Шарқ, 145 бет. (73-76 бетлар).

7. Абдулла Шер. Ахлоқшунослик. -Т.: Янги аср авлоди, 2003, 245 бет. (7-21 бетлар).

8. Очилдиев А. Миллий ғоя ва миллатлараро муносабатлар. -Т.: Ўзбекистон, 2004, 123-131-бетлар.

2. АМАЛИЙ (СЕМИНАР) МАШҒУЛОТЛАРИНИНГ МАВЗУЛАРИ ВА РЕЖАЛАРИ

1-мавзу. Ахлоқшунослик фани, унинг тадқиқот доираси ва вазифалари (2 соат)

1. Ахлоқшунослик – ахлоқнинг келиб чиқиши, моҳияти, тараққиёти ҳамда инсоннинг оила ва жамиятдаги ахлоқий муносабатларини ўрганадиган фан сифатида.
2. Ахлоқшуносликнинг бошқа ижтимоий фанлар билан ўзаро алоқаси.
3. Мустақилликни мустаҳкамлаш жараёнида ахлоқшуносликнинг жамият ижтимоий-маънавий ҳаётидаги ўрни.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. Президент Ислом Каримовнинг 2009 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси. Халқ сўзи, 2010 йил 30 январ.

2. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.

3. Ўзбекистон Конституцияси – биз учун демократик тараққиёт йўлида ва фуқа-ролик жамиятини барпо этишда мустаҳкам пойдевордир. Президент Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 17 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси. «Халқ сўзи», 2009 йил 6 декабрь.

4. Каримов И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари. -Т.: Ўзбекистон, 2009.

5. Каримов И.А. Юксак маънавият - енгилмас куч. -Т.: Маънавият, 2008.

6. Абдулла Авлони. Туркий гулистон ёхуд ахлоқ. -Т., 1992. ёки «Ўсон миллат». -Т.: Шарқ, 145 бет. (73-76 бетлар).

7. Абдулла Шер. Ахлоқшунослик. -Т.: Янги аср авлоди, 2003, 245 бет. (7-21 бетлар).

2-мавзу. Ахлоқнинг келиб чиқиши, ихтиёр эркинлиги ва ахлоқ тузилмаси (2 соат)

1. Ахлоқнинг келиб чиқиши, ихтиёр эркинлиги ва ахлоқ тузилмаси.
2. Дастлабки ахлоқий қонун-қоидалар ва ахлоқий тараққиёт муаммоси.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. Президент Ислом Каримовнинг 2009 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси. Халқ сўзи, 2010 йил 30 январ.

2. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.

3. Ўзбекистон Конституцияси – биз учун демократик тараққиёт йўлида ва фуқаролик жамиятини барпо этишда мустаҳкам пойдевордир. Президент Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинга-нининг 17 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси. «Халқ сўзи», 2009 йил 6 декабрь.

4. Каримов И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари. -Т.: Ўзбекистон, 2009.

5. Каримов И.А. Юксак маънавият - енгилмас куч. -Т.: Маънавият, 2008.

6. Абдулла Авлоний. Туркий гулистон ёхуд ахлоқ. -Т., 1992. ёки «Ўсон миллат». -Т.: Шарқ, 145 бет. (73-76 бетлар).

7. Абдулла Шер. Ахлоқшунослик. -Т.: Янги аср авлоди, 2003, 245 бет

3-мавзу. Ахлоқнинг маънавият тизимидаги ўрни.

1. Маънавият тушунчаси.

2. Ахлоқнинг маънавият тизимидаги бирлаштирувчилик аҳамияти.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. Президент Ислом Каримовнинг 2009 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси. Халқ сўзи, 2010 йил 30 январ.

2. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.

3. Ўзбекистон Конституцияси – биз учун демократик тараққиёт йўлида ва фуқаролик жамиятини барпо этишда мустаҳкам пойдевордир. Президент Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинга-нининг

17 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси. «Халқ сўзи», 2009 йил 6 декабрь.

4. Каримов И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари. -Т.: Ўзбекистон, 2009.

5. Каримов И.А. Юксак маънавият - енгилмас куч. -Т.: Маънавият, 2008.

6. Абдулла Авлоний. Туркий гулистон ёхуд ахлоқ. -Т., 1992. ёки «Ўсон миллат». -Т.: Шарқ, 145 бет. (73-76 бетлар).

7. Абдулла Шер. Ахлоқшунослик. -Т.: Янги аср авлоди, 2003, 245 бет.

4-мавзу. Ахлоқшуносликнинг асосий категориялари, ахлоқий тамойиллар ва меъёрлар (2 соат)

1. Ахлоқшуносликнинг асосий езоний тушунчалари.

2. Ахлоқий тамойиллар ва меъёрлар ҳамда уларнинг шахс ва жамият тараққиётидаги аҳамияти.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. Президент Ислом Каримовнинг 2009 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси. Халқ сўзи, 2010 йил 30 январ.

2. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.

3. Ўзбекистон Конституцияси – биз учун демократик тараққиёт йўлида ва фуқаролик жамиятини барпо этишда мустаҳкам пойдевордир. Президент Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинга-нининг 17 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси. «Халқ сўзи», 2009 йил 6 декабрь.

4. Каримов И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари. -Т.: Ўзбекистон, 2009.

5. Каримов И.А. Юксак маънавият - енгилмас куч. -Т.: Маънавият, 2008.

6. Абдулла Авлоний. Туркий гулистон ёхуд ахлоқ. -Т., 1992. ёки «Ўсон миллат». -Т.: Шарқ, 145 бет. (73-76 бетлар).

7. Абдулла Шер. Ахлоқшунослик. -Т.: Янги аср авлоди, 2003, 245 бет.

5 – Мавзу Оила, фуқаролик жамияти ва давлатнинг ахлоқий асослари ҳамда шахс ахлоқий тарбияси (2 соат)

1. Оила маънавий-ижтимоий муҳит сифатида, унинг тарбия маскани эканлиги.

2. Фуқаролик жамияти ва давлатнинг ахлоқий моҳияти.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. Президент Ислам Каримовнинг 2009 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси. Халқ сўзи, 2010 йил 30 январ.

2. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.

3. Ўзбекистон Конституцияси – биз учун демократик тараққиёт йўлида ва фуқаролик жамиятини барпо этишда мустаҳкам пойдевордир. Президент Ислам Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинга-нининг 17 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси. «Халқ сўзи», 2009 йил 6 декабрь.

4. Каримов И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқироzi, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари. -Т.: Ўзбекистон, 2009.

5. Каримов И.А. Юксак маънавият - енгилмас куч. -Т.: Маънавият, 2008.

6. Абдулла Авлоний. Туркий гулистон ёхуд ахлоқ. -Т., 1992. ёки «Ўсон миллат». -Т.: Шарқ, 145 бет. (73-76 бетлар).

7. Абдулла Шер. Ахлоқшунослик. -Т.: Янги аср авлоди, 2003, 245 бет.

АСОСИЙ ҚИСМ

II БЎЛИМ. ЭСТЕТИКА

1. МАЪРУЗА МАШҒУЛОТЛАРИ МАВЗУСИ ВА РЕЖАЛАРИ

1-мавзу. Эстетика фанининг предмети, тадқиқот доираси ва вазифалари. (2 соат)

1. Эстетика фанининг предмети. Эстетика нафосатнинг моҳиятини ўрганувчи қадимий фан.
2. Эстетиканинг фалсафий моҳияти.
3. Ўрта асрлар мусулмон шарқида эстетик тафаккур.
4. Эстетика фанининг мустақиллик шароитида баркамол авлодни тарбиялашдаги ўрни ва аҳамияти.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. «Халқ бадий ҳунармандчилиги ва амалий санъатини ривожлантиришни янада қўллаб-қувватлаш тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. «Халқ сўзи», 2010 йил 30 март.
2. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. Президент Ислом Каримовнинг 2009 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси. Халқ сўзи, 2010 йил 30 январь.
3. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.
4. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. –Т., «Маънавият», 2008.
5. Абдулла Шер. Диний - бадий асарнинг эстетик моҳияти. Гулистон, 2001 йил 5-сон. 12-14-бетлар.
6. Умаров Э. Эстетика. -Т., 2004. 3-17-бетлар.
7. Оқбўтаев Б. Эстетика фани бўйича таълим технологияси. Т., ТДИУ, 2006. 15-27-бетлар.
8. Оқбўтаев Б. Эстетика фани бўйича ўқув-услубий мажмуа. Т., ТДИУ, 2006. 23-33-бетлар.
9. Абдулла Шер, Хусанов Б., Умаров Э. Эстетика. -Т., 2008.

2-мавзу. Эстетик онг, эстетик фаолият, эстетик категориялар (2 соат)

1. Эстетик онгнинг асосий унсурлари: эстетик эҳтиёж ва эстетик муносабат, эстетик дид, эстетик баҳо ва эстетик идеал, эстетик қарашлар ва эстетик назариялар.

2. Эстетик фаолият - меҳнатнинг ўзига хос тури сифатида.

3. Эстетик категориялар. Гўзаллик ва улуғворлик, фожиявийлик ва кулгилилиқ тушунчалари.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. «Халқ бадий ҳунармандчилиги ва амалий санъатини ривожлантиришни янада қўллаб-қувватлаш тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. «Халқ сўзи», 2010 йил 30 март.

2. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. Президент Ислом Каримовнинг 2009 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси. Халқ сўзи, 2010 йил 30 январ.

3. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.

4. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. –Т., «Маънавият», 2008.

5. Абдулла Шер. Диний - бадий асарнинг эстетик моҳияти. Гулистон, 2001 йил 5-сон. 12-14-бетлар.

6. Умаров Э. Эстетика. -Т., 2004. 3-17-бетлар.

7. Оқбўтаев Б. Эстетика фани бўйича таълим технологияси. Т., ТДИУ, 2006. 15-27-бетлар.

8. Оқбўтаев Б. Эстетика фани бўйича ўқув-услубий мажмуа. Т., ТДИУ, 2006. 23-33-бетлар.

9. Абдулла Шер, Хусанов Б., Умаров Э. Эстетика. -Т., 2008.

3-мавзу. Санъат турлари ва уларнинг ўзаро алоқадорлиги. Бадий ижод жараёни ва эстетик тарбия (2 соат)

1. Санъат турлар ва уларнинг ўзаро алоқадорлиги.

2. Бадий ижод жараёни.

3. Эстетик тарбиянинг замонавий йўналишлари ва воситалари.

4. Глобаллашув шароитида талаба ёшларни миллий ғоя руҳида тарбиялашда эстетик тарбиянинг аҳамияти.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. «Халқ бадий ҳунармандчилиги ва амалий санъатини ривожлантиришни янада қўллаб-қувватлаш тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. «Халқ сўзи», 2010 йил 30 март.
2. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. Президент Ислам Каримовнинг 2009 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси. Халқ сўзи, 2010 йил 30 январ.
3. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.
4. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. –Т., «Маънавият», 2008.
5. Абдулла Шер. Диний - бадий асарнинг эстетик моҳияти. Гулистон, 2001 йил 5-сон. 12-14-бетлар.
6. Умаров Э. Эстетика. -Т., 2004. 3-17-бетлар.
7. Оқбўтаев Б. Эстетика фани бўйича таълим технологияси. Т., ТДИУ, 2006. 15-27-бетлар.
8. Оқбўтаев Б. Эстетика фани бўйича ўқув-услубий мажмуа. Т., ТДИУ, 2006. 23-33-бетлар.
9. Абдулла Шер, Хусанов Б., Умаров Э. Эстетика. -Т., 2008.

2. АМАЛИЙ (СЕМИНАР) МАШҒУЛОТЛАРИНИНГ МАВЗУЛАРИ ВА РЕЖАЛАРИ

1-мавзу. Эстетика фанининг предмети, тадқиқот доираси ва вазифалари. (2 соат)

1. Эстетика, нафосат фалсафаси ва фан ўртасидаги боғлиқликнинг илмий асослари.
2. Техникавий тараққиётда эстетиканинг ўрни ва масалалари.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. «Халқ бадий ҳунармандчилиги ва амалий санъатини ривожлантиришни янада қўллаб-қувватлаш тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. «Халқ сўзи», 2010 йил 30 март.
2. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.
3. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. –Т., «Маънавият», 2008.
4. Абдулла Шер. Диний - бадий асарнинг эстетик моҳияти. Гулистон, 2001 йил 5-сон. 12-14-бетлар.
5. Умаров Э. Эстетика. -Т., 2004. 3-17-бетлар.
6. Абдулла Шер, Ҳусанов Б., Умаров Э. Эстетика. -Т., 2008.

2-мавзу. Туркистон маърифатчи-жадидларининг эстетик қарашлари. (2 соат)

1. Жадидчиликнинг моҳиятан ахлоқий-эстетик оқим экани.
2. Жадид театрининг вужудга келиши: сўз санъати ва театр эстетикаси.
3. Фитрат, Чўлпон нафосат фалсафаси ва жадидчилик эстетикаси.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. «Халқ бадий ҳунармандчилиги ва амалий санъатини ривожлантиришни янада қўллаб-қувватлаш тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. «Халқ сўзи», 2010 йил 30 март.
2. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.
3. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. –Т., «Маънавият», 2008.
4. Абдулла Шер. Диний - бадий асарнинг эстетик моҳияти. Гулистон, 2001 йил 5-сон. 12-14-бетлар.

5. Умаров Э. Эстетика. -Т., 2004. 3-17-бетлар.
6. Абдулла Шер, Хусанов Б., Умаров Э. Эстетика. -Т., 2008.

3-мавзу. Эстетик онг, эстетик фаолият, эстетик категориялар (2 соат)

1. Техника эстетикаси.
2. Гўзалликнинг фалсафий моҳияти.
3. Улуғворликнинг табиат ва санъатда намоён бўлиши.
4. Кулги-комедия-санъат жанри сифатида.
5. Гўзалликнинг шахс ва жамият муносабатларида намоён бўлиши

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. «Халқ бадий ҳунармандчилиги ва амалий санъатини ривожлантиришни янада қўллаб-қувватлаш тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. «Халқ сўзи», 2010 йил 30 март.
2. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.
3. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. –Т., «Маънавият», 2008.
4. Абдулла Шер. Диний - бадий асарнинг эстетик моҳияти. Гулистон, 2001 йил 5-сон. 12-14-бетлар.
5. Умаров Э. Эстетика. -Т., 2004. 3-17-бетлар.
6. Абдулла Шер, Хусанов Б., Умаров Э. Эстетика. -Т., 2008.

4-мавзу. Санъат турлари ва уларнинг ўзаро алоқадорлиги. Бадий ижод жараёни ва эстетик тарбия (2 соат)

1. Санъат равнақининг ўзига хос хусусиятлари ва фарқлари.
2. Тарбиявийлик-санъатнинг устувор вазифаларидан бири сифатида .
3. Санъатнинг жамият тараққиётидаги ўрни.
4. Эстетик тарбиянинг ақлий, ахлоқий ва жисмоний тарбия билан алоқадорлиги.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. «Халқ бадий ҳунармандчилиги ва амалий санъатини ривожлантиришни янада қўллаб-қувватлаш тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. «Халқ сўзи», 2010 йил 30 март.
2. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий

Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.

3. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. –Т., «Маънавият», 2008.

4. Абдулла Шер. Диний - бадий асарнинг эстетик моҳияти. Гулистон, 2001 йил 5-сон. 12-14-бетлар.

5. Умаров Э. Эстетика. -Т., 2004. 3-17-бетлар.

6. Абдулла Шер, Хусанов Б., Умаров Э. Эстетика. -Т., 2008.

АСОСИЙ ҚИСМ

III БЎЛИМ. МАНТИҚ

1. МАЪРУЗА МАШҒУЛОТЛАРИ МАВЗУСИ ВА РЕЖАЛАРИ

1-мавзу. Мантиқ илмининг предмети ва аҳамияти. Формал мантиқнинг асосий қонунлари (2 соат)

1. Мантиқ фанининг предмети. Тафаккур - мантиқ илмининг ўрганиш объекти сифатида.

2. Тафаккурнинг мантиқий шакллари ва қонунлари.

3. Формал мантиқнинг предмети ва аҳамияти.

4. Мантиқ фанини ўрганишнинг аҳамияти.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. Президент Ислам Каримовнинг 2009 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш йўналишлари ва 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси. Халқ сўзи, 2010 йил 30 январ.

2. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.

3. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. –Т., «Маънавият», 2008.

4. Шарипов М., Файзихўжаева Д. Мантиқ. Маърузалар матни. –Т., 2000, 1-4 мавзулар. 5-16, 47- 70-бетлар.

5. Маҳкамов Ж., Қудратова У., Баҳодиров О. Мантиқ. -Т., 2005, 2-19-бетлар.

6. Гетманова А.Д. Логика (словарь и задачник). –М.: Владос, 1998, С.137-143.

7. Ивлев Ю.В. Логика: Учебник. 3-е изд. Перераб. и доп. М.: ТК Велби, Изд-во. Проспект. 2006. -288 с.

2-мавзу. Тафаккурнинг асосий мантиқий шакллари: тушунча, ҳукм, хулоса чиқариш (2 соат)

1. Тушунча, унинг мазмуни ва ҳажми.

2. Тушунча турлари ва улар ўртасидаги муносабатлар.

3. Ҳукм таркиби ва асосий турлари.. Ҳукмлар ўртасидаги муносабатлар.

4. Хулоса чиқариш ва унинг турлари.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. Президент Ислам Каримовнинг 2009 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси. Халқ сўзи, 2010 йил 30 январ.

2. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.

3. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. –Т., «Маънавият», 2008.

4. Шарипов М., Файзихўжаева Д. Мантиқ. Маърузалар матни. –Т., 2000, 1-4 мавзулар. 5-16, 47- 70-бетлар.

5. Маҳкамов Ж., Қудратова У., Баҳодиров О. Мантиқ. -Т., 2005, 2-19-бетлар.

6. Гетманова А.Д. Логика (словарь и задачник). –М.: Владос, 1998, С.137-143.

7. Ивлев Ю.В. Логика: Учебник. 3-е изд. Перераб. и доп. М.: ТК Велби, Изд-во. Проспект. 2006. -288 с.

2008.

4. Шарипов М., Файзихўжаева Д. Мантиқ. Маърузалар матни. –Т., 2000, 1-4 мавзулар. 5-16, 47- 70-бетлар.

5. Маҳкамов Ж., Қудратова У., Баҳодиров О. Мантиқ. -Т., 2005, 2-19-бетлар.

6. Гетманова А.Д. Логика (словарь и задачник). –М.: Владос, 1998, С.137-143.

7. Ивлев Ю.В. Логика: Учебник. 3-е изд. Перераб. и доп. М.: ТК Велби, Изд-во. Проспект. 2006. -288 с.

2. СЕМИНАР МАШҒУЛОТЛАРИ МАВЗУСИ ВА РЕЖАЛАРИ

1-мавзу. Мантиқ илмининг предмети ва аҳамияти. Формал мантиқнинг асосий қонунлари (2 соат)

1. Тафаккур - мантиқ илмининг ўрганиш объекти сифатида.
2. Мантиқ фани ривожланишининг асосий босқичлари.
3. Тил - фикрни ифодалаш воситаси.
4. Бозор иқтисодиётида тўғри муҳокама юритишнинг мантиқий тамойиллари: фикрнинг аниқлиги, изчиллиги ва етарли асосига эга бўлиши.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. Президент Ислам Каримовнинг 2009 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси. Халқ сўзи, 2010 йил 30 январ.

2. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.

3. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. –Т., «Маънавият», 2008.

4. Шарипов М., Файзихўжаева Д. Мантиқ. Маърузалар матни. –Т., 2000, 1-4 мавзулар. 5-16, 47- 70-бетлар.

5. Маҳкамов Ж., Қудратова У., Баҳодиров О. Мантиқ. -Т., 2005, 2-19-бетлар.

6. Гетманова А.Д. Логика (словарь и задачник). –М.: Владос, 1998, С.137-143.

7. Ивлев Ю.В. Логика: Учебник. 3-е изд. Перераб. и доп. М.: ТК Велби, Изд-во. Проспект. 2006. -288 с.

2-мавзу. Тафаккурнинг асосий шакллари: тушунча, ҳукм, хулоса чиқариш. (2 соат)

1. Тушунча, унинг турлари ва тушунчалар ўртасидаги муносабатлар.
2. Ҳукмнинг турлари, моҳияти ва улар ўртасидаги муносабатлар.
3. Хулоса чиқаришнинг умумий мантиқий тавсифи.
4. Дедуктив, индуктив ва аналогик хулоса чиқариш.

Қўлланиладиган педагогик технологиялар: Интерактив усули, «Блиц сўров», «Ақлий ҳужум».

Тавсия этиладиган адабиётлар

1. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. Президент Ислам Каримовнинг 2009 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси. Халқ сўзи, 2010 йил 30 январ.
2. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.
3. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. –Т., «Маънавият», 2008.
4. Шарипов М., Файзихўжаева Д. Мантиқ. Маърузалар матни. –Т., 2000, 1-4 мавзулар. 5-16, 47- 70-бетлар.
5. Маҳкамов Ж., Қудратова У., Баходиров О. Мантиқ. -Т., 2005, 2-19-бетлар.
6. Гетманова А.Д. Логика (словарь и задачник). –М.: Владос, 1998, С.137-143.
7. Ивлев Ю.В. Логика: Учебник. 3-е изд. Перераб. и доп. М.: ТК Велби, Изд-во. Проспект. 2006. -288 с.

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ
ВАЗИРЛИГИ**

ТОШКЕНТ АРХИТЕКТУРА-ҚУРИЛИШ ИНСТИТУТИ

**«ФАЛСАФИЙ ВА ИЖТИМОИЙ – СИЁСИЙ ФАНЛАР»
КАФЕДРАСИ**

**ФАЛСАФА (МАНТИҚ, АХЛОҚШУНОСЛИК, ЭСТЕТИКА)
фани бўйича**

Тошкент архитектура-қурилиш институтида ўқитилаётган барча
бакалавриат таълим йўналишлари учун

БАҲОЛАШ МЕЗОНИ

Умумий ўқув соати	68
Шу жумладан:	
Маъруза	18
Амалий машғулотлар	20
Мустақил таълим	30

Тошкент–2010

Фан бўйича баҳолаш мезони намунавий ва ишчи ўқув дастурлари ҳамда ишчи ўқув режасига мувофиқ ишлаб чиқилган.

Тузувчи: катта ўқитувчи Рашидова М. _____

Тақризчи: ф.ф.н.,доцент.Қодирова Э.Р. _____

Фан бўйича талабалар билимини баҳолаш мезони «Фалсафий ва ижтимоий-сиёсий фанлар» кафедраси мажлисининг 2010 йил _____ги -сонли мажлисида кўриб чиқилган.

«Фалсафий ва ижтимоий-сиёсий фанлар»
кафедраси мудири _____ ф.ф.н., доц. Э.Р. Қодирова

Фан бўйича талабалар билимини баҳолаш мезони Қурилишни бошқариш факультети кенгашида 2010 йил ____ даги ____-сонли мажлисида тасдиқланди.

**Қурилишни бошқариш
факультети декани**

С.Тошпулатов

БАҲОЛАШ МЕЗОНИ

Баҳолаш мезони Ўзбекистон Республикаси Олий ва Ўрта махсус таълим вазирининг 2010 йил 26 август 1981-1 сонли “Олий таълим муассасаларида талабалар билимини назорат қилиш ва баҳолашнинг рейтинг тизими тўғрисидаги низомга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақида”ги буйруғига асосан ишлаб чиқилди.

«Фалсафа (мантиқ, ахлоқшунослик, эстетика)» фанидан талабаларнинг билим, кўникма ва малакалари жорий баҳолаш (ЖБ), оралиқ баҳолаш (ОБ) ва якуний баҳолаш (ЯБ) натижалари асосида баҳоланади.

«Фалсафа (мантиқ, ахлоқшунослик, эстетика)» фани бўйича талабанинг семестр давомидаги ўзлаштириш кўрсаткичи 100 баллик тизимда баҳоланади. Ушбу 100 балл баҳолаш турлари бўйича қуйидагича тақсимланади: якуний баҳолашга 30 балл, жорий баҳолашга 35 балл ва оралиқ баҳолашга 35 балл ажратилади.

ЖБ да талабанинг фаннинг ҳар бир мавзуси бўйича семинар машғулотларида амалий кўникмаларини ўзлаштириб бориши жараёнида олган билими баҳолаб борилади.

Рейтинг тизимида баллар тақсимооти

Жорий назорат			Оралиқ назорат				Якуний назорат	
Ўтказилиш шакли	Амалий ўзлаштириш	Жами	Ўтказилиш шакли	ОБ	Мустақил таълим	жами	Ўтказилиш шакли	ЯБ
4-семестр								
оғзаки сўров, презентация, амалий иш ва бошқалар	35	35	ёзма иш тест реферат	30	5	35	ёзма иш	30

ЖБга ажратилган 35 балл талабанинг амалиёт дарсларида фаол иштирок этишини баҳолашга ажратилади. Бунда ўқув материалларини конспектлаштириб бориши, семестр давомида камида 8 марта амалий машғулотларда пухта тайёрланиб келган ҳолда мавзу муҳокамасида лидерлик қилиши талаб этилади. Бунда талабанинг амалий машғулотлардаги фаол иштироки 1-5-мавзуларга 4 балгача, қолган 3 та семинарда 5 баллдан баҳоланади.

Рейтинг назорати жадвали

Назорат тури	январь				февраль				март				апрель				май				максимал балл	ўтиш балли
	1 ҳафта	2 ҳафта	3 ҳафта	4 ҳафта	5 ҳафта	6 ҳафта	7 ҳафта	8 ҳафта	9 ҳафта	10 ҳафта	11 ҳафта	12 ҳафта	13 ҳафта	14 ҳафта	15 ҳафта	16 ҳафта	17 ҳафта	18 ҳафта	19 ҳафта	20 ҳафта		
ЖБ Семинар машғулоти жараёнида баҳолаш			4		4		4		4		4		5		5		5				35	20
ОБ тест, ёзма иш	30																				30	16
.Мустақил таълимни баҳолаш	5																				5	3
ЯБ	30																				30	16
ЖАМИ																					100	5

Жорий назоратларни баҳолаш мезонлари

«Фалсафа (мантиқ, ахлоқшунослик, эстетика)» фани бўйича жорий баҳолаш талабанинг назарий билимларини ўзлаштиришини ҳамда амалий кўникмаларга эга бўлганлигини аниқлаш учун қўлланилади ва умумий рейтинг баллининг 35% ни ташкил қилади.

№	Жорий назорат шакли	Қўйилади-ган баллар	Балларга бериладиган изоҳ
1	Семинар машғулотига берилган оғзаки жавоблар (80 минут давомида)	4-5 балл	Фаннинг ўтилган мавзуларидаги асосий тушунчаларини очиб беради, уларни изоҳлайди, иқтисодий қонуниятларини мустақил равишда мантиқан тўла тушунтиради
		3-4 балл	Фаннинг ўтилган мавзуларидаги асосий тушунчаларини мантиқан очиб беради, уларни етарлича изоҳлай олмайди.
		2-3 балл	Фаннинг ўтилган мавзуларидаги асосий тушунчаларини санаб беради, лекин уларнинг мазмун-моҳиятини тўлиқ очиб беролмайди, мавзунини ўқитувчи ва талабалар ёрдамида мантиқан тушунтира олади
		1-2 балл	Фаннинг ўтилган мавзуларидаги асосий тушунчаларини санаб беради, лекин бу тушунчаларнинг мазмун-моҳиятини мантиқан тушунтира олмайди.
		0 балл	Талаба семинар машғулотига тайёр эмас

Жорий назорат оғзаки савол-жавоб ва амалий топшириқларни бажариш билан амалга оширилади. Ҳар бир амалий машғулотда талабанинг саволларга берган жавоблари баҳоланиб борилади ва рейтинг жадвалида кўрсатилган ҳафталарга мос равишда ўқитувчининг журналида белгиланади.

Семестр давомида жами 8 та жорий назорат ўтказилади. Талабанинг 1-5 амалий машғулотидаги фаол иштироки учун 4 баллгача, қолган 6-8 амалий машғулотлар учун 5 балл белгиланади.

Талабаларнинг ЖБ жараёнида семинар дарсларидан тўплаган баллари гуруҳ журнали ва ўқитувчи журналида қайд этиб борилади. Тасдиқланган шаклдаги “Рейтинг қайдномаси”га талабанинг ЖБ дан тўпланган баллар йиғиндиси ёзилади.

Оралик баҳолаш мезонлари

Оралик баҳолаш (ОБ) фан дастурида келтирилган мавзуларнинг камида учдан икки қисми ўқилгандан сўнг бир марта (ёзма иш, тест, реферат шаклида) ўтказилади. ОБда талабанинг билимни назарий ўзлаштириши синовдан ўтказилади ёки фан мавзусида келтирилган назарий муаммони ечиш маҳорати ва қобилияти аниқланади.

ОБ «Фалсафа (мантиқ, ахлоқшунослик, эстетика)» фанининг бир неча мавзуларини қамраб олган бўлими бўйича тегишли назарий ва амалий машғулотлар ўтиб бўлинганидан сўнг амалга оширилади. Бундан мақсад талабаларнинг тегишли саволларини билиши ёки муаммоларни ечиш кўникмалари ва малакалари аниқланади.

«Фалсафа (мантиқ, ахлоқшунослик, эстетика)» фани бўйича ОБ; бир марта ёзма иш, тест, реферат шаклида ўтказилади ва максимал 35 балл билан баҳоланади.

Оралик баҳолашда ҳар бир талаба учун 3 та саволдан иборат бўлган алоҳида вариантлар тайёрланади. Ҳар бир саволга берилган жавоб максимал 5 балл билан баҳоланади, тест синови 20 та саволлар бўйича ҳар бир саволга жавоб 0,5 балл билан баҳоланади ҳамда реферат 10 балл билан баҳоланади. Уларнинг йиғиндиси фандан тўпланган ОБ балини ташкил этади.

Тестни баҳолашда ҳар бир тўғри берилган жавоб ҳисобга олинади. Ҳар бир талабага алоҳида вариант тайёрланади ва 20 тадан иборат бўлган тест саволлари берилади. Ҳар бир тўғри жавоб учун 0,5 балл қўйилади.

Мустақил таълимни баҳолаш

Талабаларнинг мустақил таълими жараёни фандан “Мустақил ўқув фаолиятини ташкил этиш бўйича Низом” асосида ташкил этилади. Бунда талабанинг мустақил таълим фаолияти реферат, презентация ва бошқа шаклларда тақдим этилади ва ўқув семестри давомида бир марта максимал 5 баллдан баҳоланади.

Мустақил таълим жараёнида талабаларнинг фаолиятини баҳолашда мавзуга талабанинг мантиқий тўғри ёндашганига асосий эътибор қаратилади. Презентация тайёрлашда талабанинг мавзу бўйича фanning энг сўнгги

янгиликлари ва статистик маълумотлардан фойдаланганлигига алоҳида эътибор берилади.

Мустақил таълим жараёнида талабаларни фан бўйича ўзлаштирган билимларини реферат шаклида тайёрлашларига алоҳида эътибор қаратилади. Ўқув фани бўйича реферат тайёрлаш қуйидаги вазифаларни ҳал этишни назарда тутди²:

- Ўқув предмети долзарб назарий масалалари бўйича билимларини чуқурлаштириш, талаба томонидан мавзуга ушбу олинган назарий билимларни ижодий қўллаш кўникмасини ҳосил қилиш.

- Танланган касбий соҳада хориж тажрибаларини, мавжуд шароитларда уларни амалий жиҳатдан қўллаш имкониятлари ва муаммоларини ўзлаштириш.

- Танланган мавзу бўйича ҳар хил адабий манбаларни (монография, даврий нашрлардаги илмий мақолалар ва шу кабилар) ўрганиш қобилятини такомиллаштириш ва улар натижалари асосида танқидий ёндашган тарзда мустақил ҳамда билимдон ҳолда материални ифода этиш, ишончли хулоса ва таклифлар қилиш.

- Ёзма кўринишдаги ишларни тўғри расмийлаштириш кўникмаларини ривожлантириш.

Рефератнинг асосий қисмини лўнда ва аниқ номига эга савол ва кичик саволчалар (қисмчалар)га бўлиб чиқиш зарур.

Кириш қисмида назарий ва амалий жиҳатдан мавзунинг долзарблиги асосланади, мақсадлар шакллантирилади ва вазифалар белгиланади.

Агарда реферат монографик (битта манба ва муаллиф рефератлаштирилса) кўринишда бўлса, кириш қисмида:

- муаллиф ҳақида қисқача маълумот (илмий даражаси, унвони, унинг мутахассислиги, бошқа ишлари);

- мавзу манбасининг қисқача баёни;

- иш мақсади;

- рубрикаси;

- муаллифнинг тутган ўрни ва бошқалар келтирилади.

Реферат **асосий қисмида** барча муҳим фикрлар акс эттирилиши зарур. Материални ифода этиш тавсифий характерга эга бўлмаслиги керак. Мас равишда хулосалари бўлган таҳлил, шунингдек матн билан узвий боғланган материаллар таҳлили бўлмоғи лозим.

Барча рефератда келтириладиган *жадваллар, схемалар, расмлар номланиши ва тартиб рақами қўйилиши керакдир*. Улар тагига ушбу маълумотлар олинган *манбалар бетлари* ҳам кўрсатилган ҳолда қўйилиши қатъий талаб этилади. Матнда келтириладиган *барча рақамлар* тегишли *манбаларга ҳаволаларни* келтирилиши талаб этилади. Матнда *иқтибос* келтирилса ёки муаллифлар илмий-тадқиқот ишларидаги *хулосалар, қайдлар,*

² Қаранг: Ходиев Баходир Юнусович, Голиш Людмила Владимировна. Мустақил ўқув фаолиятини ташкил этиш усул ва воситалари (биринчи босқич талабаларига ёрдам тариқасида): Ўқув-услубий қўлланма – Т.: ТДИУ, 2010. – 97 б.

мулоҳаза ва фикрлардан фойдаланилган ҳолатда муқаррар равишда ҳаволалар бўлиши лозим.

Хулоса танланган мавзунини ўрганиш натижасида талаба қилган хулосаларни ўз ичига олади, шунингдек, ҳал этилмаган ва келгусида ҳал этилиши талаб этиладиган саволларга бағишланади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати маълум бир тартиб асосида тузилади:

1. Ўзбекистон Республикаси Қонунлари;
2. Ўзбекистон Республикаси Фармонлари;
3. Ўзбекистон Республикаси ҳукумати қарорлари;
4. Меъёрий актлар, кўрсатмалар;
5. Даврий нашрларда чоп этилган китоблар, мақолалар.

Манбалар библиографик қайдида қуйидагилар кўрсатилади: муаллиф исми ва шарифи, китоб номи, чоп этилган манзилгоҳи, нашриёт номи ва чоп этилган йили. Агарда мақола журнал (газета) да чоп этилган бўлса, журнал (газета) номи, тартиб рақами ва йили, бети келтирилади.

Реферат равон тилда аниқ ёзилган бўлиши ва жалб этадиган кўринишга эга бўлмоғи лозим. Сўзлар қисқартирилишига, фақат умумий қабул қилинганлардан ташқари, шунингдек, хатоликларга, тушунарсизликларга, стилистик тафовутларга йўл қўйилмайди.

Реферат илмий раҳбарга тақдим этилиши ҳолатида барча тарафлама максимал даражада меъёрига етказилган бўлмоғи лозим.

Илмий раҳбарга тақдим этиладиган реферат компьютерда 14-шрифт, 1,5 интервал оралиғида А4 шаклидаги қоғознинг бир томонида чапдан – 2,5 см, ўнгдан – 1,5 см, юқори ва пастидан – 2 см дан кам бўлмаган ҳошия қолдирилган ҳолда теририлиши талаб этилади.

Матн саҳифалари тартиб рақамларига эга бўлиши лозим. Тартиб рақамлари бир варақдан иккинчи вараққа ўтадиган ва 3 бетдан бошланиши (биринчи ва иккинчи варақ - бу титул варағи ва иш режаси бўлиб, номерланмайди) лозим бўлади.

Варақ тартиб рақами юқорига ўртадан ёки ўнг томонга қўйилади. Реферат ҳажми 16-20 бетдан ошмаслиги лозим.

Реферат қуйидагилардан:

- 1) титул варағи;
- 2) ҳар бир савол, саволча (қисм) варағи тартиб рақами кўрсатилган иш режаси;
- 3) кириш, тартиб рақами қўйилмайди;
- 4) манбаларга ҳаволалар келтирилган савол ва саволчаларга (қисмларга) бўлинган матн ифодаси;
- 5) хулоса, тартиб рақами қўйилмайди;
- 6) фойдаланилган адабиётлар рўйхати;
- 7) жадвал, диаграмма, график, расм ва схемалардан ташкил топган иловадан ташкил топади.

Иловалар қатъий кетма-кет тикилади.

Мустақил таълимда талабалар томонидан тайёрланган рефератни баҳолаш

Реферат ҳимоясига қўйиладиган балл	Реферат ҳимояси учун қўйиладиган баллнинг изоҳи
5 балл	Реферат мундарижа, кириш, асосий қисм, адабиётлар рўйхати, иловалардан иборат бўлиб, талаб даражасида расмийлаштирилган. Рефератда кўрсатилган муаммо бўйича замонавий фикр ва қарашлар ёритилган. Талаба ҳимоя жараёнида реферат мазмунини аниқ очиб бера олади, мисоллар келтиради, муаммога оид бўлган ўз фикрларини билдиради, чизма ва схемалар ёрдамида мавзунини янада аниқ ва чуқурроқ очиб беради, фойдаланилган адабиётлар ҳақида фикр юритади
4 балл	Реферат мундарижа, кириш, асосий қисм, адабиётлар рўйхати, иловалардан иборат бўлиб, талаб даражасида расмийлаштирилган. Рефератда кўрсатилган муаммо бўйича замонавий фикр ва қарашлар етарли очиб берилмаган. Реферат ҳимояси жараёнида мантиқ ва тизимлилиқ бироз бузилган. Талаба мисоллар келтиради, чизма ва схемалар ёрдамида мавзунини янада аниқ ва чуқурроқ очиб беради, фойдаланилган адабиётлар ҳақида фикр юритади
3 балл	Реферат мундарижа, кириш, асосий қисм, адабиётлар рўйхати, иловалардан иборат бўлса ҳам, талаб даражасида расмийлаштирилмаган. Рефератда кўрсатилган муаммо бўйича замонавий фикр ва қарашлар очиб берилмаган. Мавзу юзасидан талаба ўз мустақил фикрига эга эмас. Реферат ҳимояси жараёнида мантиқ ва тизимлилиқ бузилган. Талаба мисоллар келтиришда, чизма ва схемалардан фойдаланишга қийналади, адабиётларни таҳлил қилмайди, лекин ўқитувчининг ёрдами билан берилган саволларга жавоб беради
2 балл	Реферат талаб даражасида расмийлаштирилмаган. Реферат ҳимояси жараёнида ёзган нарсаларини ўқиб беради. Схема ва чизмалари йўқ. Фойдаланилган адабиётлари ҳақида гапира олмайди.
1 балл	Реферат талаб даражасида расмийлаштирилмаган. Талаба рефератни ҳимоя қила олмайди
0 балл	Талаба рефератни бажармади ва ҳимоя қилмади

Талабалар билимини якуний баҳолаш мезонлари³

ЯБ да талабанинг билим, кўникма ва малакаси фаннинг умумий мазмунини доирасида баҳоланади. ЯБ фан якунида (охирги икки ҳафтада) ўтказилади.

«Фалсафа (мантиқ, ахлоқшунослик, эстетика)» фанидан якуний баҳолаш ёзма иш шаклида ўтказилади. Якуний баҳолашга 30 балл ажратилади. Ҳар бир талаба учун 5 та саволдан иборат бўлган алоҳида вариантлар тайёрланади. Ҳар бир саволга берилган жавоб максимал 6 балл билан баҳоланади ва саволлар бўйича баллар йиғиндиси фандан тўпланган ЯБ балини ташкил этади.

Талабалар билимини якуний баҳолашда ёзма ишни ташкил этиш ва ўтказиш 1-иловада келтирилган тартибда ташкил этилади.

³ Низомга мувофиқ 55 ва ундан юқори балл тўплаган талаба якуний назоратга ўз хохишига кўра кирмаслиги ҳам мумкин.

Фандан талабалар билимини рейтинг тизимида якуний баҳолашнинг ёзма иш усулини ўтказиш тартиби

Талабалар билимини рейтинг тизими бўйича баҳолашнинг ёзма иш усули, талабаларда мустақил фикрлаш ва ўз фикрини ёзма ифодалаш кўникмаларини ривожлантиришга қаратилган.

Фан бўйича якуний баҳолашда ёзма иш усулини қўллаш деканат тавсиясига асосан институт буйруғи билан белгиланади.

ЯБ ёзма шаклида ўтказиш бўйича мавзулар (саволлар) кафедра томонидан ишлаб чиқилган ҳамда кафедра мажлисида муҳокама этилиб кафедра мудири томонидан тасдиқланган. Мавзулар фаннинг ишчи дастурига илова қилинган. Институт буйруғига асосан ушбу фандан ЯБ ёзма шаклида ўтказиш белгиланса ёзма иш мавзулари рўйхати талабалар эътиборига етказилади.

ЯБ босқичида ёзма иш деканат назорати остида, кафедра мудири ва фан ўқитувчилари масъуллигида дарс жадвали бўйича фанга ажратилган вақт давомида ўтказилади.

Ёзма иш ҳажми талабанинг фан бўйича тасаввури, билими ва амалий кўникмасини баҳолаш учун етарли бўлиши зарур. Унинг ҳажми факультет кенгаши билан келишган ҳолда ёзув дафтарининг 8-12 вароғи ҳажмида белгиланади.

Ёзма иш натижаси бир кун муддатда талабаларга маълум қилинади.

Ёзма ишларни текширишга ва баҳолашга машғул олиб борувчи ўқитувчидан бошқа малакали профессор-ўқитувчилар жалб этилиши мумкин. Ёзма ишлар ҳолислигини таъминлашга деканат масъул.

Талабаларнинг ёзма ишлари икки йил мобайнида деканатда сақланади.

Ёзма ишларни баҳолаш мезонлари қуйидагича белгиланади:

Мавзулар мазмунини ва талабанинг билим даражасини баҳолаш	Фикрини ифодалаш маҳорати, ёзуви ва иш ҳажминини баҳолаш	Жами	Мавзуни (саволларни) ёритилганлик даражаси
21-24	5-6	26-30	Мавзуни билиши ва ижодий фикрлай олиши, Мустақил мушоҳада юритиш, Амалий таклиф киритиши, Моҳиятини тушуниши, Хулоса ва қарор қабул қилиш.
18-21	3-4	21-25	Мавзуни билиши ва ифодалай олиши, Мустақил мушоҳада юритиши, Амалий таклиф киритиши, Моҳиятини тушуниши.
15-18	2	16-20	Мавзуни етарли даражада билиши, Моҳиятини тушуниши, Тасаввурга эга бўлиши.
0	0	0-16	Мавзу ҳақида тасаввурга эга эмаслик, Билиминини ёзма ифодалай олмаслик.

ТАСДИҚЛАЙМАН
Кафедра мудирининг _____
“ _____ ” _____ 2011 й.

DASTUR BAJARILISHINING KALENDAR REJASI

Fakultet _____ kurs _____ 2 _____ Akademik guruhi _____
Fanning nomi _____ Фалсафа (мантик, этика, эстетика) _____ Ma'ruza o'qiydi _____
Maslahat va amaliy mashg'ulotni olib boradi _____

t/r	Mavzu nomlari	Mashg'u lot turi	Ajra tilgan soat	Talabaning mustaqil ishi mavzusi va mazmuni	TMI ga ajratilgan soat	Hisobot shakli	Bajarilish haqida ma'lumot		O'qituvchi imzosi
							Soat	Oy va kun	
1	Мантик илмининг предмети ва аҳамияти. Формал мантикнинг асосий қонунлари	маъруза	2	Мантик қонунлари ҳақида тушунча : (айният қонуни, нозидлик қонуни, учинчиси мустасно қонуни, етарли асос қонуни). Мантиқ ва тил	4	Реферат, оғзаки			
2	Тафаккурнинг асосий шакллари: тушунча, ҳукм, хулоса чиқариш	маъруза	2	Тушунчалар ўртасидаги муносабат. Оддий ҳукм таркиби ва унинг турлари. Хулоса чиқариш тўғрисида умумий тушунча (дедуктив хулоса чиқариш, индуктив хулоса чиқариш, аналогия)	4	Реферат, оғзаки			
3	Ахлоқшунослик фани, унинг тадқиқот доираси, мақсади ва вазифалари	маъруза	2	Уйғониш даври Шарқ мутафаккирларининг ахлоқий таълимотлари	2	Реферат, оғзаки			
4	Ахлоқнинг келиб чиқиши, ихтиёр эркинлиги, ахлоқий танлов ва ахлоқ тузилмаси	маъруза	2	Қадимги дунёнинг мумтоз ахлоқшунослиги. Ўрта асрлар мутафаккирларининг ахлоқий таълимотлари	2	Реферат, оғзаки			
5	Ахлоқшуносликнинг асосий категориялари, ахлоқий тамойиллар ва меъёрлар	маъруза	2	Ахлоқшунослик тушунчалари ҳақида умумий маълумот (эзгулик ва ёвузлик, адолат, бурч, виждон, номус).	2	Реферат, оғзаки			
6				Туркистон маърифатпарварлари ахлоқий қарашларининг ўзига хос жиҳатлари (А.Авлоний, А.Фитрат).	2	Реферат, оғзаки			
7	Оила, фуқаролик жамияти ва давлатнинг ахлоқий асослари ҳамда шахс	маъруза	2	Ўзбекистон миллий мустақиллиги ва ахлоқ масалалари ривожининг долзарблиги муаммолари.	2	Реферат, оғзаки			

	ахлоқий тарбияси								
8	Эстетика фанининг предмети тадқиқот доираси ва вазифалари	маъруза	2	Техникавий тараққиётда эстетиканинг ўрни масаллари. А.Навоийнинг эстетик қарашлари.	4	Реферат, оғзаки			
9	Эстетик онг, эстетик фаолият, эстетик категориялар	маъруза	2	Талаба-ёшларда дид юксаклигининг зарурияти. Улуғворликнинг инсон, табиат ва жамиятда намоён бўлиши. Фожевийликнинг жамиятда, миллатда ва санъатда акс этиши.	4	Реферат, оғзаки			
10	Санъат турлари ва уларнинг ўзаро алоқадорлиги. Бадий ижод жараёни ва эстетик тарбия	маъруза	2	Ўзбекистонда меъморий обидалар ва уларнинг эстетик таҳлили. Техника эстетикаси.	4	Реферат, оғзаки			
	ЖАМИ		18		30				

Izoh : TMI hajmidan kelib chiqib o'quv jadvaliga haftasiga bir marta kunning ikkinchi yarimiga konsul'tassiya darsi qo'yiladi

**АХЛОҚШУНОСЛИК ФАНИДАН МАЪРУЗА ВА АМАЛИЙ
МАШҒУЛОТЛАРНИНГ
ТЕХНОЛОГИК МОДЕЛ ВА ХАРИТАЛАРИ**

1 мавзу	Ахлоқшунослик фани, унинг тадқиқот доираси, мақсади ва вазифалари
------------	--

1.1. Маърузани олиб бориш технологияси

1-илова

<i>Талабалар сони: 84</i>	<i>Вақти: 2 соат</i>
<i>Машғулот шакли</i>	<i>Мавзуга кириш бўйича кўргазмали-маъруза.</i>
<i>Маъруза режаси</i>	1. Ахлоқшунослик фани, унинг тадқиқот доираси.. Ахлоқ-нинг умуминсоний ва миллий, тарихий ва конкрет, диалектик ва ижтимоий характери. 2. Ахлоқшуносликнинг ўзига хос фалсафий фан эканлиги. Жамиятни ижтимоий-иқтисодий,маънавий-маърифий юксалтириш да, шахсни камол топтиришда ахлоқнинг роли. 3. Ахлоқшунослик ва бошқа ижтимоий фанлар билан адоқаси. Ахлоқ ва дин. Ислом Каримов асарларида бу муаммоларнинг талқини. 4. Ахлоқшунослик фанининг аҳамияти ва вазифалари.
<i>Машғулотнинг мақсади: Ўқув курси ҳақида умумий тасаввурни бериш.</i>	
<i>Педагогик вазифалар</i>	<i>Ўқув фаолияти натижалари:</i>
• Курснинг мақсади ва вазифалари билан таништириш; • Этика ахлоқ ҳақидаги назария эканлиги, унинг умуминсоний ва миллий тарихий ва конкрет, диалектик ва ижтимоий характери очиб берилади; • Жамиятни ижтимоий ва иқтисодий, маънавий ва маърифий юксалтиришда ахлоқнинг аҳамияти ёритилади; • Этика ва бошқа ижтимоий фанларнинг алоқаси кўрсатиб берилади; • Этика ва дин ўртасидаги бирлик ва фарқ очиб берилади; • Ислом Каримов асарларида ахлоқий муаммолар талқини	• Курснинг мақсадини айтиб, вазифаларини санаб беради; • Этика назарий фан эканлигини айтади, унинг ижтимоий характерини ёритиб беради; • Жамиятда ахлоқнинг аҳамиятини очиб беради; • Этика ва бошқа ижтимоий фанларнинг ўртасидаги муносабатни очиб беради; • Этика ва дин ўртасидаги муносабатни ёритиб беради; • Президент И.А.Каримов томонидан ахлоқий муаммоларга берилган эътибор ҳамда уларнинг ечими ҳақида билимларни айтиб беради; • Этика фанининг вазифалари ва функцияларини санаб беради.

хақида маълумот берилади; • Этика фанининг вазифалари санаб ўтилиб, улар асослаб берилади;	
<i>Ўқитиш усуллари ва техника</i>	Мустақил иш-реферат ёзиш, жамоа бўлиб муҳокама қилиш, блиц-сўров, тест ўтказиш.
<i>Ўқитиш воситалари</i>	Маъруза матни, тестлар.
<i>Ўқитиш шакллари</i>	гуруҳларда ишлаш
<i>Ўқитиш шарт-шароити</i>	Техник воситалар билан таъминланган аудитория.
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Оғзаки савол-жавоб.

Мавзунинг технологик харитаси

<i>Иш жараёнлари вақти</i>	<i>Фаолиятнинг мазмуни</i>	
	<i>ўқитувчи</i>	<i>талаба</i>
I-босқич. Кириш. (20 минут)	1.1. Ўқув курсининг номини айтиб, курс доирасида дастлабки умумий тасаввурни беради	Тинглайди.
	1.2. Мазкур курс бўйича ўрганиладиган мавзулар бўйича назарий ва амалий машғулотлар, уларнинг узвийлиги ҳақида қисқача маълумот беради. Асосий адабиётларнинг рўйхати билан таништиради. (2-илова)	Ёзади, тинглайди.
	1.3. Биринчи ўқув машғулотини мавзуси, мақсади ва ўқув фаолияти натижаларини айтади.	Мавзу номини ёзиб оладилар.
II-босқич. Асосий бўлим (40 минут)	2.1. Талабалар билимини фаоллаштириш мақсадида диққатни жамловчи саволлар беради: 1. Этика нима? 2. Ахлоқ нима? 3. Хулқ нима? Саволга берилган жавобларни таҳлил қилади.	Саволларга жавоб беради.
	2.2. Экранга «Ахлоқнинг жамиятдаги ўрни» номли (1-сонли слайд)ни қўйиб, уни шарҳлайди.	1-сонли слайд мазмунини ўрга-нади, курснинг роли ва аҳамияти ҳақида ўз фикр-мулоҳазаларини айтади.
	2.3. Экранда «Курс структураси» схемаси	2-сонли слайд

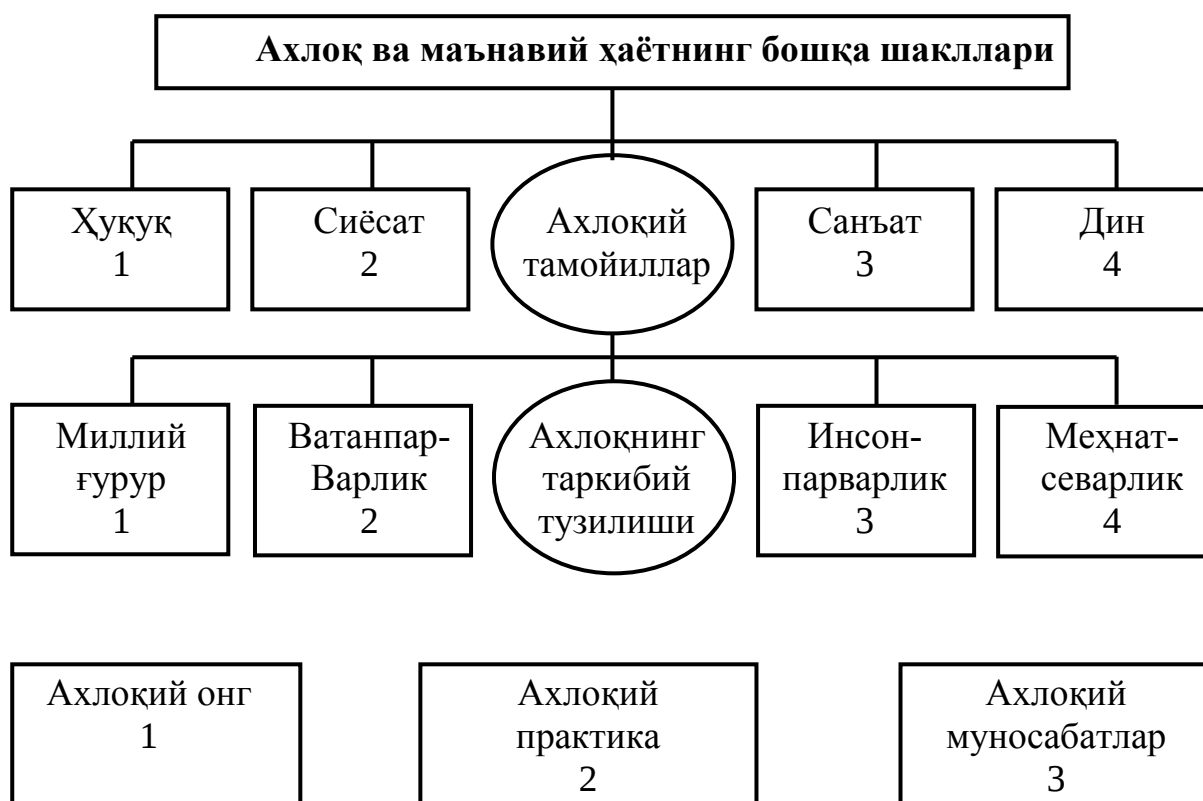
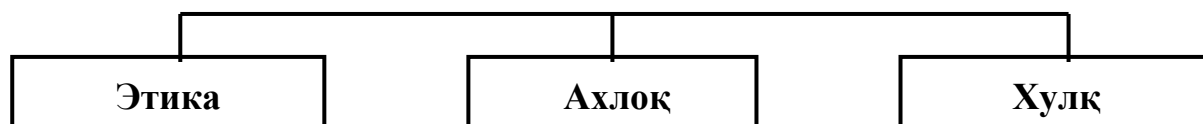
	кўрсатилади (2-сонли слайд), режанинг 2-саволи юзасидан талабаларга ўз фикр-мулоҳазаларини баён қилиб беришини сўрайди. Талабаларнинг фикрлари умумлаштирилади ва хулоса қилинади.	мазмунни билан танишади
	2.4. Блиц-сўров орқали этика ва бошқа ижтимоий фанларнинг алоқаси бир неча талабалардан сўралади (3-илова), олинган жавоблар таҳлил этилиб, хулоса қилинади.	Бир неча талаба жавоб беради.
III-босқич. Якунловчи. (20 минут)	3.1. Мавзу бўйича якунловчи хулосалар қилади. Мавзу бўйича олинган билимларни қаерда ишлатиш мумкинлиги маълум қилади.	Саволларга жавоб беради.
	3.2. Мавзу мақсадига эришишдаги тингловчилар фаолияти таҳлил қилинади ва баҳоланади.	Тинглайди.
	3.3. Мавзу бўйича мустақил ўрганиш учун топшириқлар беради. (4-илова).	Мустақил ўрганиш учун топшириқ-ларни ёзиб олади.
	3.4. Мавзу бўйича билимларни чуқурлаштириш учун адабиётлар рўйхатини беради. (2-илова).	Ёзади.

Тавсия этилган адабиётлар рўйхати:

1. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлиги янада юксалтиришдир. Президент Ислом Каримовнинг 2009 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси. Халқ сўзи, 2010 йил 30 январ.
2. Ўзбекистон Конституцияси – биз учун демократик тараққиёт йўлида ва фуқаролик жамиятини барпо этишда мустаҳкам пойдевордир. Президент Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 17 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси. “Халқ сўзи”, 2009 йил 6 декабр.
3. Каримов И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқироzi, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари. –Т.: Ўзбекистон, 2009.
4. Каримов И. Юксак маънавият – енгилмас куч. –Т.: “Маънавият”, 2008. –Б. 174. (18-29 бетлар).
5. Абдулла Шер. Ахлоқшунослик. –Т.: Янги аср авлоди, 2003, 245 бет.
6. Аминов Б., Маҳкамов С., Расулов Т. Шарқона бозор фазилатлари. –Т.: Talqin, 2008.
7. Имомназаров М. Миллий маънавиятимиз назариясига чизгилар. –Т.: Шарқ, 1998. (131-136 бетлар)
8. Губин В.Д., Некрасова Е.Н. Основқ этики. –М.: Форум-Инфра-М, 2005. (61, 198-199, 204 стр.)
9. Дунёвийлик фалсафаси. Мақолалар тўплами. –Т.: 2007.
10. Акромова Ф.Н. Шарқ мутафаккирларининг оила хусусидаги қарашлари.
11. Содиқова Т. Яшаш тилсими. –Т.: 2004.
12. Сафаров О., Маҳмудов М. Оила маънавияти. –Т.: “Маънавият”, 2009.
13. Фалсафа. Қомусий луғат. –Т.: Шарқ, 2004. –Б. 40-41.
14. Саифназаров И. Иқтисодий ва маънавий манфаатлар уйғунлиги ва баркамол авлод тарбияси. –Т.: Янги аср авлоди,
15. Кайковус. Қобуснома. –Тошкент: “Истиқлол”, 1994. –Б. 173. (35-43, 49-51, 53-57, 70-74, 79-81, 101-113 бетлар).
16. Абдулла Авлоний. Туркий гулистон ёхуд ахлоқ. –Т.: Ўқитувчи, 145 бет. (33-56 бетлар).
17. Ахлоқ ва одобга оид ҳадис намуналари. –Т.: “Фан”. 1990.
18. Амир Темур ўғитлари. –Т.: “Навруз”. 1992.
19. Дейл Карнеги. Чидаш санъати. –Т.: “Санъати журнали” нашриёти, 2009.
20. Жалолова Ў., Рўзматова Г. «Этика» фан бўйича таълим технологияси. –Т.: 2006, 44-51-бетлар.

Ахлоқшунослик фани, унинг тадқиқот доираси, мақсади ва вазифалари

Этика – ахлоқ ҳақидаги назария

1-мавзу бўйича таянч тушунча ва иборалар:

Ахлоқ	русча – морал, лотинча «mores», «moralis» сўзларидан олинган бўлиб, маъноси хулқ, одат демакдир. Ахлоқ сўзи арабча бўлиб, хулқ сўзининг кўплигидир.
Этика	юнонча «ethos» сўзидан олинган бўлиб, бунинг маъноси хулқ-одат демакдир.
Хулқ, одоб	одамларнинг хатти-ҳаракатлари, кишилар ўртасидаги амалий-ахлоқий муносабатлардир
Таълим-тарбия	онг маҳсули, лекин айтилиш вақтида онг даражаси ва унинг ривожини ҳам белгилайдиган омилдир.
Ахлоқ ва иқтисод	иқтисод фани меҳнатга бўлган моддий кўрсаткичларни ифодаласа, ахлоқ маънавий эҳтиёжларни ифодалайди.
Ахлоқ ва сиёсат	гуруҳлар, миллатлар, халқлар, давлатлар ўртасидаги муносабатларни акс эттиради, кишиларнинг барча ғоявий тасаввур ва мафкуравий тушунчаларига сингиб боради, кишилар амал қиладиган ахлоқий сифат, норма ва қоидаларнинг таъсирчанлигини орттиради.

Мавзу бўйича билимларни мустахкамлаш учун саволлар	
1. Этика, ахлоқ, хулқ тушунчалари ва уларнинг ўзаро алоқасини қандай тушунасиш?	
2. Ахлоқ ва унинг жамият ҳаётидаги роли қандай?	
3. Ахлоқ ва ҳуқуқ алоқаси қандай?	
4. Ахлоқ ва хулқнинг умумийлиги нимада?	
5. Ўзига хослиги нимада?	

1.2. Семинар машғулоти олиб бориш технологияси

<i>Талабалар сони: 15-30</i>	<i>Вақти: 2 соат</i>
<i>Машғулот шакли</i>	Муаммоли вазият. Мавзу бўйича билимни чуқурлаштириш ва ўз-ўзини ташкил қилиш кўникмасини ривожлантириш
<i>Маъруза режаси</i>	1. Этика ахлоқ ҳақидаги назария. Ахлоқнинг умуминсоний ва миллий, тарихий ва конкрет, диалектик ва ижтимоий характери. 2. Жамиятни ижтимоий-иқтисодий, маънавий-маърифий юксалтиришда, шахсни камол топтиришда ахлоқнинг роли.

	3. Этика ва бошқа социал фанлар. Ахлоқ ва дин. Ислон Каримов асарларида бу муаммоларнинг талқини.
<i>Машғулотнинг мақсади:</i> Этика фанининг ҳозирги даврдаги аҳамиятини кўрсатиб, вазифаларини белгилаб ва ўзи ҳам кўникма ҳосил қилиб, мустақил фикрлаб реферат ёзишдан иборат.	
<i>Педагогик вазифалар</i>	<i>Ўқув фаолияти натижалари.</i>
• Мавзу бўйича билимни мустаҳкамлаш, чуқурлаштириш ва системалаштириш; • Дарсликлар билан, адабиётлар билан ишлаш кўникмасини ҳосил қилиб, уларни таққослаш, системага солиш, хулосалар чиқаришни мустақил равишда ишлашга йўналтириш; • Ҳаётда учраб турадиган ахлоқий фазилатларга ва ахлоқий-хулқий иллатларга ҳолисона баҳо бериш кўникмасини ҳосил қилиб, таҳлил қилиш ва хулосаларни тўғри чиқаришга йўналтириш.	• Мавзуга тегишли таянч ибораларнинг моҳиятини очиқ беради; • Методик талабга асосан «Этика фани, унинг вазифалари ва жамият тараққиётидаги роли»га баҳо беради; • Жамиятда ахлоқнинг аҳамиятига баҳо беради;
<i>Ўқитиш усуллари ва техника</i>	Ахборотли маъруза, блиц-сўров
<i>Ўқитиш воситалари</i>	Маъруза матни, тестлар.
<i>Ўқитиш шакллари</i>	гуруҳларда ишлаш
<i>Ўқитиш шарт-шароити</i>	Техник воситалар билан таъминланган аудитория.
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Оғзаки савол-жавоб.

Амалий машғулотнинг технологик харитаси

<i>Иш жараёнлари вақти</i>	<i>Фаолиятнинг мазмуни</i>	
	<i>ўқитувчи</i>	<i>талаба</i>
I-босқич. Кириш. (20 минут)	1.1. Ўқув машғулотининг мавзуси, мақсади, режаларнинг натижалари билан таништириб, уни қандай ташкил этишни айтиб ўтади.	Тинглайди, ёзиб олади.
	1.2. Фаоллаштириш мақсадида қуйидаги саволлар берилади: «Мавзу бўйича қандай категориялар, таянч иборалар билан танишдингиз?» Блиц-сўров, савол жавоб	Саволларга жавоб беради.

	ўтказилади.	
II-босқич. Асосий бўлим (40 минут)	2.1. Гуруҳларда ишлаш ташкил қилинади ягона муаммоли савол ўртага ташланади: «Ахлоқсиз шарт-шароитда ахлоқли бўлиш мумкинми?» Баҳолаш мезонлари доскага осиб қўйилади. (5-илова).	Гуруҳларга бўлинади.
	2.2. Талабалар 3 та гуруҳга бўлинади, эксперт варағи тарқатилади, бажариш методикаси тушунтирилади (3-илова). Такдимот эълон қилинади ва баҳоланади (4,5,6-иловалар).	Муаммо ечимини излашади. Такдимот қилади.
	2.4. Берилган фикрлар жамланади, хулоса қилинади.	Гуруҳлар ўзаро баҳо қўяди.
III-босқич. Яқунловчи (20 минут)	3.1. Машғулот жараёнида бажарилган вазифаларга яқунловчи хулосалар қилади.	Саволларга жавоб беради.
	3.2. Мавзу мақсадига эришишдаги тингловчилар фаолияти таҳлил қилинади ва баҳоланади.	Тинглайди.

3-илова

1-эксперт варағи:

- Этика, ахлоқ, хулқ тушунчаларини изоҳланг, ахлоқ ва хулқ тушунчаларига алоҳида эътиборингизни қаратинг.
- Ахлоқсиз шарт-шароитдан келиб чиқиб, ахлоқли бўлиш мумкинми, деган савол қўйиб гуруҳ аъзолари ўртасида муҳокама қилинг, хулоса чиқаринг, фикрларни жамланг. Гуруҳ сардори такдимот қилиши, бошқалар тўлдириши, вазиятга баҳо бериши мумкин. «Ақлий ҳужум» техникасидан фойдаланиш мумкин.

2-эксперт варағи:

- Ахлоқ билан иқтисодиётнинг умумий ва ўзига хос хусусиятларини изоҳлаб беринг.
- Бозор иқтисодиёти устувор бўлган ҳозирги шароитда ахлоқий фазилатларни, нормаларни, қоидаларни адо этишдаги муаммоларнинг ечимини топишда қандай ғояларни илгари сурасиз. «Ақлий ҳужум» техникасидан фойдаланиб, муаммонинг ечимини топишга уруниб кўринг ва такдимотга тайёрланинг.

3-эксперт варағи:

- Жамият тараққиётида пировард мақсадимиз бўлган «Озод ва обод, эркин ва фаровон ҳаётни барпо этиш»да ахлоқнинг ролини қандай тушунасиз?
- Комил инсонни тарбиялаб, вояга етказишда ахлоқсиз шарт-шароитдан қандай чиқиб кетиш мумкин, деб ўйлайсиз? Қўйилган саволларга «ақлий ҳужум» техникасидан фойдаланиб, муҳокама қилинг, ғояларни системага солинг, энг муҳим ғояларни баҳоланг ва такдимот қилинг.

Ақлий ҳужумни олиб бориш қоидалари:

4-илова

- Ҳеч қандай ўзаро баҳо бермаслик ва танқид қилмаслик!
- Таклиф этиладиган фикрларни баҳолашдан ўзини тийишлик, улар қанчалик ғайри оддий ва фантастик бўлмасин:
- Ҳамма нарса мумкин.
- Танқид қилмаслик - ҳамма фикрлар тенг равишда қадрлидир.
- Гапираётган талабани фикрини бўлмаслик !
- Танбеҳ беришдан ўзини тийишлик !
- Асосий мақсад - фикрнинг миқдоридадир !
- Қанча кўп фикр айтилса, шунча яхшидир: янги ва қадрли фикрларни дунёга келиш имконияти кенгаяди.
- Фикрлар қайтарилса жаҳл чиқмаслик.
- Ҳаёлни «жунбушга келишига» имконият яратишлик !
- Янги туғилган фикрларни ривожлантириш, гарчи улар схемаларга тўғри келмаса ҳам !
- Мазкур муаммо фақат муайян воситалар орқали ечим топиши мумкинлигини унутишлик !
-

5 - Илова

Гуруҳларда ишлаш учун эксперт варағлари

1-гуруҳ.

Ахлоқсиз шарт-шароитда ахлоқли бўлиш мумкин.

- 1.Ахлоқий зарурият нима?
- 2.Унинг қандай турлари бор?
- 3.Ўз тушунчангизни Беринг.

2-гуруҳ.

Ахлоқсиз шарт-шароитда ахлоқли бўлиш мумкин эмас.

- 1.Ахлоқий эркинлик нима?
- 2.Унинг қандай элементлари бор?
3. Уларнинг элементларига мисоллар келтиринг.

3.1. Маърузани олиб бориш технологияси**1-илова**

<i>Талабалар сони: 50-70</i>	<i>Вақти: 2 соат</i>
<i>Машгулот шакли</i>	Мавзули, кўргазмали маъруза
<i>Маъруза режаси</i>	1. Эркинлик ва зарурият ҳақида турли назариялар. 2. Эркинлик ва зарурият – шахс хулқ-атворининг ахлоқий мезони. Танлаш эркинлиги. 3. Ахлоқий баҳо мезони. 4. Ахлоқнинг таркибий тузилиши тушунчаси. Ахлоқий онг ва унинг элементлари.
<i>Машгулотнинг мақсади: Эркинлик ва зарурият, ахлоқий баҳо ҳақида умумий ва асосий тасаввурни бериш.</i>	
<i>Педагогик вазифалар</i>	<i>Ўқув фаолияти натижалари:</i>
• Мавзунинг мазмунини тушунтириш; • Эркинлик ва зарурият ҳақида турли назариялар тўғрисида маълумот берилади; • Эркинлик ва зарурият – шахс хулқ-атворининг ахлоқий ме-зони эканлиги очиб берилади; • Танлаш эркинлигининг маз-муни ёритилади. • Ахлоқий баҳолаш шакллари санаб ўтилиб, улар асослаб берилади; • Ахлоқнинг тузилмаси, функ-циялари ҳақида маълумот берилади; • Ахлоқнинг тузилиши, тушунчаси; ахлоқий онг ва унинг элементлари очиб берилади;	• Мавзунинг мазмунини айтиб бера оладилар; • Эркинлик ва зарурият ҳақида турли назарияларни айтиб бера оладилар; • Эркинлик ва зарурият – шахс хулқ-атворининг ахлоқий мезони эканлигини ёритиб бера оладилар; • Танлаш эркинлигининг мотивларини далиллар асосида исботлаб бера оладилар; • Ахлоқий баҳолаш шакллари ёритиб бера оладилар. • Ахлоқнинг тузилмаси, функцияларининг ўзига хос хусусиятларини айтиб беради; • Этика фанининг тузилишини, ахлоқий онг ва унинг элементларини санаб беради;
<i>Ўқитиш усуллари ва техника</i>	аклий хужум, блиц-сўров, ахборотли маъруза
<i>Ўқитиш воситалари</i>	Маъруза матни, компьютер слайдлари, доска,

<i>Ўқитиш шакллари</i>	Якка тартибда, гуруҳларда ишлаш
<i>Ўқитиш шарт-шароити</i>	Техник воситалар билан таъминланган аудитория.
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Оғзаки савол-жавоб

Мавзунинг технологик харитаси

<i>Иш жараёнлари вақти</i>	<i>Фаолиятнинг мазмуни</i>	
	<i>ўқитувчи</i>	<i>талаба</i>
I-босқич. Курсга ва мавзуга кириш. (20 минут)	1.1. Талабани маъруза режаси билан таништиради. Ўқув курсининг номини айтиб, мавзу доирасида асосий саволларни, таянч тушунча ва ибораларни кетма-кетлик даражасида эмас балки адаштирилган холда талабаларга ёздиради (1-илова).	Тинглайди ва ёзиб олади.
	1.2. Асосий адабиётларнинг рўйхати билан таништиради (2-илова).	Ёздиладар, тинглайдилар.
II-босқич. Асосий (50 минут)	2.1. Таклиф қилади: (1) Блиц-сўров ўтказди. (2) Мазкур ўқув машғулотида нима ҳақида гап кетишини ўйлаб кўришни ва жавоб беришни сўрайди.; (3) Таянч ибора ва тушунчаларни кетма-кетлигини кўрсатади (рўйхатдаги тартиб сони билан белгилаб қўйишни сўрайди).	Жавоб беради. Тинглайдилар ва асосий маълумотларни конспект дафтарларига ёзиб оладилар.
	2.2. Маъруза ўқийди., кўргазмали материалларни кўрсатади (4-слайд). Блиц-сўров уюштиради. Мавзудан олинган билимни мустаҳкамлаш мақсадида кластер техникасини кўрсатади (4-илова). Жавоб хулосаланади.	Тинглайди, ёзиб олади, саволлар беради. Жавоб беради.
	2.3. 5 дақиқа ичида тингловчиларни жуфтликларга бўлиб, ақлий ҳужум ўтказиб, асосий маълумотни бериш мақсадида маъруза жараёнида берилган таянч иборалар ва тушунчаларни айтади. Ақлий ҳужум ёрдамида олинган нати-	Жуфтликларда вазифани бажаради: дафтарда ибораларни белгилайди, тушунчаларни айтади.

	жаларни доскага ёзади.	
	2.4. Талабалардан қуйидаги саволлар қўриб қисқа жавоблар бериш сўралади: 1. Ахлоқий эркинлик ва зарурият моҳияти. 2. Ирода эркинлиги тушунчаси. 3. Гегел ирода эркинлиги ҳақида 4. Ахлоқий баҳонинг меъёри. 5. Ирода эркинлигини изоҳланг. 6. Ахлоқий масъулиятнинг объектив ва субъектив омили	Жавоб беради
	2.5. Ахлоқий баҳонинг белгилари санаб бериш сўралади.	Санаб беради.
	2.6. Жавоблар хулосаланади.	Тинглайди.
III-босқич. Якуний босқич. (10 минут)	3.1. Машғулотнинг бошига қайтиб, мавзунинг асосий тушунчаларига қайтадан тартиб рақамини қўйиб чиқади. Блиц-сўров ўтказади.	Саволларга жавоб берадилар
	3.2. Мавзу бўйича якунловчи хулосалар қилади. Мавзу бўйича олинган билимларни қаерда ишлатиш мумкинлиги маълум қилади.	Тинглайди ва аниқлаштиради.
	3.3. Мавзу мақсадига эришишдаги фаол қатнашган тингловчилар фаолияти таҳлил қилинади ва баҳоланади.	Тинглайди.
	3.4. Мавзу бўйича мустақил ўрганиш учун топшириқлар беради. (5-илова).	Мустақил ўрганиш учун топшириқ-ларни ёзиб оладилар.
	3.5. Кейинги мавзу бўйича тайёрланиб келиш учун саволлар беради (6-илова).	Ёзадилар.

2-илова.

МАВЗУГА ОИД АДАБИЕТЛАР РЎЙХАТИ:

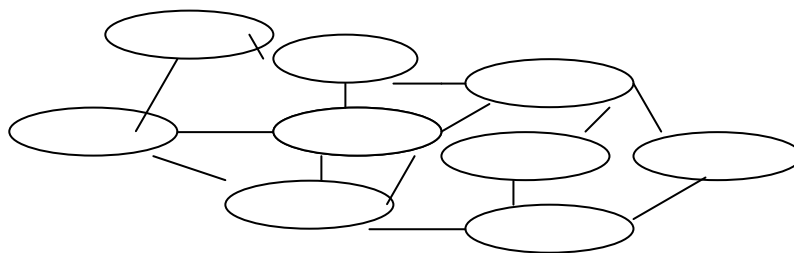
1. Каримов И. Бизнинг бош мақсадимиз – жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация ва ислоҳ этишдир. –Тошкент: Ўзбекистон, 2005. 96 б. 25-29-бетлар.
2. Каримов И. Инсон, унинг ҳуқуқ ва эркинликлари ҳамда манфаатлари – энг олий қадрият. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 13 йиллигига бағишланган тантанали маросимидаги маърузаси.// Ишонч. 2005, 8 декабр.
3. Кондрашев В.А., Чичина Е.А. Этика. –М., 1999.
4. Абдулла Шер. Ахлоқшунослик. –Тошкент: Янги аср авлоди, 2003. 165-170-бетлар.
5. Юсупов Э. Оила – маънавият булоғи. –Тошкент: ЎЗМУ, 2003. 129 б.
6. Разин А.В. Основы этики. –М.: Форум-Инфра, 2006, 304 с.

7. Шайхова Х.О. Ҳулқ-одоб – маънавиятимиз калити. –Тошкент,1994.
8. Губин В.Д., Некрасова Е.М. Основы этики. –М.: Форум-Инфра, 2005. 224 с.
9. Гусейнов А.А., Апресян Р.Г. Этика. –М.: Гардарика, 2005. 472 с.
- 10.Шайхова Х.О. Инсон ва унинг маънавий дунёси. –Тошкент,1990.
- 11.Этика. –М.: Гардарика, 2006. 494 с.

4-илова.

Кластер

1. Катта қоғознинг ўртасига калит (ёки 2-3 сўздан иборат бўлган) мавзунинг номи катта доира ичига ёзилади.
2. Иштирокчилар ана шу калит сўзларга «йўлдош» бўлган сўзларни шу катта доиранинг атрофига кичикроқ доиралар ичига ёзади ва уларни стрелка-чизиклар орқали «бош» тушунчага бирлаштирадилар.
3. Иштирокчиларнинг мазкур мавзуга оид фикрлари ёзиб қўйилади.

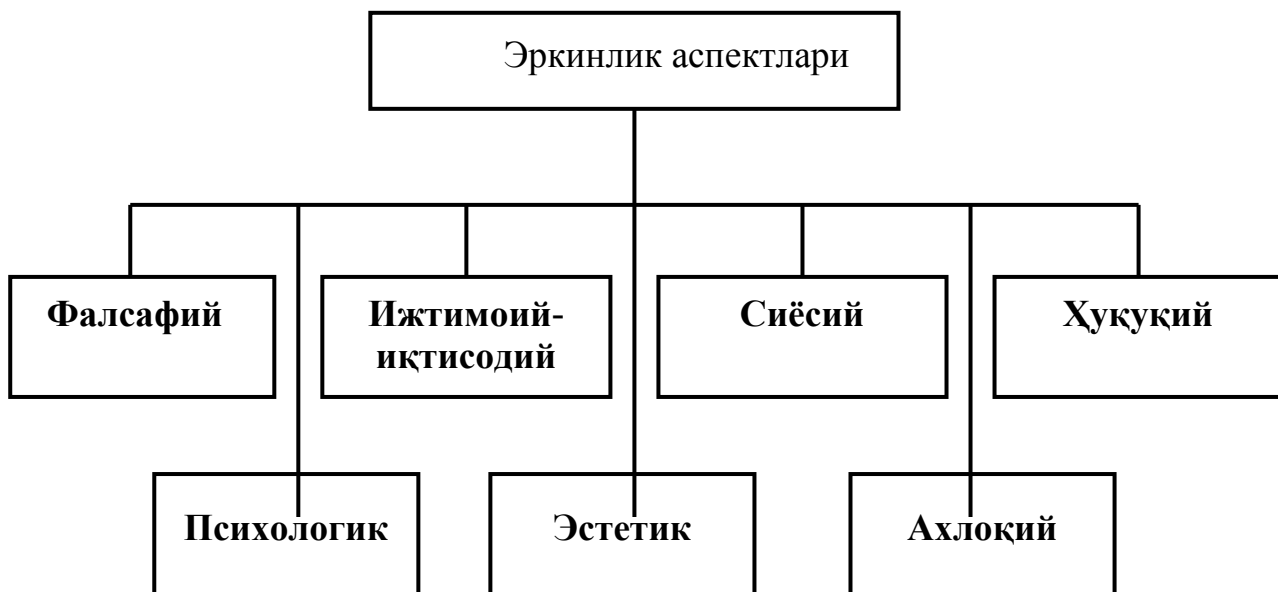
5-илова.

Мавзу бўйича топшириқлар

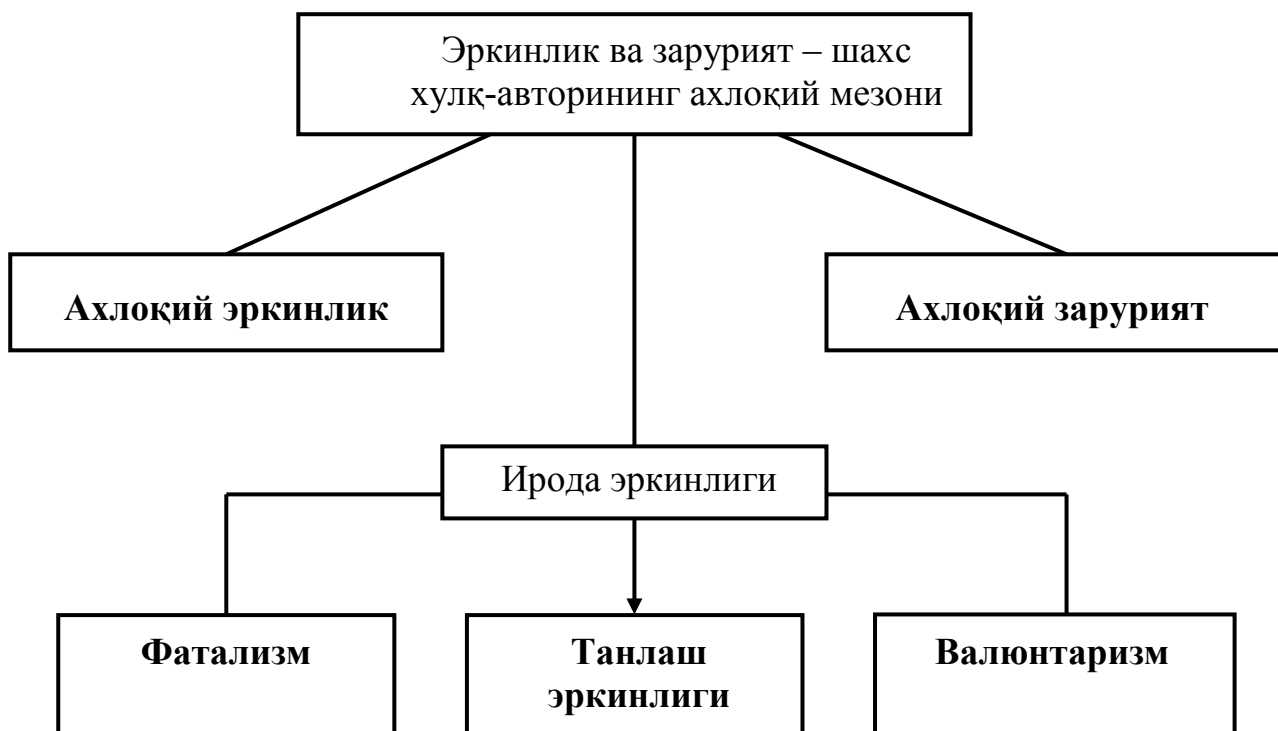
1	Ахлоқий эркинлик ва заруриятни қандай тушунасиз?
2	Ирода эркинлиги ҳақида қандай қарашлар мавжуд?
3	Фатализм ва волюнтаризм тушунчаларини изоҳлаб беринг?
4	Гегел ирода эркинлиги ҳақида нима деган?
5	Ахлоқий баҳонинг меъёри қандай бўлади?
6	Ирода эркинлигини изоҳланг?
7	Ахлоқий эркинлик деганда нимани тушунасиз?
8	Ахлоқий масъулият нима?
9	Ахлоқий масъулиятнинг объектив ва субъектив омили нима?

1-слайд

Ирода эркинлиги ва шахснинг ахлоқий
масъулияти. Ахлоқий баҳо

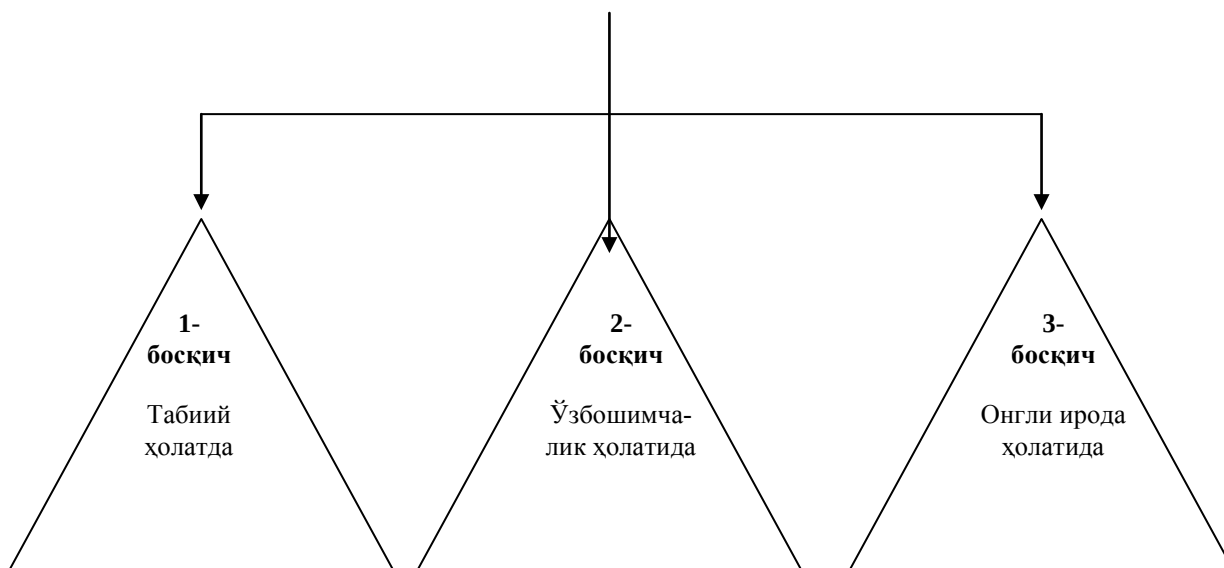
2-слайд

3-слайд

Гегел

ирода эркинлиги ҳақида

3.2. Амалий машғулоти олиб бориш технологияси

<i>Талабалар сони:</i> 15-30	<i>Вақти:</i> 2 соат
<i>Машғулот шакли</i>	Баҳс ва мунозара
<i>Маъруза режаси</i>	1. Эркинлик, ирода эркинлиги борми, ким қандай ифодалайди? 2. Инсон ўз хатти-ҳаракати учун жавоб берадими? 3. Ахлоқда ҳақиқат борми? 4. Ахлоқий масъулият ва ахлоқий баҳонинг мезонини қандай талқин этасиз?
<i>Машғулотнинг мақсади:</i> Машғулот жараёнида ирода эркинлиги ва шахснинг ахлоқий масъулиятини, танлаш имконияти борлигини, ахлоқий баҳо мезонини баҳс ва мунозара ёрдамида ўзаро ҳамкорликда, мустақил фикрлаб мавзуни моҳиятини очишга йўналтирилади.	
<i>Педагогик вазифалар</i>	<i>Ўқув фаолияти натижалари:</i>
• Мавзу бўйича билимни мустаҳкамлаш, чуқурлаштириш ва системалаштириш. • Фикрларни системалаштириш, таққослаш, хулосалар чиқаришга, ўз-ўзини бошқаришга йўналтириш. • Ахлоқий вазиятларга ва ўз-ўзига ахлоқий жиҳатдан баҳо бериб тўғри ва ҳолисона ху-	• Мавзуга оид таянч ибораларнинг моҳия-тини очиб бериш. • Мавзуга тегишли назорат саволларига тўғри жавоб бериш юзасидан эссе ёзиш, реферат мавзуларини танлаб олиш, баҳс ва мунозара юритиш санъатини эгаллаш. • Ахлоқий хатти-ҳаракатларга баҳо бера олиш.

лосалар чиқаришга йўналти- риш.	
<i>Ўқитиш усуллари ва техника</i>	Ахборотли маъруза, блиц-сўров.
<i>Ўқитиш воситалари</i>	Маъруза матни, компьютер слайдлари, доска,
<i>Ўқитиш шакллари</i>	, гуруҳларда ишлаш
<i>Ўқитиш шарт-шароити</i>	Техник воситалар билан таъминланган аудитория.
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Оғзаки савол-жавоб

Амалий машғулоти олиб бориш технологик картаси

<i>Иш жараёнлари вақти</i>	<i>Фаолиятнинг мазмуни</i>	
	<i>Ўқитувчи</i>	<i>Талаба</i>
I-босқич. Курсга ва мавзуга кириш. (20 минут)	1.1. Ўқув машғулотининг мавзуси, мақсади режалари билан таништиради, уни қандай ташкил этишни айтиб ўтади.	Тинглайди ва ёзиб олади.
	1.2. Фаоллаштириш мақсадида қуйидаги саволлар берилади: 1. Ирода эркинлиги тушунчасини фатализм ва волюнтаризм оқимлари қандай тушунган? 2. Сиз уни қандай тушунасиш?	Саволларга жавоб беради.
II-босқич. Асосий (40 минут)	2.2. Гуруҳларда ишлаш ташкил қилинади	Учта гуруҳга бўлинади.
	2.3. Мавзу бўйича талабаларга қўшимча саволлар берилади. (3-илова).	Гуруҳлар эксперт варағини олиб, саволга жавоб топади.
	2.4. Гуруҳлар қўйилган саволларга жавоб беришда мунозара юритишга, баҳс қилишга, муомала маданиятини ўрганишга йўналтирилади, ўқитувчи бу вазиятни бошқариб боради ва гуруҳ экспертларини тақдимот этишини эълон қилади.	Тақдимот қилади.
	2.5. Берилган фикрлар, айтилган мулоҳазалар жамланади, муҳокама қилинади.	Ўзаро гуруҳлар бири-бирини баҳолайди.
III-босқич. Якуний босқич. (20 минут)	3.1. Гуруҳларда айтилган энг муҳим, аҳамиятли фикрларга эътибор қаратилади, хулоса қилинади, умумий баҳо қўйилади – 5 балл.	Тинглайди, ёзиб олади.
	3.2. Машғулот жараёнида бажарилган вазифаларга хулоса қилинади, баҳоланади (4-илова).	Тинглайди ва аниқлаштиради.
	3.3. Уйга вазифа берилади, эссе ёзиб келиш топширилади.	Ёзиб олади.
	3.4. Мавзу бўйича мустақил ўрганиш учун топшириқлар беради. (5-илова)	Мустақил ўрганиш учун топшириқларни ёзиб олади.

МАВЗУГА ОИД АДАБИЕТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Каримов И. Ҳалоллик ва фидоийлик – фаолиятимизнинг асосий мезони бўлсин. –Тошкент: Ўзбекистон, 1994. 30 б.
2. Каримов И. Ўзбек халқи ҳеч қачон, ҳеч кимга қарам бўлмайди. –Тошкент: Ўзбекистон, 2005. 160 б. 31-52-бетлар.
3. Каримов И. Инсон, унинг ҳуқуқ ва эркинликлари ҳамда манфаатлари – энг олий қадрият. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 13 йиллигига бағишланган тантанали маросимидаги маърузаси.// Ишонч. 2005, 8 декабр.
4. Жумабоев Й.Ж. Ўрта Осиё этикаси тарихи очерклари. –Т., 1990.
5. Румий. Ичингдаги ичингдадир. –Т., 1977.
6. Кайковус. Қобуснома. –Т., 1994.
7. Абдулла Авлоний. Туркий гулистон ёхуд ахлоқ. –Т., 1992.
8. Амир Темур ўғитлари. –Т., 1992.
9. Юсуф Хос Ҳожиб. Қутадғу билик. –Т., 1990.
10. Ахлоқ ва одобга оид ҳадис намуналари. –Т., 1990.
11. Форобий. Фозил одамлар шахри. –Т.: Мерос, 1993.
12. Фитрат. Оила. –Т., 1999.
13. Кант И. Из лекции по этике. Этическая мысль. –М., 1988-1990.
14. Гегель Г. Философия права. –М., 1990.
15. Аристотель. Никомахова этика. Большая этика.//Аристотель. Соч. в 4-х томах, Т. 4. –М., 1983.
16. Абдулла Шер. Ахлоқшунослик. –Тошкент: Янги аср авлоди, 2003. 165-170-бетлар.
17. Разин А.В. Основы этики. –М.: Форум-Инфра, 2006, 304 с.
18. Губин В.Д., Некрасова Е.М. Основы этики. –М.: Форум-Инфра, 2005. 224 с.
19. Гусейнов А.А., Апресян Р.Г. Этика. –М.: Гардарика, 2005. 472 с.
20. Ғайбуллоҳ Ас-Салом Сайди Умар. Толибнома. (Сени ўйлайман, болам). – Тошкент: Шарқ, 1997. 152 б. 64-74, 111-119, 140-147-бетлар.
21. Ибн Сино. Баҳманёр ал-Озарбайжоний билан мунозара. //Соғлом авлод учун. 1996, 3-4-сонлар.
22. Этика. –М.: Гардарика, 2006. 494 с.

Мавзу бўйича топшириқлар 3-илова

1	«Авесто»да комил инсон муаммосига доир қандай фикрларни биласиз?
2	Қадимги давр мутафаккирларининг ахлоқий фикрларига сиз қандай қарайсиз?
3	Комил инсон қандай изоҳланади?
4	Ўрта Осиё мутафаккирларининг ахлоқий фикрларига сизнинг муносабатингиз?

5	Француз маърифатпарварларининг ахлоқий қарашларидаги шахсий ва ижтимоий манфаатнинг уйғунлиги ҳақидаги масалага сизнинг муносабатингиз қандай?
6	И.Кант, В.Гегел, Л.Фейербах этикасидаги ахлоқий масалалардаги ўзига хос хусусият нимада деб ўйлайсиз?
7	XX асрдаги ахлоқий йўналишларни, этик таълимотларни сиз қандай баҳолайсиз?

4-илова.

Мавзу бўйича билимларни мустаҳкамлаш учун саволлар

1. Ахлоқий онг ва унинг элементлари нима?
2. Ахлоқий хатти-ҳаракат нима?
3. Ахлоқий муносабатлар қандай муносабатлар?
4. Ахлоқнинг жамиятдаги функциялари нимадан иборат?

5-илова.

Мустақил ўрганиш учун мавзулар

1. Этика – ахлоқ ҳақидаги назария.
2. Этика ва бошқа ижтимоий фанлар муносабати
3. Ахлоқнинг ижтимоий ҳаётдаги роли
4. Ахлоқий онг ва унинг элементлари.
5. Ахлоқий муносабатлар.
6. Ирода эркинлиги муаммоси.
7. Шахснинг ахлоқий масъулияти.

3 мавзу	Ахлоқнинг маънавият тизимидаги ўрни
------------	--

2.1. Маърузани олиб бориш технологияси

1-илова

<i>Талабалар сони:</i> 50-70	<i>Вақти:</i> 2 соат
<i>Машғулот шакли</i>	Ахборотли кўргазмали маъруза
<i>Маъруза режаси</i>	1. Ахлоқий амалиёт, фаолият, хатти-ҳаракат. Хулқ ва унинг мотивлари. 2. Ахлоқий муносабатлар ва уларнинг

	бошқарув ва кўриқлов вазифалари. 3. Ахлоқ ва маънавий ҳаётнинг бошқа шакллари. Ахлоқ ва сиёсат. Ахлоқ ва ҳуқуқ. Ахлоқ ва санъат. Ахлоқ ва дин. Ахлоқ ва фан.
<i>Машиғулотнинг мақсади:</i> Ахлоқ структураси ҳақида умумий, асосий тасаввурни бериш.	
<i>Педагогик вазифалар</i>	<i>Ўқув фаолияти натижалари:</i>
• Ахлоқий амалиёт, фаолият, хатти-ҳаракат, ҳуқ ва унинг мотивлари ёритилади; • Ахлоқий муносабатлар ва уларнинг бошқарув ва кўриқлов вазифалари ҳақида маълумот берилади. • Ахлоқ ва бошқа ижтимоий фанларнинг алоқаси кўрсатиб берилади; • Ахлоқ ва дин ўртасидаги бирлик ва фарқ очиқ берилади; • Ахлоқ фанининг жамиятдаги аҳамияти ёритиб берилади; • Ахлоқнинг ижтимоий ҳаётдаги вазифалари санаб ўтилиб, улар асослаб берилади;	• Ахлоқий амалиёт, фаолият, хатти-ҳаракат; ҳуқ ва унинг мотивларини далиллар асосида исботлаб беради; • Ахлоқий муносабатлар ва уларнинг бошқарув ва кўриқлов вазифалари ҳақида гапириб беради; • Ахлоқ ва бошқа ижтимоий фанларнинг ўртасидаги муносабатни тушунтириб бера оладилар; • Ахлоқ ва дин ўртасидаги муносабатни ёритиб беради; • Ахлоқнинг жамиятдаги роли ҳақида тўлиқ маълумот беради; • Ахлоқнинг ижтимоий ҳаётдаги вазифалари ва функцияларини ёритиб беради.
<i>Ўқитиш усуллари ва техника</i>	Ахборотли маъруза, блиц-сўров, инсерт жадвали.
<i>Ўқитиш воситалари</i>	маъруза матни, компьютер слайдлари, доска,
<i>Ўқитиш шакллари</i>	гуруҳларда ишлаш
<i>Ўқитиш шарт-шароити</i>	Техник воситалар билан таъминоанган аудитория
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Оғзаки савол-жавоб

Мавзунинг технологик харитаси

<i>Иш жараёнлари вақти</i>	<i>Фаолиятнинг мазмуни</i>	
	<i>ўқитувчи</i>	<i>талаба</i>
I-босқич. Кириш. (20 минут)	1.1. Маъруза мавзусининг номини айтиб, асосий саволларни, таянч ибора ва терминларни эслатади, (1-илова), маърузадан кутилаётган натижалар ва режа билан талабаларни таништиради.	Тинглайди.
	1.2. Уйга берилган вазифалар инсерт	Езади, тинглайди.

	усулида таҳлил қилиниб, матнни кўриб чиқади (2-илова).	
II-босқич. Асосий бўлим (40 минут)	2.1. Талабаларга мавзу бўйича саволлар ва топшириқлар беради 2.2.Берилган топшириқларни бажарилганлигини назорат қилади, конспект дафтарларини текширади, талабалар жавобларини тинглайди, саволлар берад.	Саволларга жавоблар тайёрлайдилар Муҳокама этилган саволлар юзасидан жавоб берадилар
	2.3. Блиц-сўров ўтказида, бунда бир неча талабаларнинг жавобини эшитади ва умумлаштиради.	Натижаларни ўқиб беради.
III-босқич. Яқунловчи. (20 минут)	3.1. Мавзу бўйича олинган билимларни қаерда ишлатиш мумкинлиги маълум қилади.	Саволлар берадилар.
	3.3. Мавзу бўйича мустақил ўрганиш учун топшириқлар беради. (4-илова).	Мустақил ўрганиш учун топшириқ-ларни ёзиб оладилар.
	3.4. Мавзу бўйича билимларни чуқурлаштириш учун адабиётлар рўйхатини беради. (3-илова).	Ёзадилар.

2-илова

«Инсерт техникаси» ўқув материали.

Инсерт – бу матндаги белгиларнинг интерфаол тизимидир, мушоҳада қилиш ва ўқишнинг унумли усулидир. Бу усул китоб билан ишлаш кўникмасини шакллантиради. Ўқувчини матн билан ишлаш жараёнида мустақил ўрганишни фаоллаштиради.

МАВЗУГА ОИД АДАБИЕТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Каримов И. Ҳалоллик ва фидойилик – фаолиятимизнинг асосий мезони бўлсин. –Тошкент: Ўзбекистон, 1994. 30 б.
2. Каримов И. Бизнинг бош мақсадимиз – жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация ва ислоҳ этишдир. –Тошкент: Ўзбекистон, 2005. 96 б. 25-29-бетлар.
3. Жумабоев Й.Ж. Ҳаёт мазмуни ва комил инсон муаммоси. –Т.,1997.
4. Муомала сирлари. –Т., 1992.
5. Моральный выбор. –М., 1988.
6. Минкин Н.А. Воспитание ответственности. –М., 1990.
7. Абдулла Шер. Ахлоқшунослик. –Тошкент: Янги аср авлоди, 2003.
8. Разин А.В. Основы этики. –М.: Форум-Инфра, 2006, 304 с.
9. Гусейнов А.А., Апресян Р.Г. Этика. –М.: Гардарика, 2005. 472 с.
10. Шайхова Х.О. Инсон ва унинг маънавий дунёси. –Тошкент,1990.
11. Этика. –М.: Гардарика, 2006. 494 с.

Мавзу бўйича билимларни мустаҳкамлаш учун саволлар

1. Маънавият ва маънавият тизими нима?
2. Ахлоқ ва диннинг алоқадорлиги нималарда кўринади ?
3. Ахлоқнинг фан билан ўзаро алоқадорлиги масаласи нималарда кўринади?

2.2. Амалий машғулотини олиб бориш технологияси

<i>Талабалар сони: 15-30</i>	<i>Вақти: 2 соат</i>
<i>Машғулот шакли</i>	Ўзаро ҳамкорликда ўқиш.
<i>Маъруза режаси</i>	1. Ахлоқнинг таркибий тузилиши тушунчаси. Ахлоқий онг ва унинг элементлари. 2. Ахлоқий амалиёт, фаолият, хатти-ҳаракат. Хулқ ва унинг мотивлари. 3. Ахлоқий муносабатлар ва уларнинг бошқарув ва қўриқлов вазифалари. 4. Ахлоқ ва маънавий ҳаётнинг бошқа шакллари.
<i>Машғулотнинг мақсади:</i> Ахлоқнинг моҳияти, келиб чиқиши, тарихий ривожланишини, конкрет характери, унинг таркибий тузулишини ва ҳозирги даврда жамиятдаги функцияларини кўрсатиб, ўзаро ҳамкорликда ўқиб, кўникма ҳосил қилиб, мустақил фикрлашга йўналтиришдир.	
<i>Педагогик вазифалар</i>	<i>Ўқув фаолияти натижалари:</i>
• Мавзу бўйича билимни мустаҳкамлаш, чуқурлаштириш ва системалаштириш • Дарсликлар билан, адабиётлар билан ишлашга, таққослашга, системага солишга, хулосалар чиқаришга, мустақил ишлашга йўналтириш. • Ахлоқ - маънавий ҳаётнинг негизи эканлигини, унинг шакллари билан ўзаро муносабатида таҳлил қилиб, ҳолисона баҳо беришга, тўғри хулосалар чиқаришга йўналтириш.	• Ахлоқнинг тузилмаси, функцияларининг ўзига хос хусусиятларини айтиб беради; • Мавзуга оид таянч ибораларнинг моҳиятини очиқ беради. • Мавзуга тегишли назорат саволларига жавоб бериб, инсоннинг маънавий юксалишида ахлоқнинг ролига баҳо беради, реферат мавзуларини белгилайди.
<i>Ўқитиш усуллари ва техника</i>	Ахборотли маъруза, блиц-сўров, инсерт жадвали.
<i>Ўқитиш воситалари</i>	Маъруза матни, компьютер слайдлари, доска,
<i>Ўқитиш шакллари</i>	гуруҳларда ишлаш
<i>Ўқитиш шарт-шароити</i>	Техник воситалар билан таъминланган аудитория
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Оғзаки, савол-жавоб

Мавзунинг технологик харитаси

<i>Иш жараёнлари вақти</i>	<i>Фаолиятнинг мазмуни</i>	
	<i>ўқитувчи</i>	<i>талаба</i>
I-босқич. Кириш. (20 минут)	1.1. Семинар машғулотининг мавзуси, мақсади режаларининг натижалари билан таништириб, уни қандай ўтказишни айтиб ўтади	Тинглайди, ёзиб олади.
	1.2. Фаоллаштириш мақсадида қуйидаги саволлар берилади: Ахлоқнинг таркибий тузилишини қандай баён этасиз? Қандай изоҳлайсиз? Ахлоқий онг, ахлоқий фаолият, ахлоқий муносабатларнинг ўзаро бирлиги ва ўзига хослигини ифодалаб берингчи? Савол-жавоб, блиц-сўров ўтказилади.	Саволларга жавоб беради.
II-босқич. Асосий бўлим (40 минут)	2.1. Якка тарзда тест саволлари берилади (1-илова). Тест натижалари таҳлил қилинади, хулосаланиб, баҳоланади – 2 балл.	Тест саволларига ёзма равишда жавоб беришади ва ишни топширади.
	2.2. Гуруҳларда ишлаш ташкил қилинади. Ягона савол ўртага ташланади: Ахлоқнинг таркибий тузилиши ва функцияларини-вазифаларини изоҳлаб, таҳлил қилиб, моҳиятини очиб берингчи?	3 та гуруҳга бўлинади.
	2.3. Талабалар уч гуруҳга бўлинади, эксперт вароғи тарқатилади, бажариш методикаси тушунтирилади (3-илова). Баҳо мезонлари доскага осиб қўйилади (4-илова).	Эксперт вароғини олади. Саволга жавоб излайди.
	2.4. Гуруҳлар қўйилган саволларга жавоб беришда жамоа бўлиб, ҳамкорликда ишлаб оптимал тўғри жавобни топишга интилади ва бунга эришиш учун ўқитувчи шундай имкониятни яратишда ташкилотчилик, бошқарувчилик вазифасини ўтайди.	Ҳамкорликда, биргаликда ўқиб, билимларини кенгайтиради, чуқурлаштиради, такомиллаштиради
	2.5. Берилган фикрлар жамланади, муҳокама қилинади. Натижа эълон қилинади.	Тақдимот қилинади ва ўзаро баҳоланади.
III-босқич. Яқунловчи	3.1. Айтилган энг муҳим, аҳамиятли фикрларга эътибор қаратилади, хулоса	Тинглайди.

(20 минут)	қилинади.	
	3.2.Машғулот жараёнида бажарилган вазифаларга хулоса қилинади, баҳоланади.	Тинглайди.

**ЭСТЕТИКА ФАНИДАН МАЪРУЗА ВА АМАЛИЙ
МАШҒУЛОТЛАРНИНГ ТЕХНОЛОГИК
МОДЕЛ ВА ХАРИТАЛАРИ**

КИРИШ

Эстетика – нафосатнинг моҳиятини ўрганувчи қадимий фан. Эстетика фани тадқиқот доирасининг миқёсийлиги ва кўп ёқламалиги. Эстетиканинг фалсафий моҳияти. Эстетика–санъат, бадиий ижод, дизайн, турмуш гўзаллиги, атроф-муҳитни гўзаллаштириш ва эстетик тарбия борасидаги умумий қонуниятлар ҳамда эстетик мезоний тушунчалар (категориялар) тизими сифатида.

Эстетиканинг бошқа замонавий фанлар билан алоқаси; эстетика ва фалсафа; эстетика ва миллий истиқлол ғояси; эстетика ва руҳшунослик; эстетика ва миллий истиқлол ғояси; эстетика ва социология; эстетика ва диншунослик; эстетика ва педагогика, эстетика ва экология в.х.

Эстетиканинг қамровли ҳиссий-интеллектуал ҳодиса сифатида шахс ва жамият ҳаётини маънавий бойитишдаги амалий аҳамияти.

Эстетик мезоний тушунчалар (категориялар) – эстетик билишнинг муҳим омили сифатида. Нафосат – эстетиканинг энг қамровли муштарак мезоний тушунчаси.

Гўзаллик тушунчаси; гўзаллик ҳақидаги тасаввурнинг ўзгарувчанлиги; гўзалликка сифатнинг таъсири; гўзаллик ва манфаат; гўзалликнинг санъатда намоён бўлиши; гўзаллик ва хунулик.

Улуғворлик тушунчаси; улуғворликнинг фавқулодда салбий ҳиссиётларга асосланиши; улуғворликка сон ва миқёснинг таъсири; табиатдаги улуғворлик; улуғворликнинг санъатда намоён бўлиши; улуғворлик ва тубанлик.

Фожиавийлик тушунчаси. Фожиавий тўқнашув ва унинг асослари; фожиавийлик ва эстетик идеал; фожиавийликнинг санъатда намоён бўлиши; фожа (трагедия) – санъат жанри сифатида; фожиавий зиддият ва фожиавий қаҳрамон. Фориғланиш.

Кулгилилик мезоний тушунчаси; кулгили ҳолат; кулги ва унинг инсон ҳаётидаги ўрни; ҳазил ҳисси; кулгилиликнинг санъатда намоён бўлиши ва унинг ифода шакллари (ҳажв, мутоиба, киноя, кесатик, истехзо); кулги (комедия) –санъат жанри сифатида; кулгилининг фориғлантириш хусусияти. Эстетик мезоний тушунчаларининг ўзаро алоқалари.

1 –МАВЗУ.	ЭСТЕТИКА ФАНИНИНГ ПРЕДМЕТИ, ТАДҚИҚОТ ДОИРАСИ ВА ВАЗИФАЛАРИ
------------------	---

1.1. МАЪРУЗАНИ ОЛИБ БОРИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ

<i>Талабалар сони 50-70</i>	<i>Ўқув вақти-2 соат</i>
<i>Машиғулот шакли</i>	Кириш визуал мавзу бўйича маъруза
<i>Маъруза режаси</i>	1. Эстетика-нафосатнинг моҳиятини ўрганувчи қадимий фан 2. Эстетиканинг фалсафий моҳияти. 3. Ўрта асрлар мусулмон шарқида эстетик тафаккур. 4. XIX-XX асрларда эстетик тараққиёт.
<i>Машиғулотнинг мақсади:</i> Ўқув курси ҳақида умумий тасаввурни шакллантириш. Эстетик дунёқараш, эстетиканинг фалсафий моҳияти ҳақида тушунча ҳосил қилиш.	
<i>Педагогик вазифалар</i>	<i>Ўқув фаолиятини натижалари</i>
Фаннинг мақсади ва вазифалари билан таништиради.	Фаннинг мақсади ва вазифаларини айтиб бера олади.
Фаннинг тузилмаси, ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари ҳамда тавсия қилинадиган адабиётлар рўйхати ҳақида маълумот беради.	Фаннинг тузилмаси, ўқув фаолиятининг ўзига хос хусусиятлари ва баҳолаш шакллари, фанни ўрганишда зарур адабиётларни айтиб бера олади.
Эстетика ҳақида тушунча беради.	Эстетиканинг хусусиятларини санаб беради.
Эстетиканинг фалсафий моҳиятини таҳлил қилиб беради.	Эстетиканинг фалсафий моҳиятини санъат асарларига ёндашув асосида изоҳлаб беради.
Ўрта асрлар мусулмон шарқида вужудга келган эстетик тафаккур билан таништиради.	Ўрта асрлар мусулмон шарқида вужудга келган эстетик тафаккурни Марказий Осиё мутафаккирлари қарашлари асосида изоҳлаб беради.
XIX-XX асрларда вужудга келган эстетик тараққиётни изоҳлаб беради;	XIX-XX асрларда шаклланган эстетик тараққиёт жараёнини айтиб беради;
<i>Ўқитиш усуллари ва техника.</i>	Ахборотли маъруза, блиц-сўров,
<i>Ўқитиш воситалари.</i>	Маъруза матни, компьютер слайдлари, доска
<i>Ўқитиш шакллари.</i>	Жамоавий ишлаш

Ўқитиш шароити.	Техник воситалар билан таъминланган аудитория.
Мониторинг ва баҳолаш.	Оғзаки савол жавоб .

Мавзунинг технологик харитаси

Иш жараёнлари босқичлари	Фаолиятнинг мазмуни	
	ЎҚИТ УВЧИ	т алаба
1-босқич. Кириш. (20 мин)	1.1. Ўқув курсини номини айтиб, курс доирасида дастлабки умумий тасаввурни беради ҳамда услубий ва ташкилий томонлари билан таништиради.	Тинглайдилар.
	1.2. Курс бўйича барча ўтиладиган таништиради, уларнинг узвийлиги ҳақида қисқача маълумот ва шарҳ беради.	Тинглайдилар.
	1.3. Курс якунида қуйиладиган рейтинг баҳолаш мезонлари билан таништиради (1-илова).	Ёзиб олади ва тинглайдилар.
	1.4. Курсни ўзлаштиришда фойдаланиш учун зарур бўлган адабиётлар рўйхати билан таништиради.	Ёзиб оладилар.
	1.5. 1-ўқув машғулоти мавзуси билан таништиради ва унинг мақсади, ўқув фаолияти натижаларини баён этади.	Мавзу номини ёзиб оладилар.
	1.6. 1-мавзу юзасидан “Кластер” техникаси асосида дарс ўтказишни таклиф этади, доскага талабалар томонидан айтилган фикрларни ёзиб борадилар (2-илова).	Эркин фикр билдирадилар.
2-босқич. Асосий	2.1. Мавзу режаси ва таянч тушунчачлар билан таништиради (4-илова).	Тинглайдилар.

бўлим (40 мин)	2.2. Маъруза режасини саволлар бўйича тушунтиради, ҳар бир саволнинг ниҳоясида умумлаштириб боради. Жараён компьютер слайдларини намоиш қилиш билан олиб борилади (7-илова). Талабаларга мавзунини жонлантириш учун саволлар беради. 1-савол. Эстетика фанининг мақсад ва вазифаси нимадан иборат? 2-савол. Эстетиканинг фалсафий моҳиятини тушунтириб беринг? 3-савол. Ўрта асрлар мусулмон шарқида шаклланган эстетик тафаккур ҳақида нималарни биласиз? 4-савол. XIX-XX асрларда вужудга келган эстетик тараққиёт ҳақида маълумот беринг? Мавзунинг асосий қисмларига эътибор қаратади ва керакли жойларини ёзиб боришни таъкидлайди. Талабаларнинг фикрларини умумлаштиради ва хулосалади.	Тинглайдилар, слайдга эътибор қаратади, уни ўзига ёзиб олади ва саволлар беради.
	2.3. Таянч ибораларга қайтилади, талабалар иштирокида улар яна бир бор такрорланади (Пинборд усулида). Мавзуга оид бўлмаган иборалар олиб ташланиб, керакли тушунча ва иборалар қўшилади (5-илова).	Ҳар бир таянч тушунча ва ибораларни муҳокама қиладилар. Барча ахборотни тизмлаштирадилар, конспект қиладилар.
3-босқич. Яқунловчи и	3.1. Мавзу бўйича яқунловчи хулоса қилади.	Тинглайдилар.
	3.2. Мавзу мақсадига эришишдаги талабалар фаолияти таҳлил қилинади ва баҳоланади.	Ўзини қизиқтирган саволларни беради.

(20 мин)	3.3. Мавзу бўйича мустақил ўрганиш учун топшириқлар беради: “Эстетика – нафосат ҳақидаги фан” мавзусида эссе ёзиб келинг.	Ёзиб оладилар.
	3.4 Яна ушбу мавзу бўйича қандай адабиётлардан фойдаланиш мумкинлигини эслатиб ўтади.	Ёзадилар.
	3.5. Амалий машғулотда ўтиладиган мавзунинг режаси билан таништиради, тайёрланиб келишни сўрайди (6-илова).	Ёзиб оладилар.

1-илова

МАВЗУНИ ЖОНЛАНТИРИШ УЧУН САВОЛЛАР

1. Эстетика фанининг вужудга келиши тарихи ҳақида маълумот беринг?
2. Гўзаллик фалсафаси нима?
3. Эстетикани фалсафий моҳиятини тушунтириб беринг?
4. Ўрта асрлар мусулмон шарқида вужудга келган эстетик тафаккур ҳақида нималарни биласиз?
5. XIX-XX асрларда вужудга келган эстетик тараққиёт ҳақида тушунча беринг?

КЛАСТЕРНИ ТУЗИШ ҚОИДАЛАРИ

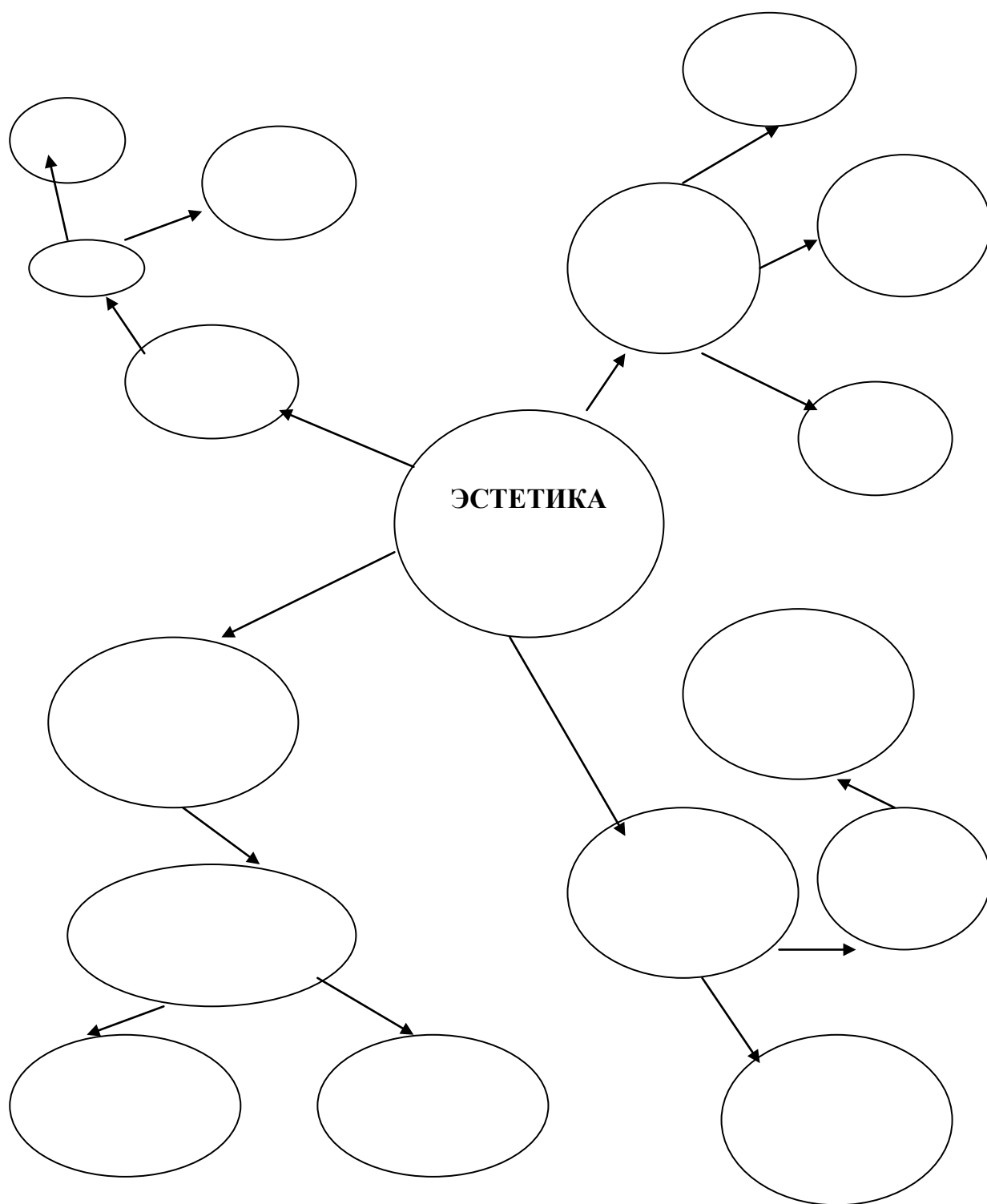
1. Ақлингизга келган барча фикрларни ёзинг. Ғояларнинг сифатини таҳлил қилманг, уларни фақат ёзинг.

2. Ёзувдаги орфография ва бошқа омилларга эътибор қаратманг.

3. Ажратилган вақт тугамагунча ёзишни тўхтатманг. Агар ақлингизга бирорта ҳам фикр келмай қолса яна янги ғоялар келмагунча қоғозга расм чизинг.

4. Имкон қадар тармоқланишни кенгайтиринг. Ғоялар орасидаги алоқани ва кетма-кетликни, уларнинг сонини чекламанг.

КЛАСТЕРНИНГ ТУЗИЛИШИ

ЎҚУВ ВИЗУАЛ МАТЕРИАЛЛАР

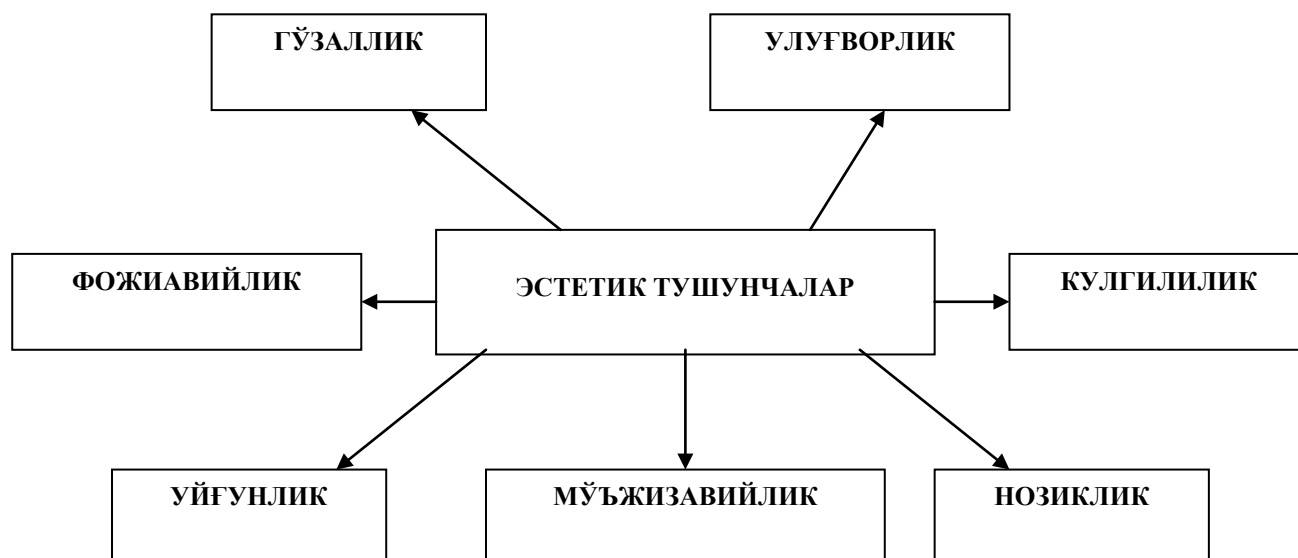
1-слайд

ЭСТЕТИКА ФАНИНИНГ ПРЕДМЕТИ

2-слайд

ЭСТЕТИКАНИНГ КАТЕГОРИЯЛАРИ

1.2. Амалий машғулотнинг технологик картаси

<i>Талабалар сони 15-30</i>	<i>Ўқув вақти-2 соат</i>
<i>Машғулот шакли</i>	Мавзу бўйича билимларни кенгайтириш ва мустаҳкамлаш юзасидан амалий машғулот
<i>Маъруза режаси</i>	1. Эстетика-нафосатнинг моҳиятини ўрганувчи қадимий фан 2. Эстетиканинг фалсафий моҳияти. 3. Ўрта асрлар мусулмон шарқида эстетик тафаккур. 4. XIX-XX асрларда эстетик тараққиёт.
<i>Машғулотнинг мақсади:</i> Мавзу бўйича билимларни чуқур ўзлаштиришни таъминлаш.	
<i>Педагогик вазифалар</i>	<i>Ўқув фаолиятини натижалари</i>
Мавзуни мустақил ўрганиш учун асос яратади:	Амалий машғулот режалари билан олдиндан танишиб чиқиб, тайёргарлик кўради:
Мавзу бўйича билимларни чуқур ўзлаштириш ва мустаҳкамлашга ёрдам беради.	Тушунчаларга таъриф бера олади: эстетика, гўзаллик фалсафаси, санъат фалсафаси, бадиий ижод фалсафаси, эстетик тарбия.
Кичик гуруҳларда ишлашни ташкил этади.	Эстетика нафосатнинг моҳиятини ўрганувчи қадимий фан эканлигини кўрсатиб бера олади.
Ўз нуқтаи назарига эга бўлишни шакллантиради.	Эстетиканинг фалсафий моҳиятини ёритиб бера олади.
Мантикий хулоса чиқариши кўмак беради.	Ўрта асрлар мусулмон шарқида вужудга келган эстетик тафаккури ривожда Марказий Осиё мутафаккирлари қарашларининг аҳамиятини тушунтириб беради.
	XIX-XX асрларда шаклланган эстетик тараққиёт жараёни моҳиятини ёритиб беради.
<i>Ўқитиш усуллари ва техника.</i>	Ахборотли маъруза, блиц-сўров,
<i>Ўқитиш воситалари.</i>	Маъруза матни, компьютер слайдлари, доска
<i>Ўқитиш шакллари.</i>	Жамоавий ишлаш
<i>Ўқитиш шароити.</i>	Техник воситалар билан таъминланган аудитория.
<i>Мониторинг ва баҳолаш.</i>	Оғзаки савол жавоб .

Амалий машулотнинг технологик картаси

<i>Иш жараёнлари босқичлари</i>	<i>Фаолиятнинг мазмуни</i>	
	<i>Ўқит увчи</i>	<i>т алаба</i>
1-босқич. кириш. (10 мин)	1.1. Ўқув машғулоти мавзуси, мақсади ва ўқув фаолияти натижаларини айтади. Таълим жараёни “Кичик гуруҳларда ишлаш” орқали амалга оширишини эълон қилади (1-илова).	Тинглайдилар.
	1.2. “Қандай” техникасидан фойдаланилган ҳолда талабаларга: “Нафосатни қандай англаш мумкин?” деб мурожаат қилади (2-илова). Бажарилган ишларни кўздан кечириб хулосалайди.	Ўз фикрларини эркин билдириб организерни тўлдирадилар ва жавоб берадилар.
	1.3. Талабаларни фикрларини умумлаштириб уларни 4та кичик гуруҳларга бўлади.(4-илова)	Интерфаол усулидан фойдаланган ҳолда кичик гуруҳларга бўлинади.
	1.4. Талабаларнинг машғулотдаги фаолиятини баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари билан таништиради .	Ёзиб оладилар.
2-босқич. Гуруҳларда ишлаш. (20 мин)	2.1. Мавзу бўйича тайёрланган топшириқларни тарқатади.	Топшириқлар устида ишлайдилар.
	2.2. Олиниши лозим бўлган натижаларни аниқлаштиради. Топшириқни бажаришда қандай қўшимча материалларга эътибор қаратиш лозимлигини тушунтиради (дарсликлар, маъруза матнлари). Гуруҳларда иш бошланганлигини эълон қилади.	Топшириқлар билан танишади, вазифани бажаради.

3-босқич. Такдимот (40 мин)	3.1. Ҳар бир гуруҳ топшириқларни ватман қоғозга тушуриб, такдимотини ўтказишда ёрдам беради. Вазифаларни бажарилишига изоҳ беради, билимларни умумлаштиради, хулосаларга алоҳида эътибор беради. Топшириқларнинг бажарилишини қай даражада тўғри эканлигини диққат билан тинглайди ва хулосалайди.	Жамоа бўлиб бажарилган ишнинг такдимотини ўтказадилар, баҳс мунозара юритадилар, қўшимча қиладилар, баҳолайдилар, хулоса чиқарадилар.
4-босқич. Яқунловчи (10 мин)	4.1. Иш яқунларини чиқаради. Фаол талабаларни баҳолаш мезон орқали рағбатлантиради.	Тинглайдилар, ёзиб оладилар.
	4.2. Мустақил ишлаш учун топшириқ беради: “XX асрда эстетика илмининг ривожига содир бўлган туб ўзгаришлар” мавзусида эссе ёзиб келиш.	Вазифани ёзиб оладилар.

ЎҚУВ ВАЗИФАЛАРИ

1-гуруҳ

1. Қуйидаги саволга бир сўз билан жавоб беринг.

1. Гўзаллик, улуғворлик, фожиавийлик, кулгилилиқ, муъжизавийлик, уйғунлик, нозиклик каби тушунчалар қандай боғланган?
2. “Нафосат-эстетика фанининг ўрганиш объекти сифатида” мавзусида структурали-мантиқий схема тузинг.

2-гуруҳ

1. Қуйидаги саволга бир сўз билан жавоб беринг.

1. Арасту, Фаробий, Навоий, Бобур, А.Баумгартен, Ф.Хегел, Лайбниц қандай алоқадорликка эга.
2. “Эстетика фанининг ривожланишининг асосий босқичлари” мавзусида структурали мантиқий схема тузинг.

3-гуруҳ

1. Қуйидаги саволга бир сўз билан жавоб беринг.

1. Ҳиссий идрок этиш, гўзаллик фалсафаси, санъат фалсафаси, бадий ижод фалсафаси бу сўзларда нима ифодаланган.
2. “Ўрта асрлар мусулмон шарқи эстетик тафаккури ривожиди Марказий Осиё мутафаккирларининг ўрни” мавзусида структурали мантиқий схема тузинг.

4-гуруҳ

1. Қуйидаги саволга бир сўз билан жавоб беринг.

1. Эстетика фани этика, социология, педагогика, диншунослик, руҳсунослик, адабиёт фанлари билан ўзаро қандай алоқадорликка эга.
2. “XIX-XX асрларда эстетик тараққиёт” мавзусида структурали мантиқий схема тузинг.

2 -МАВЗУ	ЭСТЕТИК ОНГ ВА ЭСТЕТИК ФАОЛИЯТ, ЭСТЕТИК КАТЕГОРИЯЛАР
-----------------	---

2.1. МАЪРУЗАНИ ОЛИБ БОРИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ

<i>Талабалар сони 50-70</i>	<i>Ўқув вақти-2 соат</i>
<i>Маишулот шакли</i>	Информацион маълумотга эга бўлган баҳс мунозарали маъруза
<i>Маъруза режаси</i>	1.Эстетик фаолият. 2.Эстетик онг ва унинг индивидуаллик хусусияти. 3.Эстетик категориялар. Гўзаллик ва улуғворлик тушунчалари. 4.Фожиавийлик ва кулгилилиқ тушунчаси
<i>Маишулотнинг мақсади:</i> Эстетик онг ва эстетик фаолият ҳақида дунёқарашни шакллантириш, эстетик категориялар ҳақида тушунча ҳосил қилиш.	
<i>Педагогик вазифалар</i>	<i>Ўқув фаолиятини натижалари</i>
Эстетик фаолият моҳиятини ёритиб беради.	Эстетик фаолият моҳиятини айтиб беради.
Эстетик онг ва унинг индивидуаллик хусусиятларини таҳлил қилиб беради;	Эстетик онгнинг индивидуаллик хусусиятларини изоҳлаб беради;
Эстетик категориялар билан таништиради, гўзаллик ва улуғворлик тушунчаларини таҳлил қилиб беради.	Эстетик категорияларни, гўзаллик ва улуғворлик тушунчаларини изоҳлайди.
Фожиавийлик ва кулгилилиқ тушунчалари билан таништиради.	Фожиавийлик ва кулгилилиқ тушунчаларини изоҳлаб беради.
<i>Ўқитиш усуллари ва техникаси.</i>	Ахборотли маъруза, блиц-сўров,
<i>Ўқитиш воситалари.</i>	Маъруза матни, компьютер слайдлари, доска
<i>Ўқитиш шакллари.</i>	Жамоавий ишлаш
<i>Ўқитиш шароити.</i>	Техник воситалар билан таъминланган аудитория.
<i>Мониторинг ва баҳолаш.</i>	Оғзаки савол жавоб .

Мавзунинг технологик харитаси

<i>Иш жараёнлари босқичлари</i>	<i>Фаолиятнинг мазмуни</i>	
	<i>ўқит увчи</i>	<i>т алаба</i>
1-босқич. Кириш. (20 мин)	2.1. Машғулотнинг мавзусини эълон қилади, ўқув машғулотининг мақсад ва вазифалари тушунтиради.	Мавзу номини ёзиб оладилар
	2.2. Ҳар бир талабага мавзу бўйича тарқатма материаллар тарқатади.	Тарқатма материалларни кўриб чиқади.
2-босқич. Асосий бўлим. (40-мин)	2.1. Талабаларни жонлантириш мақсадида уларга “Кластер” усулидан фойдаланган ҳолда “Эстетик фаолият нима?” деган савол билан мурожаат қилади.	Талабалар жуфт-жуфт бўлиб “Кластер” органайзерини тўлдирдилар ва ўз фикрларини билдирдилар.
	2.2. Талабаларнинг фикрларини умумлаштириб, слайдлар ёрдамида 1-масалани тушунтириб беради (1-илова).	Тинглайдилар ёзадилар ЎУМга қарайдилар.
	2.3. Эстетик онг ва унинг индивидуаллик хусусиятини слайдлар орқали таҳлил қилиб беради (1-илова).	Тинглайдилар ёзадилар
	2.4. 2-саволни мустаҳкамлаш мақсадида талабаларга жонлантирувчи савол берадилар: “Эстетик англаш нима?”. Талабаларни фикрларини умумлаштиради.	Саволларга жавоб беради.
	2.5. 3-масала баёнини ФСМУ технологиясидан фойдаланган ҳолда талабаларга “Эстетик категориялар, гўзаллик ва улуғворлик тушунчалари ҳақида нима дея оласиз?” деган савол билан мурожаат қилади (2-илова).	Тинглайдилар , жуфт-жуфт бўлиб жадвални тўлдирди ва ўз фикрларини билдирди.
	2.6. Талабалар фикрини слайдлар билан умумлаштириб, 3-масала якунига хулоса чиқаради.	Тинглайдилар, ёзадилар

	2.7. “фожиавийлик ва кулгилилик тушунчаларини” слайдлар орқали ёритиб беради (1-илова).	Тинглайдилар, ёзадилар
	2.8. Таянч ибораларга қайтилади, талабалар иштирокида улар яна бир бор такрорланади.	Ҳар бир таянч тушунча ва ибораларни муҳокама қиладилар.
3-босқич. Яқунловчи (20-мин)	3.1. Маърузанинг ҳар бир саволига умумий якуний хулоса беради.	Эшитади.
	3.2. Талабаларни фаоллиги баҳолаш мезонлари орқали баҳоланади.	Ўзини қизиқтирган саволларни беради.
	3.3. Яна ушбу мавзу бўйича қандай адабиётлардан фойдаланиш мумкинлигини эслатиб ўтади.	Тинглайдилар, ёзадилар
	3.4. Амалий машғулотда ўтиладиган мавзунинг режаси билан таништилади, тайёрланиб келишни сўрайди (1-илова).	Ёзиб оладилар.
	3.5. Уйга вазифа беради: “Эстетик англаш” мавзусида эссе ёзиб келинг.	Ёзиб оладилар.

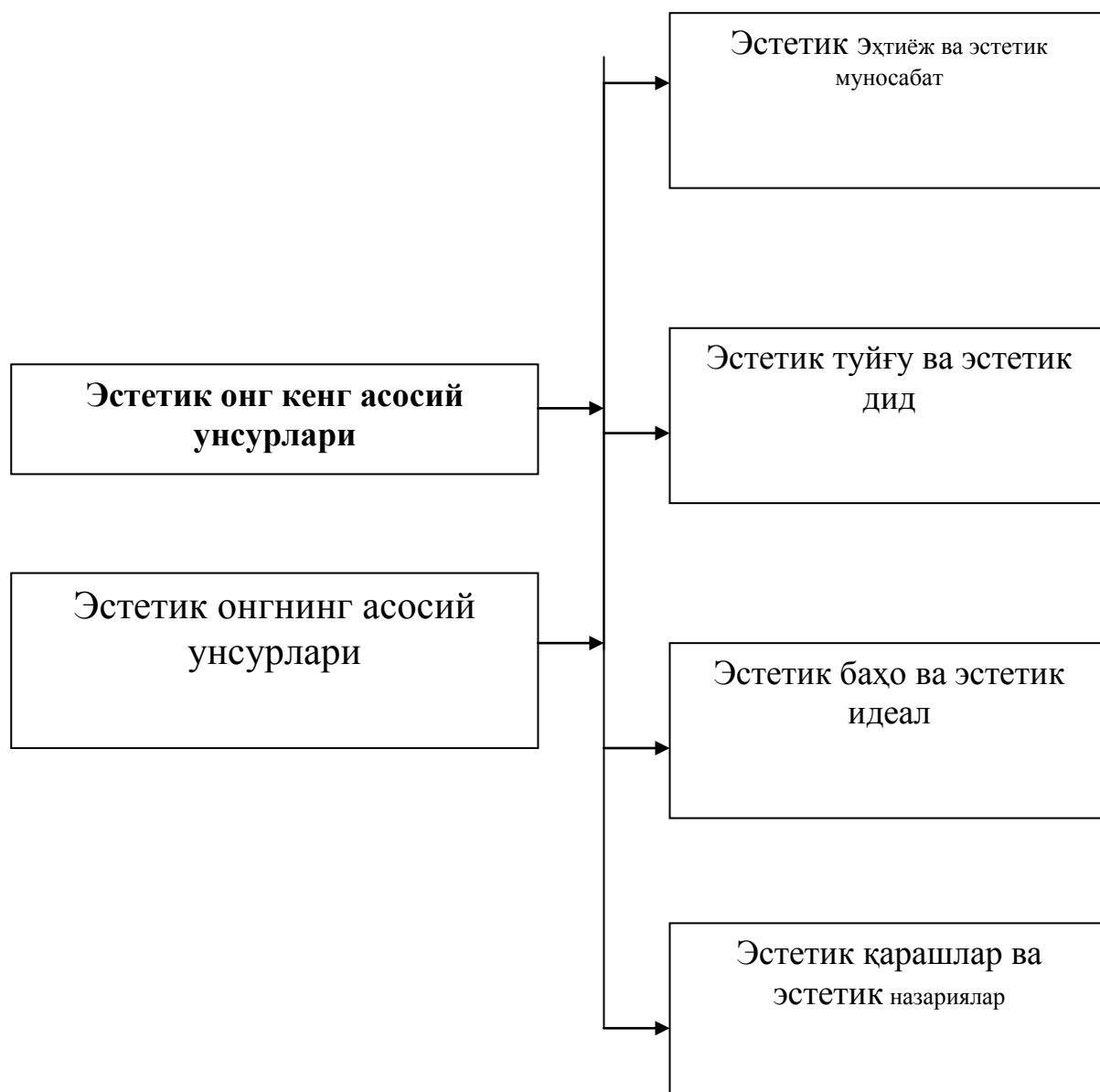
ЎҚУВ ВИЗУАЛ МАТЕРИАЛЛАР

1-слайд

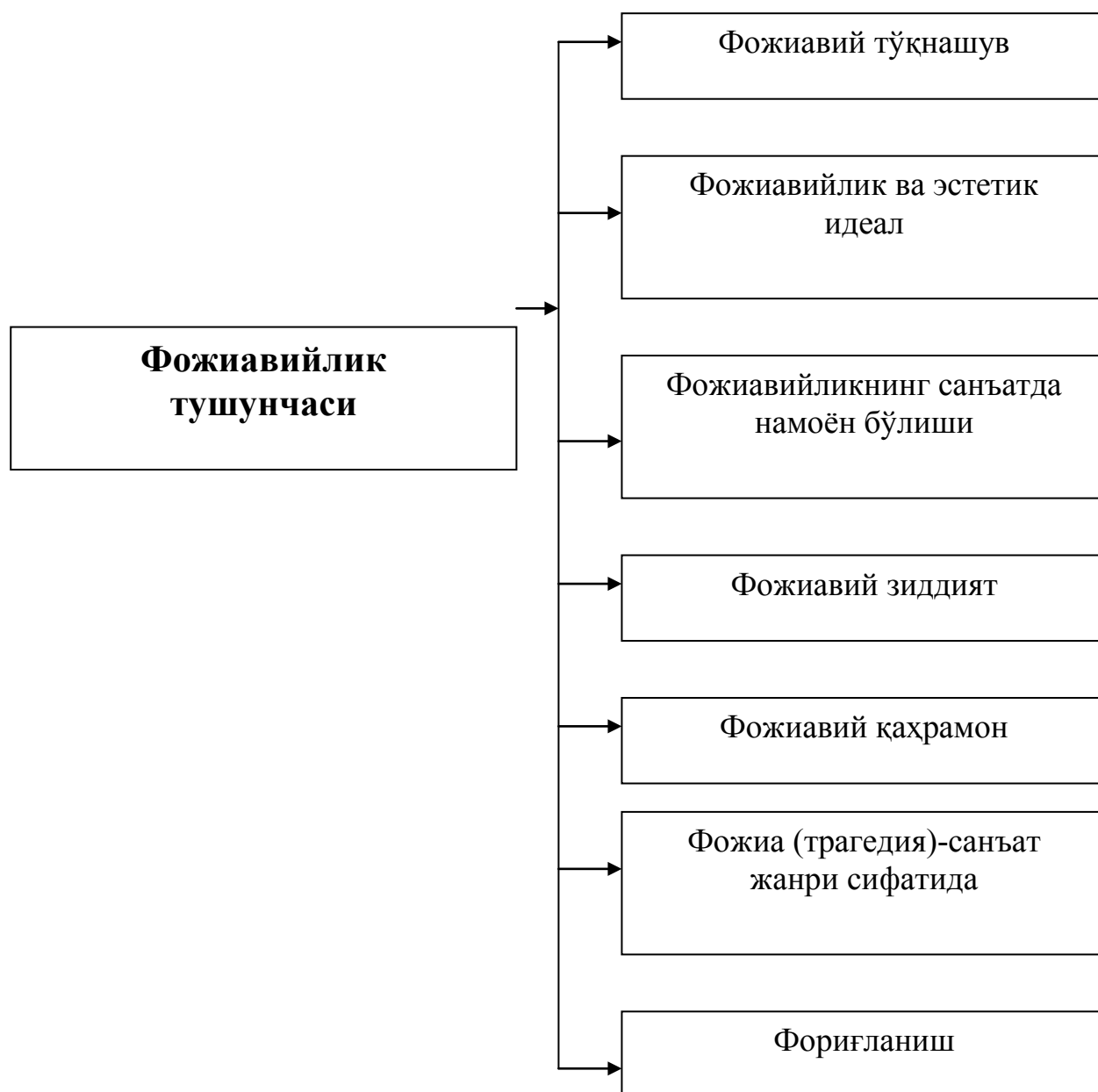
ЭСТЕТИК ФАОЛИЯТНИНГ ТАРКИБИ

ЭСТЕТИК ОНГНИНГ АСОСИЙ УНСУРЛАРИ

ФОЖИАВИЙЛИК ТУШУНЧАСИ

КУЛГИЛИЛИК ТУШУНЧАСИ

2.2. Амалий машғулоти олиб бориш технологияси

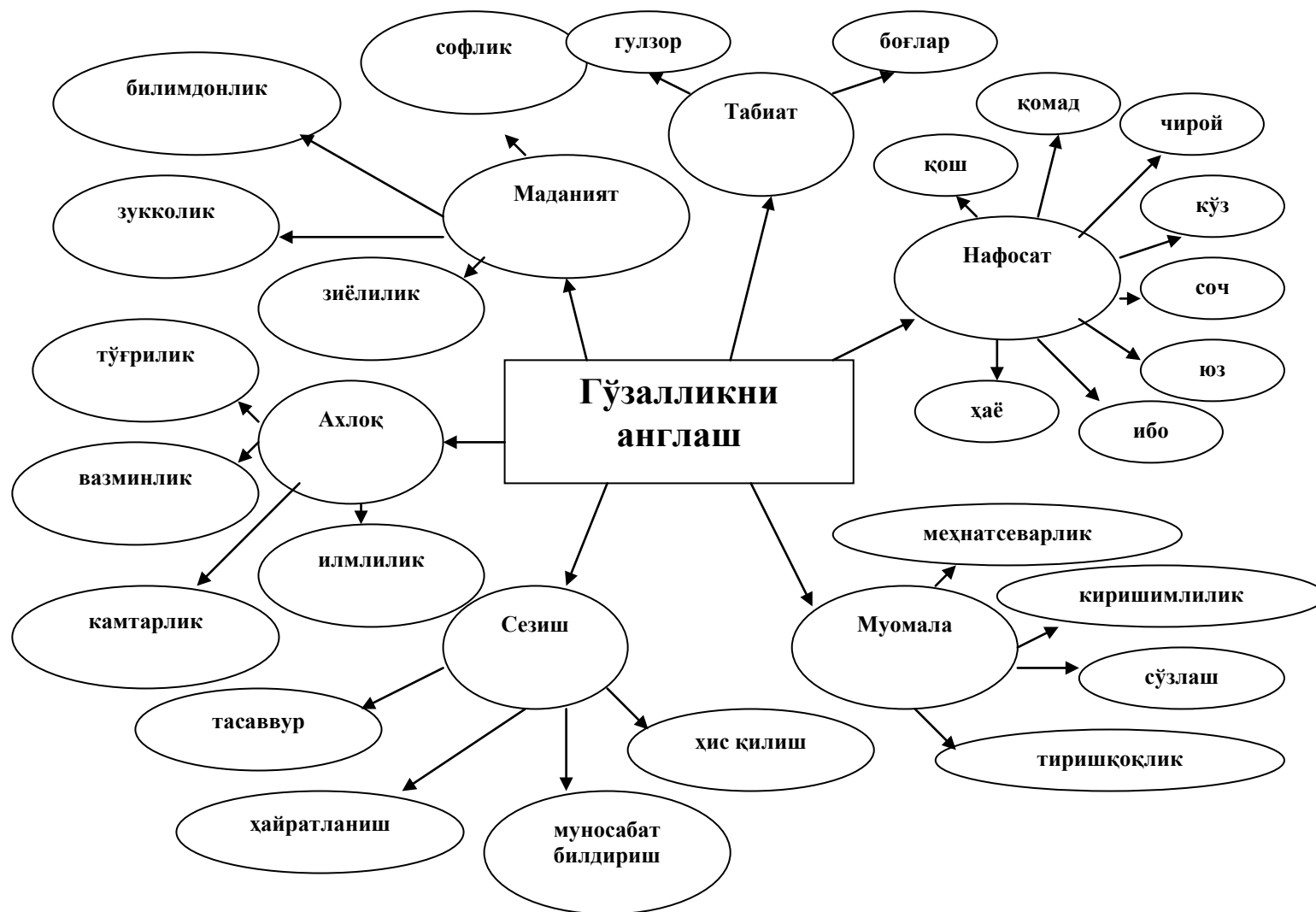
<i>Талабалар сони 15-30</i>	<i>Ўқув вақти-2 соат</i>
<i>Машғулоти шакли.</i>	Мавзу бўйича билимларни кенгайтириш ва мустаҳкамлаш юзасидан амалий машғулоти
<i>Маъруза режаси</i>	1. Эстетик фаолият. 2. Эстетик онг ва унинг индивидуаллик хусусияти. 3. Эстетик категориялар. Гўзаллик ва улуғворлик тушунчалари. 3. Фожиавийлик ва кулгилилики.
<i>Машғулоти мақсади:</i> Мавзу бўйича билимларни чуқур ўзлаштиришни таъминлаш.	
<i>Педагогик вазифалар</i>	<i>Ўқув фаолиятининг натижалари</i>
Мавзунини мустақил ўрганиш учун асос яратди.	Амалий машғулоти режалари билан олдиндан танишиб чиқиб, тайёргарлик кўради.
Мавзу бўйича билимларни чуқур ўзлаштириш ва мустаҳкамлашга ёрдам беради.	Эстетик фаолият моҳиятини ёритиб бера олади.
Кичик гуруҳларда ишлашни ташкил этади.	Эстетик онг ва унинг индивидуаллик хусусиятини таҳлил қилиб беради.
Ўз нуқтаи назарига эга бўлишни шакллантиради.	Эстетик категориялар. Гўзаллик ва улуғворлик тушунчаларини ёритиб бера олади.
Мантикий хулоса чиқаришни кўмак беради.	Фожиавийлик ва кулгилилики тушунчаларини таққослайди.
<i>Ўқитиш усуллари ва техника.</i>	Ахборотли маъруза, блиц-сўров,
<i>Ўқитиш воситалари.</i>	Маъруза матни, компьютер слайдлари, доска
<i>Ўқитиш шакллари.</i>	Жамоавий ишлаш
<i>Ўқитиш шароити.</i>	Техник воситалар билан таъминланган аудитория.
<i>Мониторинг ва баҳолаш.</i>	Оғзаки савол жавоб .

Амалий машғулотнинг технологик картаси

<i>Иш жараёнлари босқичлари</i>	<i>Фаолиятнинг мазмуни</i>	
	<i>ўқитувчи</i>	<i>талаба</i>
1-босқич. кириш. (20 мин)	1.1. Амалий машғулот мавзуси, мақсади ва ўқув фаолияти натижаларини айтади. Таълим жараёни “Кичик гуруҳларда ишлаш” орқали амалга оширилишини эълон қилади.	Тинглайдилар.
	1.2. “Кластер” техникасидан фойдаланган ҳолда талабаларга “Ўзгаллик нима?” деган савол билан муносабат қилади. Талабаларни ушбу органайзер орқали фаоллаштиради (1-илова).	Ўз фикрларини эркин билдиради, тушунчалар билан ишлайди.
	1.3. Талабаларнинг фикрларини умумлаштириб уларни 4та кичик гуруҳларга бўлади.	Интерфаол усулидан фойдаланган ҳолда кичик гуруҳларга бўлинади.
	1.4. Мавзу бўйича тайёрланган топшириқларни тарқатади (2-илова).	Топшириқлар устида ишлайдилар.
2-босқич. Асосий бўлим	2.1. Гуруҳларга топшириқларни бажариш учун ёрдам беради. Манбалардан фойдаланишга имкон яратади. Ҳар бир гуруҳ қайси мавзунини кенг ёритиб бериши ва тақдим этиши лозимлигини тушунтиради.	Фаол қатнашадилар..

(50 мин)	2.2. Ҳар бир гуруҳ топшириқларини ватман қоғозларга тушуриб, тақдимотини ўтказишга ёрдам беради, изоҳлайди, билимларини умумлаштиради, хулосаларга алоҳида эътибор қаратади. Топшириқларнинг бажарилишининг қай даражада тўғри эканлигини диққат билан тинглайди.	Жамоа бўлиб бажарилган ишнинг тақдимотини ўтказадилар, баҳс мунозара юритадилар, қўшимча қиладилар, хулоса чиқарадилар, баҳолайдилар.
	2.3. “Эстетик англаш деганда нимани тушунасиз?” деб савол билан мурожаат қилади (5-слайд).	Ватманлардаги жадвални тўлдирадилар.
	2.4. Ҳар бир гуруҳ топшириқларини ватман қоғозларга тушириб, тақдимотини ўтказишда ёрдам беради. Ягона хулоса чиқаришга кўмак беради ва ниҳоясида умумлаштиради.	Тақдимотни ўтказди, ғолиб гуруҳларни аниқлаб баҳолайди.
3-босқич. Яқунловчи и (10 мин)	3.1. Иш якунларини чиқаради. Фаол талабаларни баҳолаш мезони орқали рағбатлантиради.	Эшитади, аниқлайди.

“КЛАСТЕР” ОРГАНИЗАЦИИ

Мавзу бўйича ўқув топшириқлар

I – гуруҳ

Савол: Эстетик фаолият деганда нимани тушунасиш?

1. Эстетик фаолиятнинг меҳнатининг ўзига хос тури сифатидаги аҳамиятини тушунтириб беринг?
2. Ҳунарнинг эстетик вазифаларини тушунтириб беринг?

II – гуруҳ

Савол: Эстетик онг ва унинг индивидуаллик хусусияти таҳлили:

1. Эстетик эҳтиёж ва эстетик муносабат, эстетик туйғу ва эстетик дид, эстетик баҳо ва эстетик идеал каби тушунчаларга изоҳ беринг?
2. Эстетик қарашлар ва эстетик назариялар ҳақида маълумот беринг?

III – гуруҳ

Савол: Эстетик категориялар. Гўзаллик ва улуғворлик тушунчаларинининг моҳияти.

1. Эстетик категорияларнинг – эстетик билишнинг муҳим омили сифатидаги ўрнини кўрсатиб беринг?
2. Гўзаллик ва улуғворлик тушунчаларининг санъатда намоён бўлиши жараёнини ёритиб беринг?

IV – гуруҳ

Савол: Фожиавийлик ва кулгилилиқ тушунчаларини моҳияти.

1. Фожиавийлик тушунчасининг санъат жанри сифатидаги ўрнини кўрсатиб беринг?
2. Кулгилилиқ тушунчасининг эстетик тушунча сифатида санъатда намоён бўлиши ва унинг ифода шакллари – ҳажв, мутоиба, ҳикоя, кесатик, истеҳзоларнинг аҳамиятини кўрсатиб беринг?

3 –МАВЗУ	САНЪАТ ТУРЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ЎЗARO АЛОҚАДОРЛИГИ.БАДИЙ ИЖОД ЖАРАЁНИ. ЭСТЕТИК ТАРБИЯ
-----------------	---

3.1. Маърузани олиб бориш технологияси

<i>Талабалар сони 50-70</i>	<i>Ўқув вақти-2 соат</i>
<i>Машгулот шакли</i>	Информацион тематик маъруза
<i>Маъруза режаси</i>	1. Бадий асарни эстетик идрок этишнинг ўзига хос хусусиятлари. 2. Санъат асарларини эстетик идрок этишда ижодийлик. 3. Эстетик тарбия ва унинг замонавий йўналишлари, воситалари
<i>Машгулотнинг мақсади:</i> Бадий ижод жараёнининг ўзига хос хусусиятлари, ғоявий ният ва унинг рўёбга чиқиши, ижод жараёнида билим ва эҳтирос, бадий тасаввур, ҳаёлот, интуиция, илҳом, санъат асарларини эстетик идрок этишнинг ижодийлик табиати, эстетик тарбия ва унинг замонавий йўналишлари ва воситалари ҳақида тушунча ҳосил қилади ва умумий тасаввурни шакллантиради.	
<i>Педагогик вазифалар</i>	<i>Ўқув фаолиятини натижалари</i>
Бадий асарни эстетик идрок этишнинг ўзига хос хусусиятларини таҳлил қилади.	Бадий асарни эстетик идрок этишнинг ўзига хос эстетик фаолият эканлигини, унинг ақлий ва ҳиссий асосларини изоҳлаб беради.
Санъат асарларини эстетик идрок этишда ижодийликнинг аҳамиятини ёритиб беради.	Санъат асарларини эстетик идрок этишнинг ижодийлик табиати, эстетик идрок этишда эстетик масофа омилининг аҳамиятини айтиб беради.
Эстетик тарбия ва унинг замонавий йўналишлари, воситалари ҳамда санъатнинг – эстетик тарбиянинг асосий воситаси сифатидаги аҳамиятини таҳлил қилади.	Эстетик тарбия ва унинг замонавий йўналишлари ва воситалари, санъатнинг эстетик тарбиянинг асосий воситаси сифатидаги ўрнини айтиб беради.
<i>Ўқитиш усуллари ва техника.</i>	Ахборотли маъруза, блиц-сўров,
<i>Ўқитиш воситалари.</i>	Маъруза матни, компьютер слайдлари, доска
<i>Ўқитиш шакллари.</i>	Жамоавий ишлаш
<i>Ўқитиш шароити.</i>	Техник воситалар билан таъминланган аудитория.
<i>Мониторинг ва баҳолаш.</i>	Оғзаки савол жавоб .

Мавзунинг технологик харитаси

<i>Иш жараёнлари босқичлари</i>	<i>Фаолиятнинг мазмуни</i>	
	<i>Ўқит увчи</i>	<i>т алаба</i>
1-босқич. кириш. (20 мин)	1.1. Машғулотнинг мавзусини эълон қилади, ўқув машғулотининг мақсад ва вазифаларини тушунтиради.	Мавзу номини ёзиб оладилар.
	1.2. Ҳар бир талабага мавзу бўйича тарқатма материаллар тарқатади.	Тарқатма материалларни кўриб чиқади.
2-босқич. Асосий бўлим. (40мин)	2.1. Талабаларни жонлантириш мақсадида уларга “Кластер” усулидан фойдаланган ҳолда “Бадиий асарни эстетик идрок этишнинг ўзига хос хусусиятлари нималардан иборат?” деган савол билан мурожаат қилади.	Талабалар жуфт-жуфт бўлиб “Кластер” органайзерини тўлдирадилар ва ўз фикрларини билдирадилар.
	2.2. Талабаларнинг фикрларини умумлаштириб, слайдлар ёрдамида 1-масалани тушунтириб беради (1-илова).	Тинглайдилар ва ёзадилар.
	2.3. Санъат асарларини эстетик идрок этишда ижодийликнинг аҳамиятини слайдлар ёрдамида таҳлил қилиб беради (1-илова).	Тинглайдилар ва ёзадилар.
	2.4. 2-саволни мустаҳкамлаш мақсадида талабаларга жонлантирувчи саволлар беради: “Ижодийлик нима?”. Талабаларнинг фикрларини умумлаштиради.	Саволларга жавоб беради.
	2.5. 3-масала баёнини слайдлар ёрдамида ёритиб беради (1-илова).	Тинглайдилар ва ёзадилар.
	2.6. Таянч ибораларга қайтилади, талабалар иштирокида улар яна бир бор такрорланади.	Тинглайдилар ва ёзадилар.
3-босқич Якуний	3.1. Маърузанинг ҳар бир саволига умумий якуний хулоса беради.	Эшитади.

қисм. (20 мин)	3.2. Талабаларнинг фаоллиги баҳолаш мезонлари орқали баҳоланади.	Ўзини қизиқтирган саволларни беради.
	3.3. Яна ушбу мавзу бўйича қандай адабиётлардан фойдаланиш мумкинлигини эслатиб ўтади.	Ёзадилар.
	3.4. Амалий машғулотда ўтиладиган мавзунинг режаси билан таништиради, тайёрланиб келишни сўрайди.	Ёзиб оладилар. ЎУМга қарайдилар.
	3.5. Уйга вазифа беради: “Санъат асарларини эстетик идрок этишда ижодийлик” мавзусида эссе ёзиб келинг.	Ёзиб оладилар.

1-илова

ЎҚУВ ВИЗУАЛ МАТЕРИАЛЛАР

1-слайд

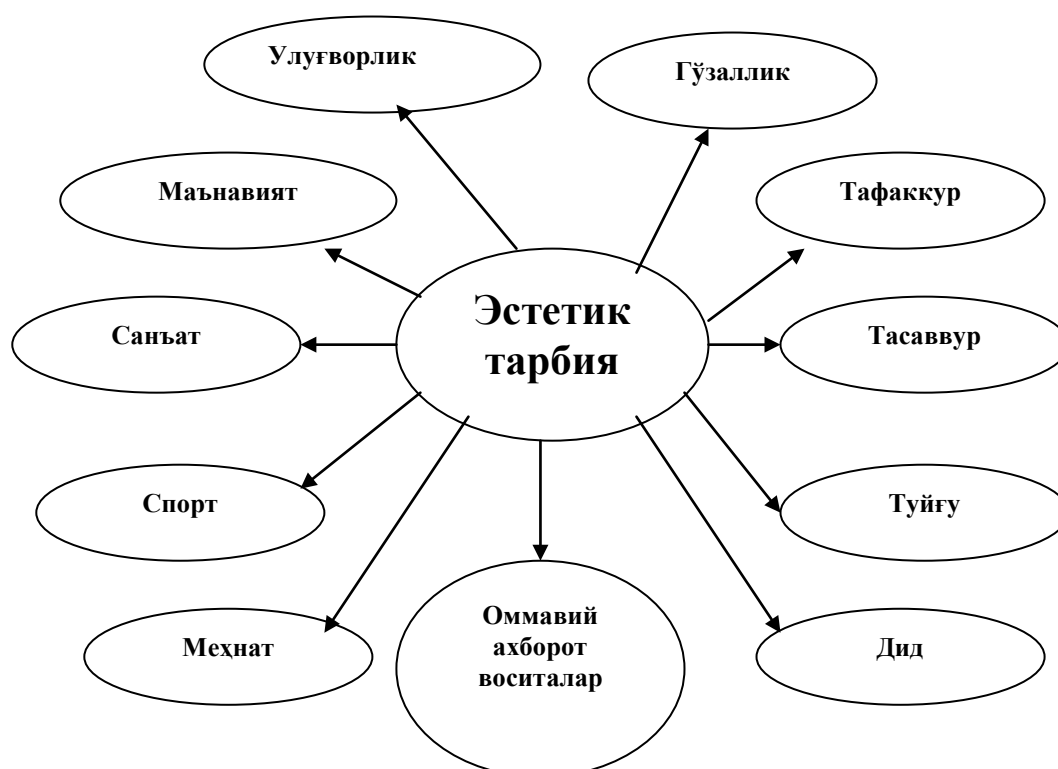
БАДИЙ АСАРНИ ЭСТЕТИК ИДРОК ЭТИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

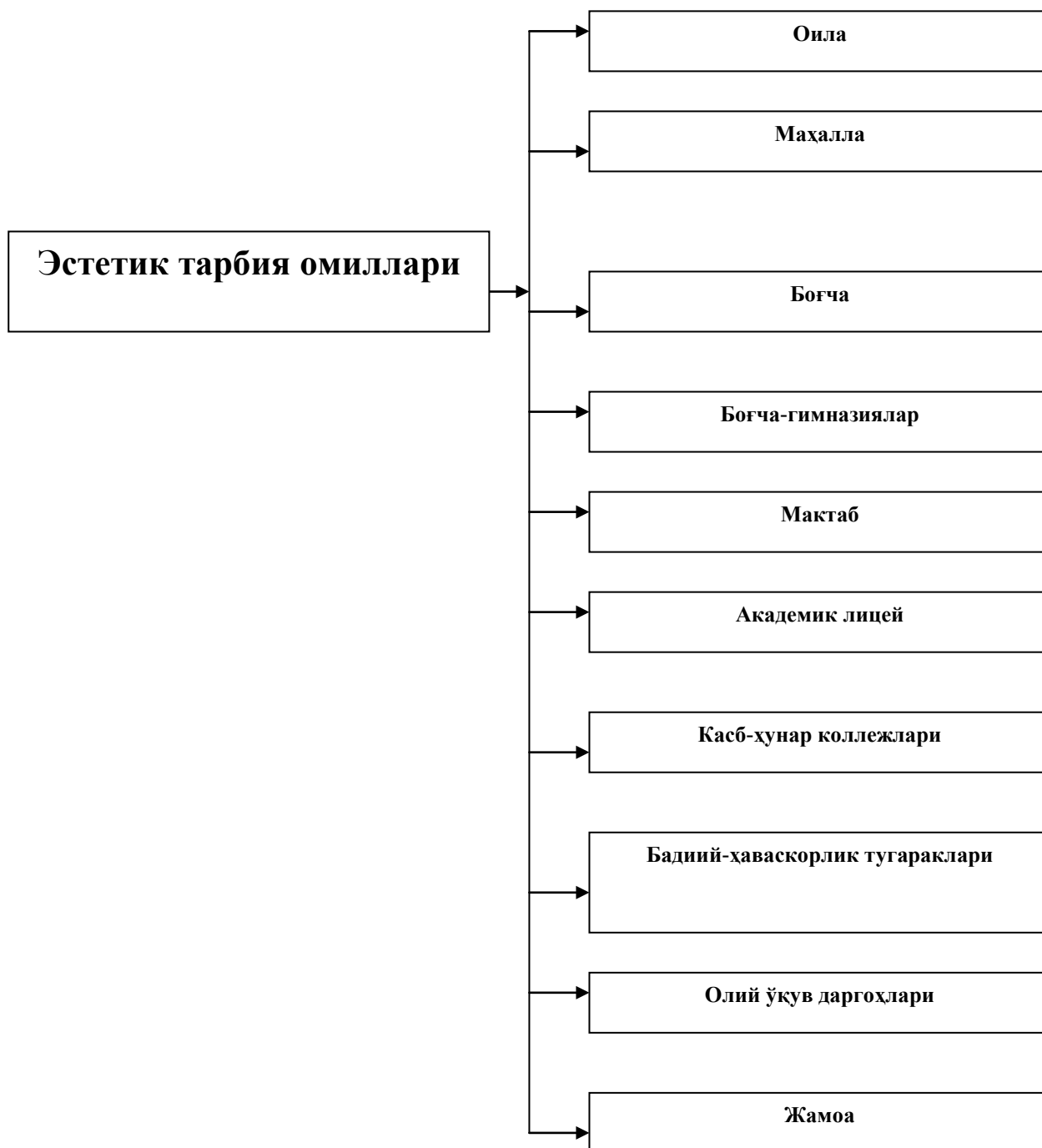

САНЪАТ АСАРЛАРИНИ ЭСТЕТИК ИДРОК ЭТИШДА ИЖОДИЙЛИК

ЭСТЕТИК ТАРБИЯНИНГ УНСУРЛАРИ

ЭСТЕТИК ТАРБИЯ ОМИЛЛАРИ

3.2. Амалий машғулоти олиб бориш технологияси

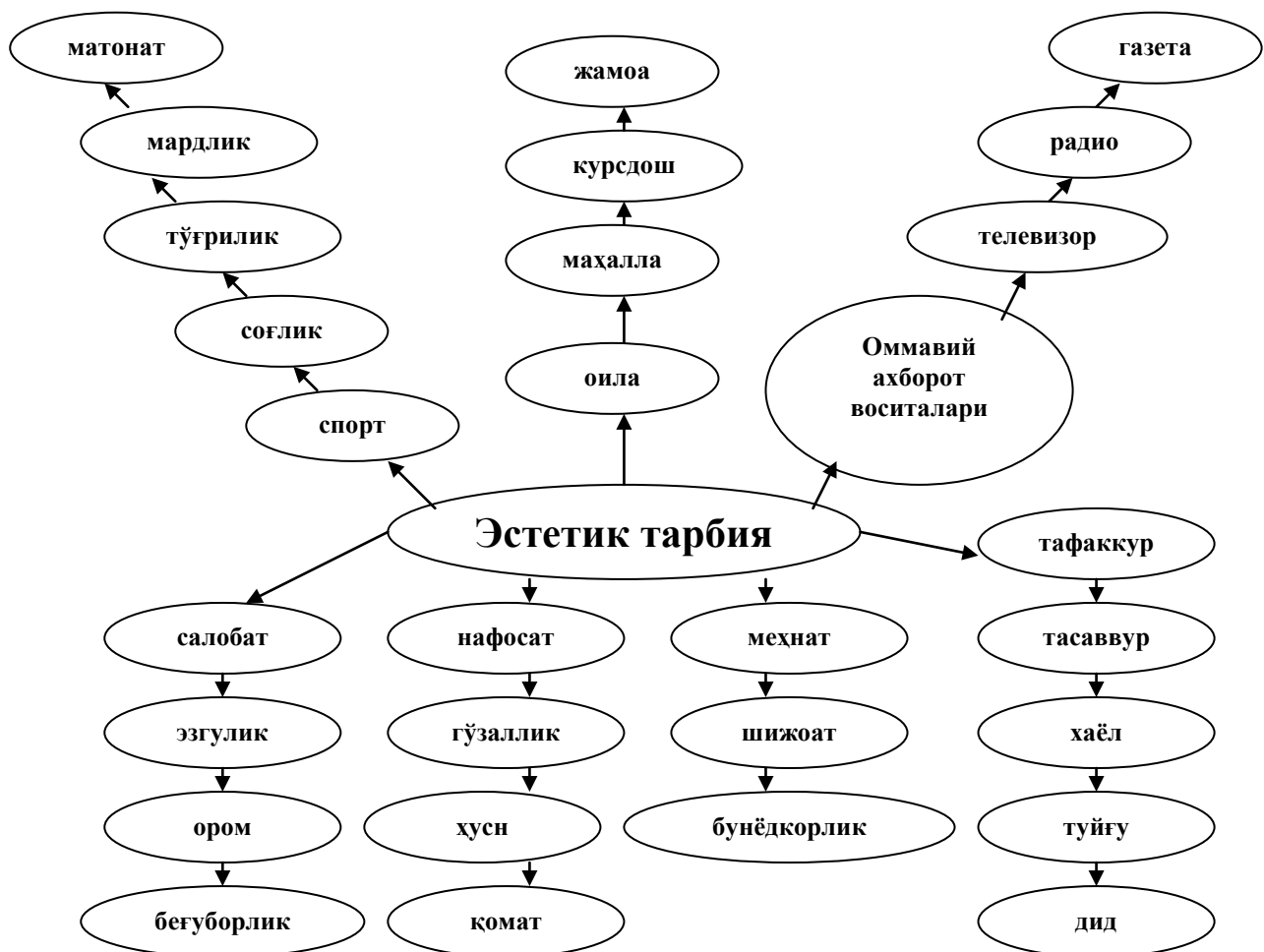
<i>Талабалар сони 15-30</i>	<i>Ўқув вақти - 2 соат</i>
<i>Машғулоти шакли</i>	Мавзу бўйича билимларни кенгайтириш ва мустаҳкамлаш юзасидан амалий машғулоти
<i>Маъруза режаси</i>	1. Бадий асарни эстетик идрок этишнинг ўзига хос хусусиятлари. 2. Санъат асарларини эстетик идрок этишда ижодийлик. 3. Эстетик тарбия ва унинг замонавий йўналишлари, воситалари.
<i>Машғулотнинг мақсади:</i> Мавзу бўйича билимларни чуқур ўзлаштиришни таъминлаш	
<i>Педагогик вазифалар</i>	<i>Ўқув фаолиятини натижалари</i>
Мавзунини мустақил ўрганиш учун асос яратади.	Амалий машғулоти режалари билан олдиндан танишиб чиқиб, тайёргарлик кўради.
Мавзу бўйича билимларни чуқур ўзлаштириш ва мустаҳкамлашга ёрдам беради.	Бадий асарни эстетик идрок этишнинг ўзига хос хусусиятларини таҳлил қилиб беради.
Кичик гуруҳларда ишлашни ташкил этади.	Санъат асарларини эстетик идрок этишда ижодийликнинг аҳамиятини ёритиб бера олади.
Ўз нуқтаи назарига эга бўлишни шакллантиради.	Эстетик тарбия ва унинг замонавий йўналишлари, воситаларини изоҳлаб беради.
Мантикий хулоса чиқаришни кўмак беради.	Фожиавийлик ва кулгилилиқ тушунчаларини таққослайди.
<i>Ўқитиш усуллари.</i>	Ахборотли маъруза, блиц-сўров,
<i>Ўқитиш воситалари.</i>	Маъруза матни, компьютер слайдлари, доска
<i>Ўқитиш шакллари.</i>	Жамоавий ишлаш
<i>Ўқитиш шароити.</i>	Техник воситалар билан таъминланган аудитория.
<i>Мониторинг ва баҳолаш.</i>	Оғзаки савол жавоб .

Амалий машғулотнинг технологик картаси

<i>Иш жараёнлари босқичлари</i>	<i>Фаолиятнинг мазмуни</i>	
	<i>ўқитувчи</i>	<i>талаба</i>
1- босқич. Кириш. (20 мин)	1.1. Амалий машғулот мавзуси, мақсади ва ўқув фаолияти натижаларини айтади. Таълим жараёни “Кичик гуруҳларда ишлаш” орқали амалга оширилишини эълон қилади.	Тинглайдилар.
	1.2. “Кластер” техникасидан фойдаланган ҳолда талабаларга “Эстетик тарбия нима?” деган савол билан мурожаат қилади. Талабаларни ушбу органайзер орқали фаоллаштиради (1-илова).	Ўз фикрларини эркин билдиради, тушунчалар билан ишлайди.
	1.3. Талабаларнинг фикрларини умумлаштириб уларни 3та кичик гуруҳларга бўлади.	Интерфаол усулидан фойдаланган ҳолда кичик гуруҳларга бўлинади.
	1.4. Талабаларнинг машғулотдаги фаолиятини баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари билан таништиради (2-илова).	Ёзиб оладилар.
	1.5. Мавзу бўйича тайёрланган топшириқларни тарқатади (3-илова).	Топшириқлар устида ишлайдилар.
2- босқич. Асосий бўлим (40 мин)	2.1. Гуруҳларга топшириқларни бажариш учун ёрдам беради. Манбалардан фойдаланишга имкон яратади. Ҳар бир гуруҳ қайси мавзунини кенг ёритиб бериши ва тақдим этиши лозимлигини тушунтиради.	Фаол қатнашадилар..
	2.2. Ҳар бир гуруҳ топшириқларини ватман қоғозларга тушириб, тақдимотини ўтказишда ёрдам беради. Ягона хулоса чиқаришга кўмак беради ва ниҳоясида умумлаштиради.	Тақдимотни ўтказишда, ғолиб гуруҳларни аниқлаб баҳолайди.

3-босқич. Яқунловчи (20 мин)	3.1. Иш яқунларини чиқаради. Фаол талабаларни баҳолаш мезони орқали рағбатлантиради.	Эшитади, аниқлайди.
	3.2. Уйга вазифа беради: “Бадий асарни эстетик идрок этишнинг ўзига хос хусусиятлари” мавзусида эссе ёзиб келинг.	Ёзиб оладилар.

1-илова

Мавзу бўйича ўқув топшириқлар

I – гуруҳ

1. Бадиий асарни эстетик идрок этишнинг ўзига хос хусусиятларини тушунтириб беринг?
2. Эстетик қобилият нима?

II – гуруҳ

1. Санъат асарларини эстетик идрок этишда ижодийликнинг аҳамиятини қандай тушунасиз?
2. Эстетик идрок этишда эстетик масофа омилининг аҳамияти?

III – гуруҳ

1. Эстетик тарбия ва унинг замонавий йўналишлари, воситалари ҳақида нима биласиз?
2. Санъатни эстетик тарбиянинг асосий воситаси сифатидаги аҳамиятини тушунтириб беринг?

3 –МАВЗУ	САНЪАТ ТУРЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ЎЗARO АЛОҚАДОРЛИГИ
-----------------	--

3.1.Амалий машгулотни олиб бориш технологияси

<i>Талабалар сони 50-70</i>	<i>Ўқув вақти-2 соат</i>
<i>Машгулот шакли</i>	<i>Амалий машгулот</i>
<i>Маъруза режаси</i>	1.Бадиий ижод турларининг хилма-хиллиги. 2.Бадиий адабиёт. Тасвирий санъат. 3.Ифодали санъат турлари. Томоша-қоришма санъат турлари.
<i>Машгулотнинг мақсади:</i> Санъатнинг турларга бўлиниши турдош санъатлар ва жанрлар, эстетика тарихида санъат турларини туркумлаш муаммоси. Бадиий адабиёт тасвирий санъат турлари ҳақида тушунча ҳосил қилади ва умумий тасаввурни шакллантиради.	
<i>Педагогик вазифалар</i>	<i>Ўқув фаолиятини натижалари</i>
Бадиий ижод турларининг хилма-хиллиги хусусиятини таҳлил қилади.	Бадиий ижод турларининг хилма-хиллиги санъатнинг турларга бўлиниши, турдош санъатлар ва жанрлар, эстетика тарихида

	санъат турларини туркумлаш муаммосини изоҳлаб беради;
Бадиий адабиёт, тасвирий санъат моҳиятини ёритиб беради.	Санъат турлари сифатида бадиий адабиёт ва тасвирий санъатнинг мазмун-моҳиятини айтиб беради;
Ифодали санъат турлари ҳамда томоша-қоришма санъат турларининг моҳиятини ёритиб беради.	Ифодали санъат турлари ва томоша-қоришма санъат турларининг мазмун-моҳиятини айтиб беради
<i>Ўқитиш усуллари ва техника.</i>	Ахборотли маъруза, блиц-сўров,
<i>Ўқитиш воситалари.</i>	Маъруза матни, компьютер слайдлари, доска
<i>Ўқитиш шакллари.</i>	Жамоавий ишлаш
<i>Ўқитиш шароити.</i>	Техник воситалар билан таъминланган аудитория.
<i>Мониторинг ва баҳолаш.</i>	Оғзаки савол жавоб .

Амалий машғулотнинг технологик харитаси

<i>Иш жараёнлари босқичлари</i>	<i>Фаолиятнинг мазмуни</i>	
	<i>ўқитувчи</i>	<i>талаба</i>
1-босқич. Кириш. (20 мин)	1.1. Амалий машғулот мавзуси, мақсади ва ўқув фаолияти натижаларини айтади. Таълим жараёни “Кичик гуруҳларда ишлаш” орқали амалга оширилишини эълон қилади.	Тинглайдилар.
	1.2. Талабаларни жонлантириш мақсадида уларга “Кластер” усулидан фойдаланган ҳолда “Санъат турлари хақида нима дея оласиз?” деган савол билан мурожаат қилади.	Талабалар жуфт-жуфт бўлиб “Кластер” органайзерини тўлдирадилар ва ўз фикрларини билдирадилар.
	1.3. Талабаларнинг фикрларини умумлаштириб уларни 4та кичик гуруҳларга бўлади.	Интерфаол усулидан фойдаланган ҳолда кичик гуруҳларга бўлинади.
	1.4. Мавзу бўйича тайёрланган топшириқларни тарқатади (3-илова).	Топшириқлар устида ишлайдилар.
2-босқич. Асосий бўлим. (50 мин)	2.1. Гуруҳларга топшириқларни бажариш учун ёрдам беради. Манбалардан фойдаланишга имкон яратади. Ҳар бир гуруҳ қайси мавзунини кенг ёритиб бериши ва тақдим этиши лозимлигини тушунтиради.	Фаол қатнашадилар..
	2.2. Ҳар бир гуруҳ топшириқларини ватман қоғозларга тушуриб, тақдимотини ўтказишга ёрдам беради, изоҳлайди, билимларини умумлаштиради, хулосаларга алоҳида эътибор қаратади. Топшириқларнинг бажарилишининг қай даражада тўғри эканлигини диққат билан тинглайди.	Жамоа бўлиб бажарилган ишнинг тақдимотини ўтказадилар, баҳс мунозара юритадилар, қўшимча қиладилар, хулоса чиқарадилар, баҳолайдилар.

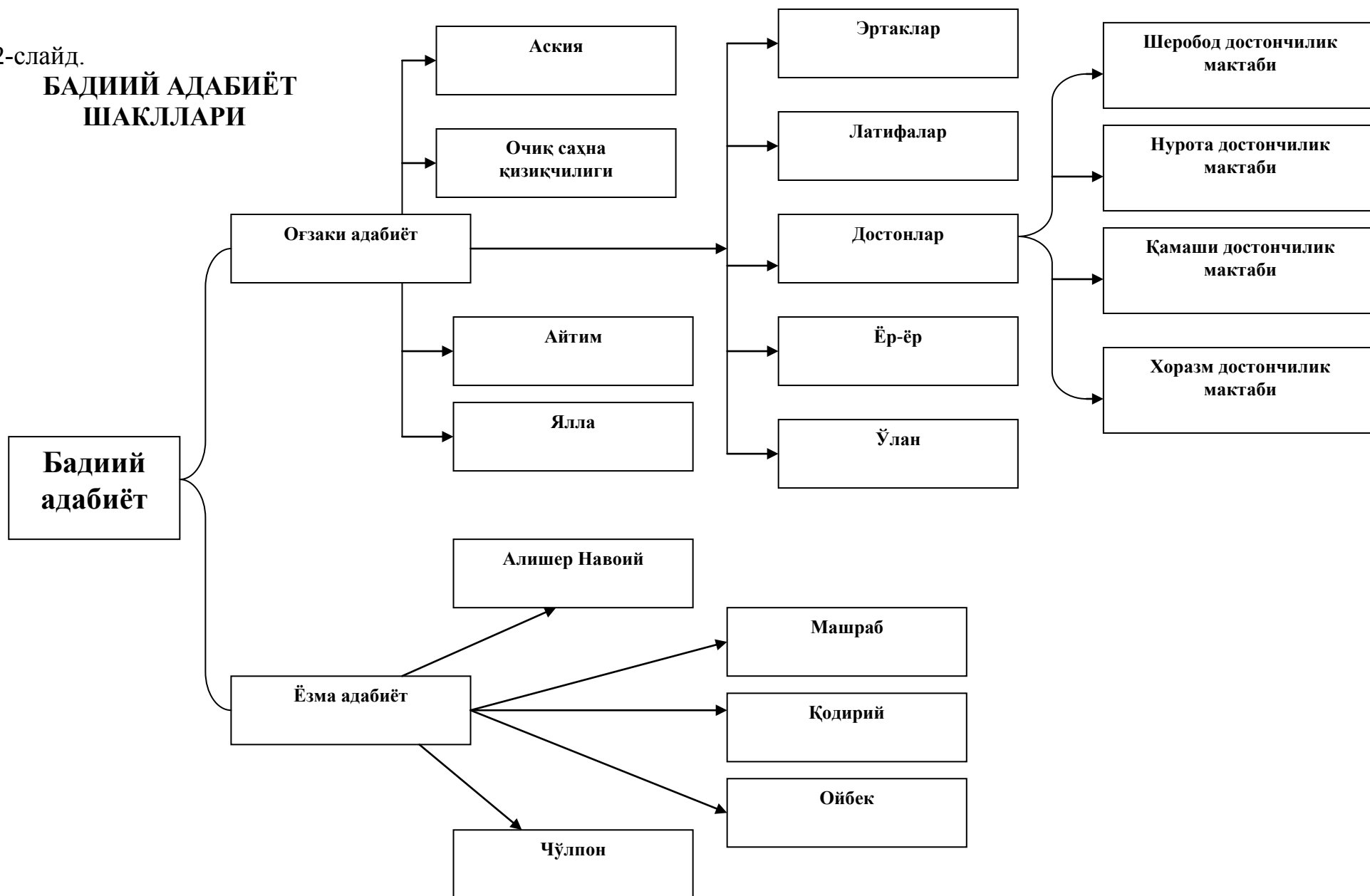
	2.3. Ҳар бир гуруҳ топшириқларини ватман қоғозларга тушириб, тақдимотини ўтказишда ёрдам беради. Ягона хулоса чиқаришга кўмак беради ва ниҳоясида умумлаштиради.	Тақдимотни ўтказди, ғолиб гуруҳларни аниқлаб баҳолайди.
3-босқич. Яқунловчи (10 мин)	3.1. Иш яқунларини чиқаради. Фаол талабаларни баҳолаш мезони орқали рағбатлантиради.	Эшитади, аниқлайди.
	3.2. Уйга вазифа беради: мавзу юзасидан эссе ёзиб келиш.	ЎУМга қарайдилар.

САНЪАТ ТУРЛАРИ

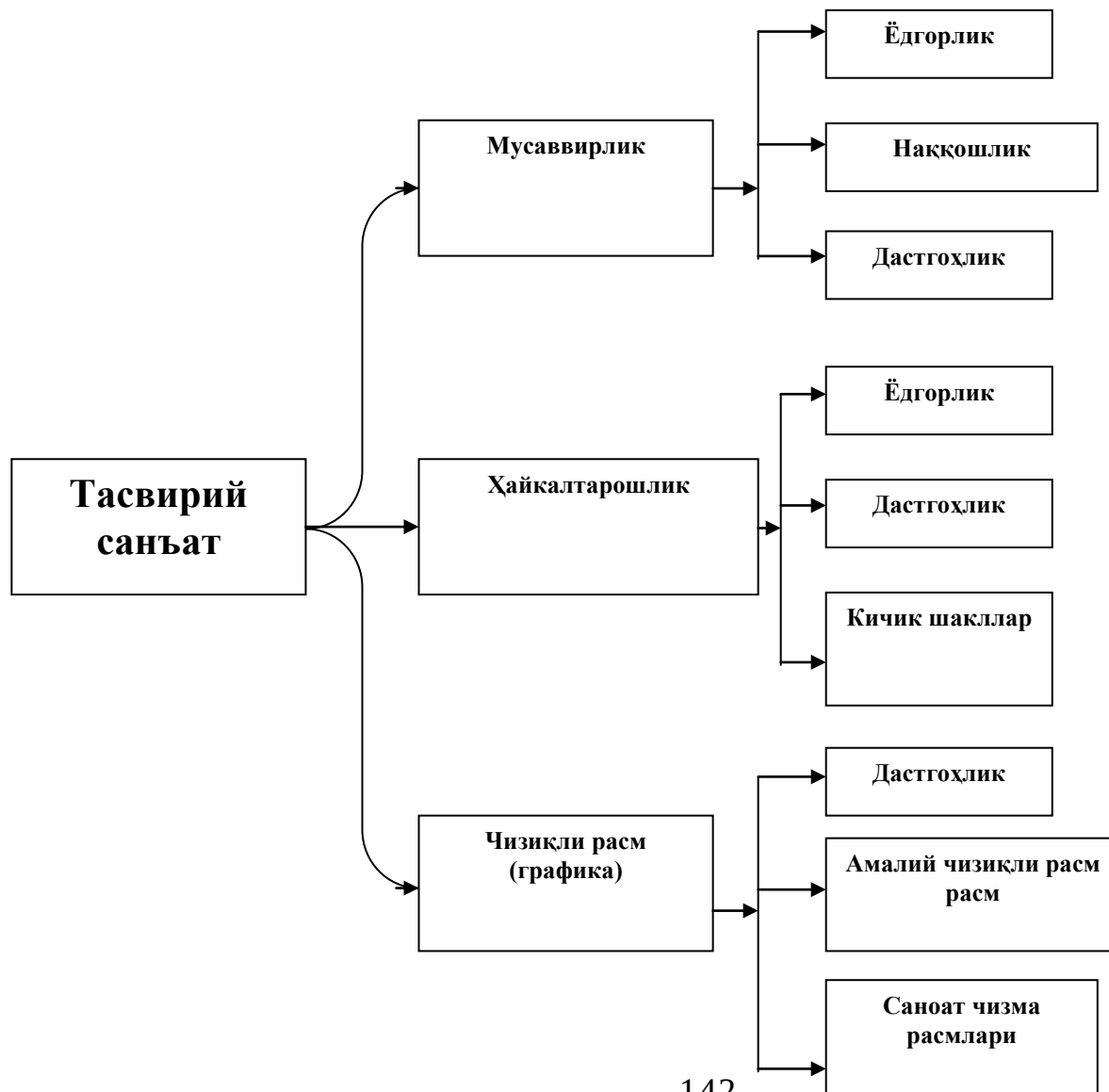

2-слайд.

БАДИЙ АДАБИЁТ ШАКЛЛАРИ

ТАСВИРИЙ САНЪАТ ТУРЛАРИ

ИФОДАЛИ САЊАТ ТУРЛАРИ

ТОМОША-ҚОРИШМА САНЪАТ ТУРЛАРИ

Машғулотларнинг услубий таъминоти

Ўзбекистон Республикаси қонунлари

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. Т., 2009. 40 б.

II. Ўзбекистон Республикаси Президенти фармонлари ва қарорлари

2. «Халқ бадиий ҳунармандчилиги ва амалий санъатини ривож-лантиришни янада қўллаб-қувватлаш тўғрисида» Ўзбекистон Респуб-ликаси Президентининг Фармони. «Халқ сўзи», 2010 йил 30 март.

3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. «Ёш оилаларни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида». «Халқ сўзи» газ., 2007 йил 19 май.

4. Болалар спорти объектларидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси Президенти қарори. «Халқ сўзи», 2010 йил 6 май.

5. Абдулла Шер, Хусанов Б., Умаров Э. Эстетика. -Т.: ЎЗМУ, 2008. -172 б.

6. Абдуллаева Н. Дизайн – эстетик онг маҳсули. -Т.: Ўзбекистон адабиёти ва санъати, 2010. 30 апрел, №18.

7. Безмоздин Л. В мире дизайна. Т., 1990.

8. Бердяев Н. «Муҳаббат метафизикаси». «Жаҳон адабиёти» журналы, 2010. №1.

9. Жакбаров М. Комил инсон ғояси - тарихий фалсафий таҳлил. Т., “Ибн Сино”, 2000.

10. Зиёмуҳаммедов Б. Комилликка элтувчи китоб. –Т.: «Турон-Иқбол», 2006. - 352 б.

11. Примова Ф.А. Ёшлар ва миллий истиқлол ғояси: муаммолар, ечимлар. –Т.: Ўзбекистон, 2010. - 232 б.

12. Умаров Э. Эстетика. -Т., 2004.

13. Эркаев А. Маънавият – миллат нишони. –Т.: Маънавият, 1999. -240 б.

14. Қозоқов О. «Тасвирий санъат оқимлари. -Т.: Шарқ, 2008.

15. Хусанов Б. Гўзаллик нимадир. «Тафаккур» журналы, 2008. №1.

**“МАНТИҚ” ФАНИДАН МАЪРУЗА ВА АМАЛИЙ МАШҒУЛОТЛАРНИНГ
ТЕХНОЛОГИК МОДЕЛ ВА ХАРИТАЛАРИ**

КИРИШ

Жамиятни ислоҳ қилишнинг ҳозирги босқичида олий таълимнинг олдида турган муҳим вазифалардан бири талабаларнинг мантиқий фикр юритиш маданиятини ривожлантириш, хусусан, уларнинг мустақил ижодий фикрлаш қобилиятини такомиллаштиришдан иборат. Унинг долзарблиги ўқув жараёнида янги информацион технологияларнинг қўлланиши ва умуман, кўз ўнгимизда информацион технологияларнинг шаклланиётганлиги билан янада ортади. Мазкур вазифани ҳал этишнинг самарали воситаларидан бири талабаларни билишнинг умуммантиқий методлари, далилли муҳокамани юритиш усуллари билан “қуроллантириш”дир. Мантиқнинг фалсафий фанлар блокига киритилиши, ўқув дастурлариининг узвийлаштирилиши, мувофиқлаштирилиши бу ишни амалга оширишни анча осонлаштиради.

Мантиқ фалсафани хусусий-илмий билиш ва амалий ҳаётнинг барча соҳалари билан боғлайди. Хусусан, у тўғри фикр юритишнинг муҳим тамойилларини, меъёрларини (меъёрий қоидаларини) ўрганувчи ва яратувчи фан сифатида конкрет билим соҳалари берадиган ахборотларни мунтазамли тарзда мантиқий таҳлил қилишга, айниқса уларга концептуал жиҳатдан ёндашгани ҳолда умумлаштиришга ва шу асосда оламнинг яхлит манзарасини ҳосил қилишга, дунёқарашнинг муҳим тамойилларини ишлаб чиқишга ёрдам беради.

Ўқув фанинг асосий мақсад ва вазифалар, унинг аҳамияти

Мантиқнинг мақсади:

- талабаларни тўғри фикрлашнинг мантиқий шакллари ва қонун қоидалари билан таништириш асосида мустақил, эркин фикр юрита оладиган баркамол инсонлар этиб тарбиялашга, уларни янги демократик жамият қуришнинг фаол иштирокчиларига айлантиришга хизмат қилишдан иборат.

Мантиқнинг вазифалари:

- талабаларга тўғри муҳокама юритишнинг мантиқий шакллари ва қоидаларини ўзлаштиришнинг мустақил фикрлаш маданиятини ривожлантиришда тутган ўрнини тушунтириш;
- хато фикрларнинг пайдо бўлиш сабаблари билан уларни таништириш, уларни оқ-қорани тушуниб етишига, бузғунчи ғоялар билан яратувчи ғоялар, шу жумладан миллий ғояни бир-биридан ажрата оладиган бўлишига эришиш;
- талабаларнинг тарихан шаклланган мантиқий ғоялар, концепцияларни, айниқса Марказий Осиё мутафаккирларининг мантиқий таълимотларини чуқур эгаллаши, ҳамда юксак маънавий қадриятларимиз сифатида эъзозлаши, улар билан фахрланиш туйғусини ҳосил қилишига кўмаклашиш; уларни ҳулосивий билимлар ҳосил қилиш, муаммоларни яратиш ва ҳал этиш, фаразларни илгари суриш ва асослаш усуллари, қоидалари билан таништириш;
- талабаларга мулоқотда бўлиш ва айниқса, савол-жавоблар қилиш, баҳс юритиш сир-асрорларини ўргатиш;

- уларни илмий билимларнинг мантикий тузилишлари ва айниқса, илмий назарияларнинг қурилиши билан таништириш ва бошқалар.

Мантиқни ўрганишнинг аҳамияти:

- у фикрлаш маданиятини ўстиради;

- тўғри муҳокама юритишнинг усуллари, қоидаларини ҳамда мантикий масалалар ва мантикий хатоларни гуруҳларга бўлиб, мунтазам ўрганишга ёрдам беради;

- ўзининг ва суҳбатдошининг мулоҳазаларидаги хатоларни топишни осонлаштиради;

- илмий тушунчалар, мулоҳазаларнинг аниқ қўлланишига имкон беради ва шу тариқа ўқув, илмий изланиш жараёни самарадорлигини оширади;

- далиллаш ва танқидий жараёнларни тўғри тушунишга, мунозараларни бошқара билиш малакасини ҳосил қилишга ёрдам беради;

- компьютерлар — фикрловчи машиналардан ва бошқаришнинг автоматлашган тизимларидан фойдаланишни осонлаштиради;

- ақл билан билишнинг янги қоидаларини, меъёр ва идеалларини ишлаб чиқишга, мавжудларини такомиллаштиришга имкон беради.

1 МАВЗУ	Мантиқ илмининг предмети ва аҳамияти. Формал мантиқнинг асосий қонунлари.
----------------	--

1.1. Маърузани олиб бориш технологияси

(маъруза – 2 соат, амалий машғулот – 2 соат)

<i>Талабалар сони – 50-70 та</i>	Ўқув вақти – 2 соат
<i>Машғулот шакли</i>	Кириш мавзу бўйича визуаллашган-маъруза
<i>Маъруза режаси</i>	1. Тафаккур - мантиқ илмининг ўрганиш объекти сифатида. 2. Тафаккурнинг мантиқий шакллари ва қонунлари. 3. Мантиқ фанининг предмети ва аҳамияти. 4. Тўғри муҳокама юритишнинг мантиқий тамойиллари: фикрнинг аниқлиги, изчиллиги ва етарли асосга эга бўлиши.
<i>Ўқув машғулотининг мақсади:</i> Ўқув курси ҳақида умумий тасаввурни шакллантириш. Тафаккур, унинг шакллари, қонунлари ва тўғри муҳокама юритишнинг мантиқий тамойиллари ҳақида тушунча ҳосил қилиш.	
<i>Педагогик вазифалар:</i>	<i>Ўқув фаолиятини натижалари:</i>
Курснинг мақсади ва вазифалари билан таништириш;	Курснинг мақсади ва вазифаларини айтиб бера олади;
курснинг тузилмаси, ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари ҳамда тавсия қилинадиган адабиётлар рўйхати ҳақида маълумот беради;	курснинг тузилмаси, ўқув фаолиятининг ўзига хос хусусиятлари ва баҳолаш шакллари, курсни ўрганишда зарур адабиётларни айтиб бера оладилар;
тафаккур ҳақида тушунча беради.	тафаккур хусусиятларини санаб бера олади ;
тафаккурнинг мантиқий шакллари ва қонунларини ёритиб беради;	тафаккурнинг мантиқий шакллари ва қонунларини ажратиб берадилар;
мантиқ фани предмети , аҳамияти ва моҳиятини ёритиб беради;	мантиқ фанининг моҳиятини тўлиқ тушунади;

формал мантиқнинг асосий қонунларини тушунтириб беради ва уларнинг фикрлаш жараёнидаги аҳамиятини кўрсатади	формал мантиқнинг асосий қонунларини амалий фаолиятида тўғри қўллай олади ва фарқлайди.
Ўқитиш усуллари ва техникаси	Ахборотли маъруза, блиц-сўров,
Ўқитиш воситалари	Маъруза матни, компьютер слайдлари, доска
Ўқитиш шакли	Жамоавий ишлаш
Ўқитиш шароити	Техник воситалар билан таъминланган аудитория.
Мониторинг ва баҳолаш	Оғзаки савол жавоб .

Мавзунинг технологик харитаси

Иш жараёни вақти	Фаолиятнинг мазмуни	
	Ўқитувчи	Тингловчи
1- босқич. Кириш (20 минут)	1.1. Ўқув курсининг номини айтиб, курс доирасида дастлабки умумий тасаввурни беради ҳамда услубий ва ташкилий томонлари билан таништиради.	Тинглайдилар
	1.2. Курс бўйича ўтиладиган барча мавзулар билан таништиради, уларнинг узвийлиги ҳақида қисқача маълумот ва шарҳ беради.	Тинглайдилар
	1.3. Курсни ўзлаштиришда фойдаланиш учун зарур бўлган адабиётлар рўйхати билан таништиради. (2-илова)	Ёзиб оладилар
	1.4. Биринчи ўқув машғулоти мавзуси билан таништиради ва унинг мақсади, ўқув фаолияти натижаларини баён этади.	Мавзу номини ёзиб оладилар
	1.6. Биринчи мавзу юзасидан «Кластер» техникаси асосида дарс ўтказишни таклиф этади (3-илова). Доскага тингловчилар томонидан айтилган фикрларни ёзиб боради ва умумлаштиради.	

	1.7. Мавзу режаси ва таянч тушунчалар билан таништиради.	Тинглайдилар
2-босқич Асосий бўлим (40 минут)	2.1. Маъруза режасининг 1-4 саволлари бўйича тушунтиради, ҳар бир саволни ниҳоясида умумлаштириб боради. Жараён компьютер слайдларини намойиш қилиш билан олиб борилади (4-илова) ва мавзунини ёритиш жараёнида жонлантирувчи саволлар берилади ва улар бўйича талабаларнинг жавоблари тингланади : 1-савол бўйича. Тафаккур нима? 2-савол бўйича. Тафаккур шакллари ва қонунларини ажратиб беринг? 3-савол бўйича. Мантиқ фанининг вазифаси нимадан иборат? 4-савол бўйича. Формал мантиқнинг асосий қонунларини санаб беринг? Мавзу саволлари умумлаштирилади, хулосалар билан якунланади. Мавзунини асосий қисмларига эътибор қаратади ва керакли жойларни ёзиб боришни таъкидлайди.	Тинглайдилар, слайдга эътибор қаратади, уни ўзига ёзиб олади ва саволлар беради.
3-босқич Якунловчи (20 минут)	3.1. Блиц – сўров ўтказилади (6-илова). Мавзу бўйича якунловчи хулоса қилади.	Тинглайдилар.
	3.2. Мавзу мақсадига эришишдаги тингловчилар фаолияти таҳлил қилинади ва баҳоланади.	Ўзини қизиқтирган саволларни беради.
	3.3. Мавзу бўйича мустақил ўрганиш учун топшириқлар беради: “Мантиқ илмининг тараққиёт босқичлари” (намоёндалари, вақти, асосий ғоялари) ёки “Мантиқ илми ва тил” мавзусида жадвал тузиб келиш.	Ёзиб олади. ЎУҚга қаранг.

	3.4. Амалий машғулотда ўтиладиган мавзунинг режаси билан таништиради. Тайёрланиб келишини сўрайди. (7-илова)	Ўзиб оладилар.
--	--	----------------

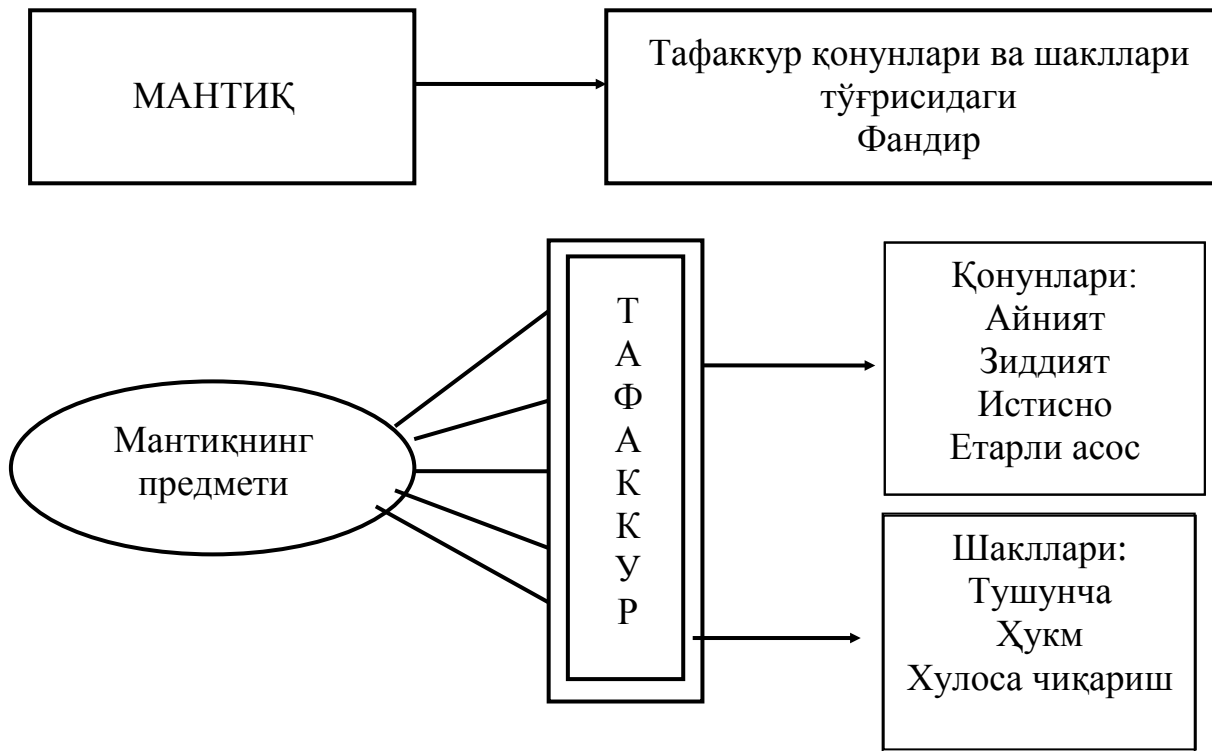
2-илова.

ТАВСИЯ ЭТИЛАЁТГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

Ўзбекистон Республикаси қонунлари, Президент фармонлари ва асарлари ҳамда меъёрий ҳужжатлар

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. -Т.: Ўзбекистон, 2008.
2. Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. Президент Ислон Каримовнинг 2009 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси. Халқ сўзи, 2010 йил 30 январ.
3. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.
4. Каримов И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқироzi, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари. -Т.: Ўзбекистон, 2009.
5. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. –Т., «Маънавият», 2008..
6. Афлотун. Қонунлар. -Т.: Янги аср авлоди, 2002.
6. Ерина Е.Б. “Логика: Учебное пособие. -М.: Изд-ва, РИОР, 2006. -112 с.
7. Ивин А.А., Никифоров А.Л. Словарь по логике. -М.: Владос, 1998.
8. Скирбекк Г., Гильс Н. Фалсафа тарихи. -Т.: Шарқ, 2002.
9. Тоҳир Карим. Миллий тафаккур тараққиётидан. -Т.: “Чўлпон, 2003. -160 б.
10. Трояновский В.М. Логика в менеджменте. -М.: Изд. РДЛ, 2001, 240 стр.
11. Шарипов М., Файзихўжаева Д. Мантиқ. Маърузалар матни. -Т., 2000.

МАНТИҚНИНГ ПРЕДМЕТИ

Мантиқнинг асосий қонунлари

№	Асосий қонуннинг номланиш	Асосий қонуннинг таърифи	Асосий қонунни ифодаловчи формулалар	Мисоллар
1.	Айният қонуни	Ҳар қандай фикр ўз миқдори ва сифатига кўра тафаккур жараёнида ўзига тенгдир	$A \text{ — } A$ $A \leftrightarrow A$ $A \rightarrow A$ $A = A$	...
2.	Зиддият қонуни	Бир нарса ёки ҳодиса тўғрисида айтилган бир вақтда айтилган икки қарама-қарши ҳукмнинг иккаласи ҳам чин бўлиши мумкин эмас, улардан ҳеч бўлмаганда бири ёлғондир	Барча S-P дир Бирорта S-P эмас A - A эмас	Барча жиноятчилар жазоланади-лар. Бирорта ҳам жиноятчи жазоланмайди. Мазкур фикрларнинг ҳеч бўлмаганда бири ёлғондир. (Иккаласи ҳам ёлғон бўлиши мумкин)
3.	Учинчиси мустасно қонуни	Бир-бирига зид бўлган иккита фикр (ҳукм) бир пайтда ёлғон эмас ва албатта улардан бири чиндир	«A» ё «B» ёки «B» эмас Барча S-P дир Баъзи S-P эмас	Барча суд қарорлари қонунийдир. Баъзи суд қарорлари ноқонуний. Ушбу фикрлардан фақат биттаси чин, иккинчиси эса ёлғондир.

4.	Етарли Асос қонуни	Ҳар қандай тўғри фикр етарлича асосга эга	Агар «В»мавжуд бўлса, унинг асоси «А» ҳам мавжуддир	Агар жиноят содир бўлган бўлса, жиноятчи ҳам мавжуддир
----	--------------------------	---	---	---

Блиц-сўров

- 1) Мантиқ фани қандай фан ва унинг асосий вазифасини айтиб беринг?
- 2) Билишнинг асосий босқичларни айтиб беринг?
- 3) Тафаккур нима?
- 4) Тафаккурнинг асосий хусусиятлари нималардан иборат?
- 5) Тафаккур шакли ва қонунинг фарқини биласизми?
- 6) Формал мантиқ нимани ўрганади?
- 7) Тафаккур қонунлари нималарни акс эттиришини биласизми?

Амалий машғулот учун уйга вазифа саволлари

**Мантиқ илмининг предмети ва аҳамияти. Формал
мантиқнинг асосий қонунлари.**

1. Тафаккур - мантиқ илмининг ўрганиш объекти сифатида.
2. Мантиқ фани ривожланишининг асосий босқичлари.
3. Тил - фикрни ифодалаш воситаси. Тафаккур қонунлари ва тўғри муҳокама юритиш.
4. Тўғри муҳокама юритишнинг мантиқий тамойиллари: фикрнинг аниқлиги, изчиллиги ва етарли асосига эга бўлиши.

1.2. Амалий машғулотни олиб бориш технологияси

<i>Талабалар сони: 15-30 киши</i>	Ўқув вақти - 2 соат
<i>Машғулот шакли</i>	Мавзу бўйича билимларни кенгайтириш ва мустаҳкамлаш юзасидан амалий машғулот
<i>Машғулот режаси</i>	1. Тафаккур - мантиқ илмининг ўрганиш объекти сифатида. 2. Мантиқ фани ривожланишининг асосий босқичлари. 3. Тил - фикрни ифодалаш воситаси. 4. Тўғри муҳокама юритишнинг мантиқий тамойиллари: фикрнинг аниқлиги, изчиллиги ва етарли асосига эга бўлиши.

<i>Ўқув машғулотининг мақсади:</i> Мавзу бўйича билимларни чуқур ўзлаштиришни таъминлаш	
<i>Педагогик вазифалар:</i>	<i>ўқув фаолияти натижалари:</i>
- мавзунини мустақил ўрганиш учун асос яратади; - мавзу бўйича билимларни чуқур ўзлаштириш ва мустаҳкамлашга ёрдам беради; - кичик гуруҳларда ишлашни ташкил этади; - ўз нуқтаи-назарига эга бўлишни шакллантиради; - мантикий хулоса чиқаришга кўмак беради.	Талаба: - амалий машғулот режалари билан олдиндан танишиб чиқиб, тайёргарлик кўради; - тушунчаларга таъриф бера олади: тафаккур, мантиқ, логика, тафаккур шакллари, тафаккур қонунлари, формал мантиқ; - тафаккурнинг мантиқ илмининг ўрганиш объекти сифатидаги аҳамиятини кўрсатиб бера олади; - мантиқ фани ривожланиш босқичларини ёритиб бера олади; - мантиқ илми ва унда тилнинг аҳамиятини тушунтириб бера олади; - формал мантиқнинг асосий қонунларига алоҳида изоҳ беради.
<i>Ўқитиш усуллари ва техникаси</i>	“Қандай ” техникаси, топшириқлар, амалий ишлаш усули, суҳбат-мунозара, тақдимот.
<i>Ўқитиш воситалари</i>	Тарқатма материал, қоғоз, қалам, доска.
<i>Ўқитиш шакллари</i>	Жамоа ва гуруҳларда ишлаш
<i>Ўқитиш шароити</i>	Гуруҳларда ишлашга мос аудитория
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Оғзаки назорат, савол-жавоб, ўз-ўзини назорат қилиш, рейтинг тизими асосида баҳолаш.

Амалий машғулотнинг технологик харитаси

Иш жараёни вақти	Фаолиятнинг мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба
1- босқич. Курсга ва мавзуга кириш (10 минут)	1.1. Ўқув машғулотининг мавзуси, мақсади ва ўқув фаолияти натижаларини айтади. Таълим жараёни “Кичик гуруҳларда иш-лаш” орқали амалга оширилишини эълон қилади. (1-илова)	Тинглайдилар
	1.2. Талабаларни 4 та кичик гуруҳларга бўлади.	Интерфаол усулдан фойдаланган ҳолда кичик гуруҳларга бўлинади.
2-босқич Гуруҳларда ишлаш (20 минут)	2.1. Мавзу бўйича тайёрланган топшириқларни тарқатади. (2-илова)	Топшириқлар устида ишлайдилар.
	2.2. Олиниши лозим бўлган натижаларни аниқлаштиради. Топшириқни бажаришда қандай қўшимча материалларга эътибор қаратиш лозимлигини тушунтиради (дарсликлар, маъруза матнлари). Гуруҳларда иш бошланганлигини эълон қилади.	Топшириқлар билан танишади. Вазифани бажаради.
3- босқич Тақдимот (40 минут)	3.1. Ҳар бир гуруҳ топшириқларни ватман қоғозларга тушириб, тақдимотини ўтказишда ёрдам беради. Вазифаларнинг бажарилишига изоҳ беради, билимларни умумлаштиради, хулосаларга алоҳида эътибор беради. Топшириқларни бажарилишини қай даражада тўғри эканлигини диққат билан тинглайди.	Жамоа бўлиб бажарилган ишнинг тақдимотини ўтказадилар, баҳс-мунозара юритадилар, қўшимча қиладилар, баҳолайдилар, хулоса чиқарадилар.

4-босқич Якунловчи (10 минут)	4.1. Иш якунларини чиқаради. Фаол талабаларни баҳолаш мезони орқали рағбатлантиради.	Тинглайдилар, ёзиб оладилар.
	4.2 Мустақил ишлаш учун топшириқ беради: “XX асрда мантиқ илмининг ривожда содир бўлган туб ўзгаришлар” мавзусида эссе ёзиб келиш.	Вазифани ёзиб оладилар.

1 -илова

Ўқув вазифалари.

1-гуруҳ

1. Қуйидаги саволга бир сўз билан жавоб беринг.

Ҳиссий билиш, ақлий билиш, сезги, тасаввур, идрок, тафаккур каби тушунчалар қандай боғланган?

2. . “Тафаккур - мантиқ илмининг ўрганиш объекти сифатида” мавзусида структурали-мантикий схема тузинг. (қаранг.5-илова)

2-гуруҳ

1. Қуйидаги саволга бир сўз билан жавоб беринг.

Арасту, Фаробий, Ибн Сино, Р.Декарт, Ф.Бэкон, Лейбниц, Х.Вольф, М.В.Ломоносов, Милль, И.Кант, В.Ф.Гегель, Ж.Буль, Ч.Пирс, Б.Рассел, Витгейнштейн, К.Поппер, В.А.Смирнов қандай алоқадорликка эга?

2. “Мантиқ фани ривожланишининг асосий босқичлари” мавзусида структурали-мантикий схема тузинг.

3-гуруҳ

1. Қуйидаги саволга бир сўз билан жавоб беринг.

S
H₂O, V = --- , “Алгол-60”, “Фортран”, “Бейсик” буларда нима
t

ифодаланган?

2. “Тил - фикрни ифодалаш воситаси” мавзусида структурали-мантикий схема тузинг.

4-гурух

1. Қуйидаги саволга бир сўз билан жавоб беринг.

Айният қонуни, зиддият қонуни, истисно қонуни, етарли асос қонуни бири бири билан қандай боғланган?

2. “Тўғри муҳокама юритишнинг мантиқий тамойиллари: фикрнинг аниқлиги, изчиллиги ва етарли асосига эга бўлиши” мавзусида структурали-мантиқий схема тузинг.

2 -илова

Кичик гуруҳларда учун топшириқлар.

1. Талабалар ишни бажариш учун зарур билим ва малакаларга эга бўлиши лозим.
2. Гуруҳларга аниқ топшириқ берилмоғи лозим.
3. Кичик гуруҳ олдида қўйилган топшириқни бажариши учун етарли вақт ажратади.
4. Гуруҳлардаги фикрлар чегараланмаганлиги ва тазйиққа учрамаслиги ҳақида оголҳлантирилиши зарур.
5. Гуруҳ иш натижаларини қандай тақдим этишини аниқ билишлари, ўқитувчи уларга йўриқнома бериши лозим.
6. Нима бўлганда ҳам мулоқотда бўлинг, ўз фикрингизни эркин намоён этинг.